

تۆركمن تارىخى نىنگ غئىسغاچا

كرونولوژىسى

تاييارلان:

آرنه (امين) گلى

تارىخ عئلملارنىڭ كاندىداتى

تۆركمىنى اؤورنىش مركزى نىنگ نىشى

توموس ۲۰۲۲

بو ايشینگ زأحمتی
ملی تاریئخمئزی شان شؤهراتلری بیلن بزأن بوتین قاهرئمانلارئنگ یاغتی
خاطئرالارئنا حؤدورلئنیأر.

TITLE:

THE SHORT CHROLOGIE OF TURKMEN HISTORY

AUTHOR: ARNE GOLI

PRINT HOUSE: TISK OD 1 KS.CZ. PRAGUGE. CZECH RUPUBLIC

PUBLISHED BY: TURKMEN STUDY CENTER. SUMMER 2022.

TURKMEN STUDY CENTER

۲

پرنس تومار

تۆركمن حالقى اۇرۇن قديم هم باى تاريخ و مدنيتته ايه دير. غئينانساغام دورلى سياسى سبأپلره گۇرا اوز تاريخيميزى، مىل مدنيتيميزى، دأپ- دسسورلارئمىزى اۇره نيپ بيلمأن گلديك، شوونىستلار اولارى اونوتدئرماغا سئىنانشدئلار.

بو چاقلانگجادا ايشده، آتا- بابالارى ميزينگ عاصيرلارئنگ دواميندا دۇره دن شانلى- شوهراتلى تاريخى نينگ مهم صاحيپالاريني آغتاريپ، حاقئدامئزدا قالماق اۇچين نوسغا و گۇرلده آلارليق واقعالارئى يادلاياريىس.

ايشيميز ايكي بۇلومدن عبارت: بيرينجى بۇلومينده تاريخى واقعالارى يئل اساسيندا، ايكينجى بۇلومده بولسا اولارى گۇن و آى ترتيبي بيلن گۇركزديك. بو اثرينگ گۇونينگيزدن تورجاغئنا ائنانيارئس.

آرنه (امين) گلى

سوئد.

سپتامبر ۲۰۲۲

بلليک:

م.اؤ = ميلاددان اۇنگ

ه.ق = هجرى قمرى

ه.ش = هجرى شمسى

بیرینجی بۆلۆم: واقعالار یئتل حاسابئندا

تورکمنیستانینگ توپراغیندا « آشل » Aşel تیپلی یادیگارلیکلر.	۳۰۰ مونگ یئلا یاقتین
تورکمنیستانینگ توپراغیندا « موسته » Muste تیپلی یادیگارلیکلر.	۱۰۰ مونگ یئلا یاقتین
تورکمنیستاندا « نئولیت » زامانی نینگ یادیگارلیکلری.	۸۰۰-۶۰۰ یئلا م.اؤ
گونورتا تورکمنیستاندا اکرانچیلدیغینگ اؤسۆشی.	۷۰۰ م. اؤنگ
گیچکی « نئولیت » زامانی نینگ یادیگارلیکلری.	۵۰۰-۴۰۰ یئلا م.اؤ
گونورتا تورکمنیستاندا میس، بورنج و دمیر مدنیتی نینگ اؤسۆشی.	۵۰۰ م. اؤ
<ul style="list-style-type: none"> ▪ تورکمنیستانینگ توپراغیندا « نئولیت » و بورنج زامانی نینگ یادیگارلیکلری. ▪ انو I-III، نمازگا I-IV مدنیتلری. 	۴۰۰-۲۰۰ یئلا م.اؤ
ایرکی دمیر زامانی نینگ یادیگارلیکلری (أنو IV، قدیمی دهستان مدنیتی)	۲۰۰ یئلا م.اؤ
<ul style="list-style-type: none"> ▪ قدیمی حوارزم مدنیتی اؤسۆپ، تورکوستاندا اولی دؤولته اؤوریلیار. ▪ گؤنباتار تورکیستاندا تورك مدنیتی اؤسیار. ▪ ماری مدنیتی نینگ گؤیچلی دؤوری. 	۴۰۰ م. اؤ
ساکالارلارئنگ (اسکیت لر) اروپا گؤچۆشی.	۷۵۰ م. اؤ

شاهزادا تومار (توماريس)، كورش هخامنشيني ينگيار.	۴۳۴ م. اؤ
مقدونيه لي اسكندرينگ مارا يۇريشى.	۳۳۹ م. اؤ
پارت (پارلار/اشكاني) اوروغلى ارشاك، اردوغان اترك- تجن توپراغيني ايه ليأر. ساكالار ينگيلىپ، سارماتلار قودراتي اله گچيريارلر.	۲۵۰ م. اؤ
پارلار دؤولتي نينگ باش توتاني ارشاك نوسايدا تآچ گهيپ اول يري اؤز بايتاغتي اديأر.	۲۴۷ م. اؤ
<ul style="list-style-type: none"> ▪ گؤك توركلرينگ باش توتاني تومن حان حاكميته يتيار. ▪ هون (گؤن) توركلرينگ سرداري مته حان دؤولت باشتوتاني بوليأر. 	۲۰۹ م. اؤ
مته حانينگ اؤلومي.	۱۷۴ م. اؤ
حاضرلكي توركلرينگ آتا- بابالاري حاساپلانيان « يوه جي لر Yeweciler» ايسسق كؤله گليپ يرلشيارلر.	۱۶۰ م. اؤ
توركمن توپراغئندا مسيحي ديني ياياريأر.	۳۰۰ ميلادي
جيحون و ماري تؤوه رگينده آبدال (هياطله/آق هونلار) دؤولتي دؤره ديليأر.	۴۲۵ م
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ساساني پادشاسي بهرام (بابرام) باشينجي نينگ آبدال توركلري نينگ اؤستونه قانلي يۇريشى. ▪ آبدالي حان ماريدا اؤلدؤريليأر. 	۴۲۶ م
چين امپراطورليغي نينگ ۳- نجي اوروغى توبايلارينگ قيسيشي نتيجه سينده، آلتاي و قليچ حانليغيندا اوتوران توركلر	۴۳۳ م

حاضریرکی تورکیستانا طاراپ سؤیشیارلر.	
گونباتار هونلارینگ سرداری آتیلا خان تاغتا چیقیار.	م ۴۳۴
آتیلا خانینگ اروپا(روم) طاراپ تاریخی یؤریشی.	م ۴۵۲
آتیلا خانینگ اؤلومی.	م ۴۵۴
<ul style="list-style-type: none"> ▪ فارادینگ باش توتانلیغیندا ماری دا حالقینگ گوره شی مۇچ آلیار. ▪ تورک حاقانی تۆمن حان "جیوان- جیوان" لاری ینگیار. بییک گونباتار تورک دؤولتی دوغانلار؛ ایستمی حان و موحان حان طاراپیندان دؤره دیلیار. 	م ۵۲۲
تۆمن اوغلی "قولى حان" حاکمیتته یتیار.	م ۵۳۳
قلى حان اوغلى "موحان حان" قدراتی ایه لیار.	م ۵۳۴
حازار تورکلرینگ گونورتا اورسینته یؤریشی.	م ۵۵۰
آوارلار، گۆک تورکلر طاراپیندان ینگیلیار.	م ۵۵۲
آبدال حاکیمیتینی آرادان گۆترمک اوچین گۆک تورکلرینگ سرداری ایستمی حان، خسرو انوشیروان ساسانی بیین یرلشیار.	م ۵۶۶
ایستمی حانینگ اوغلی "تاریو" نینگ حکم سۆرن دؤوری.	م ۵۷۶-۶۰۳
گۆک تورک دؤولتی گوندوغار و گونباتار شاخالارینا بؤلونیار.	م ۵۸۲
تورک سرداری "چؤل حان"، ایران پادشاسی خسرو ساسانی نینگ قارشیسینا آیاغا قالیار.	م ۶۰۵
قیزیل آلان دیواری کۆمیشدبه دن سالنیپ باشلانیار.	م ۶۱۰
▪ گوندوغار گۆک تورک دؤولتی دارغایار.	م ۶۳۰

▪ حازار توركلى اركىنلىگه قايىشيار.	
گونباتار توركلى ايكا بۇلونيأر.	م ٦٣٨
ايران پادشاسى يزدگرد ٣- نچى عاراپلارنىگ هجوميته تآپ گتيرمآن مارا سيغينيأر.	م ٦٥٠
▪ عاراپلار خراسانى ايه ليأر. ▪ چؤل حان دهستان و حازار ياقاسيندا عاراپلار بيلن سؤوشيأر.	م ٦٥١-٦٦١
قوتلوق حان گوک تورک دؤولتيني قايتادان ديكليديپ حالق طارابيئندان "ايلتريش" (ينگيچى) لاقاميني آليأر.	م ٦٨٠
قوتلوق حانينگ اؤلومي.	م ٦٩١
قوتلوق حان اوغلى قول تگين حانينگ اؤلومي. (نگين= شاهزاده)	م ٧٣١
قوتلوق حان اوغلى "بيلگه حاقان" ينگ اؤلومي.	م ٧٣٤
اويغور توركلى، گوک تورک دؤولتيني آغداريار.	م ٧٤٤
اويغورلارنىگ حکم سؤرن دؤوري.	م ٧٤٤-٨٤٠
قيرقيز توركلى، اويغورلارى ينگيأر.	م ٨٤٠
قارن اوغلى "مازار" ينگ بوپروغى بيلن قيزيل آلان ديوارى نينگ دورقى تآزه لنيأر.	م ٨٤٥
اسلام دينىنى ياييراتماق اوچين بغداد خليفه سى اوغوز توركلىنىگ آراسينا ابن فضلان "دين ميسيونرى/ مبلغ اييريأر.	م ٨٨٩
چين ده، چؤل توركلى قودراتا يتيأر.	م ٩٢٣
▪ قاراحانلى توركلىنىگ سردارى "ساتيق بوغراخان"	م ٩٣٢

<p>حأكميته يتيار.</p> <p>▪ ايلکينچى مسلمان تورک دؤولتى نينگ دؤيبى توتوليار.</p>	
<p>وشمگير اوغلى قابوس، گورگن(حأضيركى كؤومت) شأهرى نينگ حأكيمى بوليار. كومت مناره سى بنا ادلييار.</p>	۹۳۷ م
<p>مسعودى مرؤزى(ماريلى) اؤزى نينگ شاهنامه اثرينى يازيار. بو سونگقى يازيلان شاهنامه لارا نوسغا بولدى.</p>	۹۶۹ م
<p>بللى تورک فيلسوفى فيلولوگ (لغت شناس) و رياضى عالمى ابوريحان بيرونى نينگ ياشان دؤورى.</p>	۹۷۳-۱۰۴۸ م
<p>بللى تورک عالمى ابن سينانينگ دوغلان گؤنى.</p>	۸ آگوست ۹۸۰
<p>غازى(سؤوشجنگ) لاقاملى، تورک آصيللى (غازنالى/غزنوى) سلطان محمود تاغتا چيقيار.</p>	۹۹۸ م
<p>سلجوقلى تورکمنلر خوراسان و اورگنجه گؤچيار.</p>	۱۰۳۲ م
<p>گؤنؤكى تورک عالمى ابن سينا آرادان چيقيار.</p>	۱۸ ژوئن ۱۰۳۷
<p>▪ مارينگ تؤوه رگينده مشهور "دانگدان آقئن" (هجوم صبجگهه) // دندانقان سؤوشينده سلجوقلار، غازنالى دؤولتيني آعداريار.</p> <p>▪ توغرول بگ سلجوقلى تورکمن دؤولتى نينگ دؤيبؤنى توتيار.</p>	۱۰۴۰ م
<p>سلطان سانجارينگ بو يروغى بيلن آستراباد و گورگنه تورکمنلردن "اولوغ جاندار" بگ حأكيم/شحنه بلله نيأر.</p>	۱۰۶۰ م
<p>يوسف اولوغ حاجب خاص " قوتادغو بيليك" (باغيت بريچى</p>	۱۰۶۹ م

بىلىم) كىتابىنى يازىپ بوغراخانا حۇدۇرلىيار.	
سلجوقلى سلطان آلپ آرسلاىنىڭ اۋلدۇرلىمىگى. اونونگ دۇورىندە خواجه نظام الملك وزير بولىار.	نومبر ۱۰۷۲ م
كاشغارلى محمود « ديوان لغات تورك » آدىلى اثرىنى يازىار.	۱۰۷۲
سلجوقلى مالىك شانينگ بوپروغى بىلن مارىدا رصدخانه قورولىار.	۱۰۷۳ م
مارينگ رصدخانه سيندا عمرخيام، جلالى تقويمىنى ايشلاپ دۇزىار.	۱۰۷۹ م
سلجوقلى سلطان قلىچ آرسلان، مشهور حاج سۇوشىندە (صلبى اورشوندا) اۆستونلىك غازانىار.	۱۱۰۱ م
سلطان سانجارىنگ حكم سۇرن دۇورى.	۱۱۱۸-۱۱۵۳ م
غوز(اوغوز) توركلرى مارىنى اله گچىرىار.	ماى ۱۱۵۳ م
سلطان سانجار ۶۲ ياشىندا آرادان چىقىار.	۷ ماى ۱۱۵۶
آدسىز(آتسىزخان) حوارزمينگ پادشاسى بولىار.	۱۱۲۸ م
سلجوقلار، حوارزمشالى لاردان يىنگىلىار.	۱۱۵۷ م
تكش حان حوارزمده قودراتى ايه لىار.	۱۱۷۲ م
ايل آرسلان اوغلى تكش حانىنگ اۋلومى.	۱۲۰۰ م
بالقان و حازار تۇوه رگىندە نفت پالچىقلارنى چىقارىلىار.	۱۲۰۵ م
چىنگىز حان مغول، گۇيچ ايه لاپ باشلايار.	۱۲۰۶ م
جلال الدين توركمن حوارزم شاسى بولىار. حوارزم (خيوه)، مغوللار طاراپىندان باسلىپ آلىنىار.	۱۲۲۰ م

مغول لار حاضیرکی تورکمنیستانی باسئپ آلیارلار.	۲۲-۱۲۲۱ م
مغوللار بیلن سؤوشمک اوچین هندوستانا قشون یئغناماغا گیدن جلال الدین اؤرگنجه دولانیار.	۱۲۲۴ م
مصرده مملوک تورک دؤولتی دؤره دیلیار.	۱۲۵۰ م
<ul style="list-style-type: none"> ▪ آرساری بابانیگ یاشان دؤوری. ▪ معین المرید آدلی کتاب عاراپچادان تورکمنچا ترجمه ادیلیار.	۱۳۲۰ م
بللی تورک سرداری امیر تیمورینگ دوغلان یئلی. اؤلومی ۱۸ فوریه ۱۴۰۵	۱۳۳۶ م
محمد خوارزمی « محبت نامه » اثرینی یازیار.	۱۳۵۳ م
تیموری لار دؤولتی دؤره دیلیار.	۱۳۷۰ م
تورکیستانینگ مشور منجمی اولوغ بک- ینگ دوغلان گونی. اؤلومی ۱۴۴۹	۲۴ مارس ۱۳۹۴
امیر تیمورینگ اؤلومی.	۱۸ فوریه ۱۴۰۵
اؤزبک تورک دؤولتی دؤره دیلیار.	۱۴۲۸ م
قازان تاتارلاری نینگ حکم سؤرن دؤوری.	۱۴۳۷-۱۵۶۰ م
قیریم تاتارلاری نینگ حکم سؤرن دؤوری. اولار سؤنگوندا زور بیلن اورسیده بیرگیدیریلیار.	۱۴۴۱-۱۷۹۳ م
آستراخان تورکری نینگ حکم سؤرن دؤوری.	۱۴۴۶-۱۵۵۶ م
سلطان سؤیون بايقرا هراتدا قداراتا یتیار.	۱۴۶۹ م
قاراقویونلی تورکمن دؤولتی نینگ سونگی.	۱۴۷۰ م

شاهير محمد فضولى نينگ ياشان دؤورى.	۱۴۹۸-۱۵۵۶ م
شاهير و فيلسوف عليشيرنواي ۶۰ ياشدا آرادان چيقيار. دوغلان يئلى ۱۴۴۱	۳ ژانويه ۱۵۰۱
آق قويونلى تورکمن دؤولتى نينگ سونگى.	۱۵۰۳ م
▪ اۋزبك سردارى شايباني حان، اسماعيل صفوى نينگ حيوه و مارا يۇریشيني ايزينا سرپيکديريار. ▪ حيوا دؤولتى نينگ دؤيى توتوليار.	۱۵۱۰ م
مصر مملوك تورک دؤولتى نينگ سونگى.	۱۵۱۷ م
دهلى تورک دؤولتى نينگ سونگى. بابير تورک دؤولتى دؤره يار.	۱۵۲۶ م
حاربي سرکرده و شاهير خانلار حانى محمد بايرام حان تورکمنينگ ياشان دؤورى.	۱۵۲۶-۱۵۹۳ م
تورکمنينگ مردانا اوغلى آبا سردار شاه تهماسب صفوى نينگ قارشيسينا اترک- گۆرگنده گۆيچلى گۆره شه باش قوشوب، حالقينگ ارکينليگى اوغروندا باتيرغاي دوريار.	۱۵۴۰ م
▪ آبا سردار اووقلاپ ياتيرقا تورکمن بولماديق عيالى طارايبندان حايئنلىق بيلن اۋلدوريليار. ▪ انگليس ديپلوماتى آنتونى جينکينسون آستراباد و حازار دنگيز ياقاسينا سياحت اديار.	۱۵۵۸ م
حأصيركى آق قالانينگ دؤيى توتوليار. تورکمنلى قيساجا سالماق اوچين، شاه عباس صفوى اول يره قاجارلارى گۆچوريب گتيريار.	۱۵۷۰ م

حيوه حانى ابوالغازى بهادرينگ ياشان دؤورى.	م ۱۶۰۳-۱۶۶۳
مشهور « شجره تراكمه » آدى كتاب يازيليبار.	م ۱۶۶۰
نادر آوشار(ندير شانينگ) دوغلان يىلى.	م ۱۶۸۸
گوندوغار فيلسوفى، دؤولت مامت آزادى نينگ ياشان دؤورى.	م ۱۷۰۰-۱۷۶۰
شاهير نورمحمد عنديليبىنگ ياشان دؤورى.	م ۱۷۱۰-۱۷۷۰
توركىستاندا اركىن خوقند دؤولتى دؤره دىليبار.	م ۱۷۱۰
توركمنلرينگ ياغدايى حاقىئندا گنگشمك اوچىن حوجه نفس حان بطربورگه گىديبار.	م ۱۷۱۳
پيوترا(بطر) بيرينچى توركمنلرينگ ياغدايىنى بارلاماق اوچىن شاهزاده بكوويچ چركزوسكىنى يۇرپته توپارا باش اديپ حازاردنگىز ياقاسينا يوللايبار.	م ۱۷۱۵-۱۷۱۶
شاهير عبدالله شابنده نينگ ياشان دؤورى.	م ۱۷۲۰-۱۷۹۰
روسلارا اسير دوشن سوئدى افسر-Stralendborg قيرقىز چؤللىرىنده تورك خانلارى نينگ «اورحون» و «ينى-سى» مازار داشلار يىنى تاپيبار.	م ۱۷۲۱
تورك دأبى بويونچا ندير آوشار مغان چؤلونده تآچ گه ييار، آق كچأ موندوريليپ، بير جايئنگ داشيندان اؤچ گزه ك آيلانديريليبار.	م ۱۷۲۸
كيمير حان(كيمير كؤر) نديرشانينگ قارشيسينا باش گؤتريبار.	م ۱۷۳۰
نديرشاه جيحون و حيوه تؤوه ركلرينه جزابريچى يۇريشى-قورنايبار.	م ۱۷۳۳
ملى شاهير هم فيلاسوفمىز مختومقلى نينگ ياشان دؤورى.	م ۱۷۳۳-۱۷۹۸

اترك- گورگن توركمنلرى نديرينگ ظلمونا قارشى باش گؤتريار. آق قالاداق قاجارلارينگ سردارى فتحعليخان، نديرينگ بوپروغى بيلن اؤلدوريلندن سونگ، اوغلى مامت اسن حان، داز توركمنلرينگ سردارى بگنچ عالي بگه سيغينيار.	۱۷۴۴-۴۵ م
نديرشانينگ اؤلدوريلمگى. تازه دؤولت قورماق اوچين احمد دۇراني توركمنلردن ياردام سوريار.	ژوئن ۱۷۴۴ م
مامت اسن خان قاجار زندلرينگ قارشيسينداق سؤوشده آرادان چيقيار.	۱۷۵۹ م
شاهير مامت ولي كمينه نينگ ياشان دؤورى.	۱۷۷۰-۱۸۴۰ م
شاهير مراد طالبي نينگ ياشان دؤورى.	۱۷۷۶-۱۸۴۸ م
آقا مامت حان قاجار توركمنلرينگ ياردامى بيلن آياغا قاليار.	۱۷۷۶ م
شاهير سيدنظر سیدی نينگ لباپدا ياشان دؤورى.	۱۷۷۵-۱۸۳۶ م
شاهير قوربانوردی ذیلی، گورگه نينگ "قاراقوزى" اوباسندا دوغوليار.	۱۷۷۹
شاهيرلار قوربانوردی ذیلی و آرتيق محمد سیدی (سیدی حوجانينگ) گرگزه ياشان دؤورلى.	۱۷۸۵-۱۸۴۶ م
آقامامت شانينگ حکم سۇرن دؤورى.	۱۷۸۷-۱۷۹۷ م
شاهير عبدالرحمان زنهاری نينگ ياشان دؤورى.	۱۷۹۱-۱۸۸۰ م
آقامامت حانينگ مغاندا تآچ گه بيش داباراسى.	۱۷۹۴ م
توركمن سردارى حوجامبردى حانينگ ياشان دؤورى. آقامحمد خانه كؤپ حیدمات ادن حوجامبردى حانا آوى بريليپ اؤلدوريليار.	۱۷۹۵ م

<p>▪ آقامامت حان ایزی-ایزینا تورکمن توپراغینا جزابریچی قشون یوللایار. شاپی مذهبللی قاجارلار تورکمنلرینگی برن یاردامینی اونودوپ، المیداما اولارینگی اؤستونه یؤریش قورناب گلدیلر.</p>	
فتحعلی شانینگ حکم سؤرن دؤوری.	۱۷۹۷-۱۸۴۳ م
دوان (Dowan) شاهپرینگ یاشان دؤوری.	۱۸۰۰-۱۸۸۰ م
شاهپر عوض تاغان کاتبی نینگ یاشان دؤوری.	۱۸۰۳-۱۸۸۱ م
<p>جافاریای یموتلارینگ سردارلاری: ۱. مامت حان ۲- مامت حان اوغلی تاقانقلیج ۳. تاقانقلیج اوغلی غونچا حان ۴- سلطان مأم خان ۵- آقاحان (سلطان مآدینگ گییوسی) ۶- سلطان مآدینگ اوغلی آننا آراز ۷- آقاحان (ایکینجی گزه ک) ۸- آننا نظار حان ۹- مآدقلی حانینگ اوغلی دریاقلی حان (۱۸۴۸)</p>	۱۸۰۴-۱۸۴۸ م
<p>کاشغارلی حوجه یوسف و قوربانقلیج یموت فتحعلیشانینگ قارشیسینا آق قالانینگ تۆوه رگینده گۆره شه باش قوشیارلار.</p>	۱۸۰۸ م
شاهپر ملا نفسینگ یاشان دؤوری.	۱۸۱۰-۱۸۶۲ م
بایلی شاهپرینگ یاشان دؤوری.	۱۸۱۰-۱۸۸۰ م
حازاردنگیز یاقاسی نینگ بللی سرداری قیات حان ایران- روس	۲۵ اکتبر ۱۸۱۳

آراسیندا «گلستان» شرط ناماسی باغلانان یتغناغا قاتناشیار. شرط نامادا ایرانینگ حاربی گامیلری نینگ حازارا گیرمگی قاداغان ادیلیار. شوندان سونگرا کۆمیشدغه، ایران گامیلریندن آتیلیان توپ اوقوندان آماندا قالبار.	
روس تزارینگ یۇریتته ایلچیسى نیکولای مورایف Nikolay Moravev حازار یاقاسینداقی تورکمئلرینگ آراسینا و حیوا سیاحت ادیار.	۱۸۱۹-۲۰ م
قیات حان آستراباد و مازندران حاکمی اردشیر میرزا باش گۆتریار.	۱۸۲۱ م
شاهیر و باغشی آناقلیچ مأتأجی نینگ یاشان دۇوری.	۱۸۲۲-۱۸۸۴ م
ایران- روس آراسیندا «تورکمنچای» شرط ناماسی باغلانیار.	۱۸۲۶ م
شاهیر اوراز عاشقی نینگ یاشان دۇوری.	۱۸۲۹-۱۸۸۰ م
اردشیر میرزا ایران قشونینا باش بولوب، تورکمن توپراغینا یۇریش ادیار.	۱۸۳۰ م
شۆکۆر باغشی نینگ یاشان دۇوری.	۱۸۳۱-۱۹۰۸ م
عباس میرزانینگ سرخس تورکمنلری نینگ اۆستۆنه یۇریشی.	۱۸۳۲ م
مأمت شاه قاجار اتوک- گورگن تورکمنلری نینگ اوستونه جزا بریجی قشون یوللایار.	۱۸۳۶ م
ذیلی بیلن بیر توپار گۆگنگن حالقی حیوا سۆرگۆن ادیلیار.	۱۸۳۶ ژوئن
مارى نینگ حانى گۆل جمالینگ یاشان دۇوری.	۱۸۳۶-۱۹۱۹ م
روس قشونی آشیر آدانی باسیپ آلیار.	۱۸۳۷ م
آحالینگ حانى قارا اوغلان حان، مشهدلی سرکرده سالارینگ	۱۸۴۰ م

قوزغالانگينا ياردام بريار.	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ حيوه حانى مامت امين حانينگ حکم سۆرن دۆورى. ▪ مامت امين حانئىنک ماری و يول اۆتن سبتينه يۇريشى ▪ ساريقلار حيوه حانينا قارشى باش گۆتريار. ▪ ماری و تىجن تورکمنلری، حيوه حانى نينگ سالغيت يىغناماغا گلن وکيللرينه قارشى باش گۆتريارلر. 	۱۸۴۳-۱۸۵۵ م
شاهير مسكين قيلچ ينگ ياشان دۆورى.	۱۸۴۷-۱۹۰۶ م
قاجار پادشاسى محمد شانينگ اؤلومى.	۱۸۴۸ م
ناصرالدين شانينگ حکم سۆرن دۆورى.	۱۸۴۸-۱۸۹۶ م
کل باغشى نينگ ياشان دۆورى.	۱۸۵۰-۱۹۲۳ م
تورکمنلر روسلارنىڭ آشر آداداقى حاربي قالاسئنا هجوم اديپ بيرنأچه روس حاربيئسئنى اۆلدوريارلر. (اول فروردين ۱۲۳۰ ش)	۱۸۵۱ مارت ۲۱
تورکمن سردارى مختومقلى حان آق قالانينگ تۆوره گينه قاجارلارا قارشى گۆره شيار.	۱۸۵۵ م
احمد معين الدوله آسترابادينگ حاكيمي بوليوار.	۱۸۵۸ م
قاررى قالانى باسنپ آلماق اۆچين، ناصرالدين شاه، جعفرقلى خانى كرد شادلونى قشونه باش اديپ ايبريار. يموت، گۆگننگ، تکه بيرلشيجى نتيجه سينده ايران قشونى يئنگيليار.	۱۸۵۹ مارت آبي
ناصرالدين شاه، ماری قالاسئنى اله گچيرمك اۆچين ۴۰ مونگ قشون يوللايار، قاوشيت حانينگ باش توتانليغينداق	۱۸۶۰ جولای ۱۹

سؤوشده تورکمنلر ینگیش قازانیپ، ایران قشونینی چیم-بیتراق ادیبیارلر. شوندا ایران قشونی بیلن مارا باران فرانسایی صورتکش "هنری بلوک ویل" تورکمنلره اسیر دؤشیأر.	
ملتی سردار قربان مأممت(جونید)حانینگ یاشان دؤری	۱۸۶۲-۱۹۳۸ م
بللی مجارستانلی دیلچی عالم آرمنیوس وامبری تورکمن توپراغینا سیاحت ادیار.	۱۸۶۳ م
انگیس حاربی وکیلی جیمزبوت Abbott.G حازارینگ کناریندا یرلشن ایران قشونیندا قوللوق ادیب، تورکمنلره قارشى ایش آلیپ باریار.	سپتامبر ۱۸۶۳
موقامچی سازاندا تآچمأممت سووحانقولی نینگ یاشان دؤوری. اول ۷۸ یاشئندا ۱۹۴۲ ده آرادان چیقدی.	۱۸۶۴-۱۹۴۲ م
<ul style="list-style-type: none"> ▪ روسلار شاغادامی باسیپ آلیار. ▪ تورکمنیستاندا مترولوگیا(هواشناسی) دؤره دیلیأر. 	۱۸۶۹ م
روسلار چله کن و چکیشلری باسیپ آلیار.	۱۸۷۱ م
روس گنرالی فون کاوفمان، حیوه تورکمنلری نینگ اوستونه قانلی یۇریش گچیریار.	۱۸۷۲ م
روس گنرالی لوماکین بوتین تورکیستان و زاکاسپی (حأضیرکی تورکمنیستانینگ) حاربی گوبرناتوری (فرماندار نظامیسی-) ادیلیأر. تورکمنلرینگ گؤرشلرینی باسیپ یاتیرماق اوچین بو یرده عاداتدان داشاری حاربی یاغداى جار ادیلیأر.	۱۸۷۴ م
<ul style="list-style-type: none"> ▪ تورکمنلر آشیرآداداق روس حاربی قرارگأهینه هجوم ادیب، اولارا آغیر ضاریا اوریار. (۲-نجی هجوم) 	۱ ژانویه ۱۸۷۵

<ul style="list-style-type: none"> ▪ آحال ياشوللاری گۆكدېه ده اولی گنگش ماصلاحتینى گچیریپ، روسلار بیلن اورشوب- اورشمازلیق باراسیندا قرار چیقاریلار. 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ انگلیسلی دیپلومات «او. دونوان» کۆمیشدېه و ماری تۆورکلرینه سیاحت ادیار. ▪ حالق باغشیسى اوراز سالیرینگ دوغلان یئلی. <p>اۆلومی ۱۷ نوامبر ۱۹۴۰</p>	م ۱۸۷۶
روسلار آشیرآدانی بوشاتماغا مجبور بولیارلار.	م ۱۸۷۸
ایلیکینچی تورکمن عیال روشنفکرلریندن آرتیق گول (تکینسکی) نینگ یاشان دۇوری. اول چاغاقا گۆكدېه سؤوشینده روسلار اسپردۆشیار. اورسیتده یوقاری مکتبلرده اوقاپ بیرنأچه گۆنبتار یورتلارینگ دیلیرینی اؤوره نیپ تورکمنیستانا قایدیپ گلیار و یرلی رولوتسیون (انقلابی) حرکتلره قاتناشیار.	م ۱۸۷۸-۱۹۲۴
انگلیس دیپلوماتی «کاونتری» آستراتادا انگلیس کنسولی بولوپ ایشله یار.	م ۱۸۷۹-۱۸۸۰
حازار اؤته سی(ماوراء خزر) دمیر یولی قورلوق باشلانار.	م ۱۸۸۰-۱۸۸۶
حازار یاقا/ کومیش دېه لی گورشجنگ روحانی ولجان آخون وافی نینگ دوغلان یئلی. اولومی ۱۹۶۲	۱۸۸۰
انگلیس دیپلوماتی ژنرال «ل. برسفورد» حازار دنگیز یاقاسی و آستراتادا ایلیچی بولوپ ایشله یار.	م ۱۸۸۰-۱۸۸۳
<ul style="list-style-type: none"> ▪ انگلیس دیپلوماتی «ژنرال چارلز استیوارت» ایرانینگ دمیرغازیق گوندوغاری، خراسان و 	م ۱۸۸۱

<p>آوغانستان آراچاگينده ايشلأن يئلى.</p> <p>▪ حالق باغشيسى مختومقلى قارلى نينگ دوغلان يئلى. اؤلومى ۷ ماى ۱۹۵۷</p>	
<p>ژنرال اسكوبله وينگ Skoblev باش توتانليغيندا روس قشونى گؤكدپه قالاسينا هجوم اديار. "گوك دپه تراژديسى" ۳۰ مۆنگه قولاي توركمين شهيد بوليوار. حاطيرا گوني.</p>	۱۲ ژانويه ۱۸۸۱
<p>آاتوركونگ دوغلان گوني. اؤلومى ۱۰ نوامبر ۱۹۳۸</p>	۱۱ اكتوبر ۱۸۸۱
<p>ايران- روس دؤولتلىرى توركمين توپراغيني اؤز آرالاريندا بايلاشماق باراسينداق شرط ناما قول چكيارلر.</p>	۹ دسامبر ۱۸۸۱ ۱۸ آذر ۱۲۶۰
<p>▪ توركمينصحراده گمرگخانه دؤره دلييب،اونگا بلژيكلى «مسيو هرمان» باشلىق اديليار.</p> <p>▪ كؤممت قاويزدا "كنتور رفاهييه" (رفاه اجتماعى) اداراسى دؤره ديليار.</p>	۱۸۸۲ م
<p>▪ روس كميسرى كاماروف هم- ده على حانوف مكييرليك بيلن مارييني روسلارا تابيين اديار.</p> <p>▪ گؤلجمال حان روسلارا بويون بوليوار.</p>	فوريه ۱۸۸۴ م
<p>قارلى باغشى نينگ ياشان دؤورى.</p>	۱۸۸۵-۱۹۶۲ م
<p>دورديقليچ شاهيرينگ ياشان دؤورى.</p>	۱۸۸۶-۱۹۵۰
<p>▪ توركمينلر ايرانداق مشروطه انقلاپدان آرقا چيقيپ، آستراتادا تحصن اوتوريالار.</p> <p>▪ موقامچى سازاندا ميللى تآچميرادينگ دوغلان يئلى.</p> <p>اؤلومى ۳۱ ژانويه ۱۹۶۰</p>	۱۸۸۶ م

تورکيستان شورالار کاميسسارى، تورکمنيستانينگ دؤيؤنى توتان قايغيسيز آتابايفنگ ياشان دؤورى.	۱۸۸۷-۱۹۳۷
تورکمنيگ گورشجنگ شاهير و ادبياتچى عبدالحكيم قول محمدوف- ينگ دوغلانى. اول ۱۹۳۲- نجي يئلينگ باشلاريندا استالين- ينگ قانلى آراسسالايئش کامپانسياسيندا ترور اديليأر.	۱۸۹۳
حشمت الدوله دن سونگ، كيومرث ميرزا عميدالدوله آسترابادينگ حاكيمي بوليأر.	۱۸۹۳ م
چاغداش تورکمن ادبياتى نينگ دؤيؤنى توتان، شاهير، دراماتورگ و يازيچى بردى كرابايف- ينگ دوغلان گؤنى. اؤلومى ۲۷ جولاي ۱۹۷۴	۱۵ مارس ۱۸۹۴
▪ آشغاباتدا تئاتر و مى كتابخانانينگ دؤيى توتوليأر. ▪ ايلکينچى تورکمن قازياتى " برسى ماوراء خزر " نشير اديليپ باشلانيار.	۱۸۹۵ م
مظفرالدين شاه قاجارينگ حکم سؤرن دؤورى.	۱۸۹۶-۱۹۰۷
آشغاباتدا " آسخابات " آدى قازيات نشير بوليأر.	۱۸۹۷ م
يازىچى قاراجا برونوف ينگ دوغلان گؤنى.	۲ آگوست ۱۸۹۸
مشروطه انقلابينا قارشى بولانى اوچين محمدعليشاه تاغتدان آغداريليأر. دوغانى سالارالدوله حوجه نفسه گليپ، تورکمنلردن پادشانى قوللاماق اوچين ياردام سوريأر.	۱۸۹۹ م
حالق سازاندا پؤرلى سارى نينگ دوغلان گؤنى. اؤلومى ۷ فوريه ۱۹۷۰	۱۹۰۰ م

تورکمنیستاندا ایلکینجی سوسیال-دمکرات انقلابی توپارلار دۇرۇپ باشلایار.	۱۹۰۰-۱۹۰۴
آخمت قاراداغلی(دکتر) اسنقولیدا دوغولدی. اۆلومی ۲۲ نوامبر ۱۹۷۷ کومت قاویزدا.	۱۹۰۱
حالق باغشی ساخی جباروف- ینگ دوغلان گۆنی. اۆلومی ۸ آگوست ۱۹۷۷	۱۹۰۵ م
" اقبال " آدی رومانینگ یازجیسی حدر دریاوینگ دوغلان یئلی. اول ۱۰ یئلاپ سیریه سۆرگون ادیلدی.	۱۹۰۵
گرمان باغشی نینگ یاشان دؤوری.	۱۹۰۶-۱۹۵۰
▪ یازجی شالی ککیلوف- ینگ دوغلان یئلی. اۆلومی ۸ اکتبر ۱۹۴۳ اورشدا، کاره لیا توقایئندا. ▪ " کتاب " آدی رومانینگ یازجیسی نورمراد ساریحانوفینگ دوغلان یئلی. اۆلومی ۴ مای ۱۹۴۴	۱۹۰۶ م
ماشاتادا انگلیس کنسولی بولان، انچمه گزه ک تورکمن توپراغینی آیلانیپ چیقان « سرپرسی سایکس» ینگ ایراندا بولان دؤوری.	۱۹۰۶-۱۹۱۴
ایراندا ایلکینجی گزه ک ملی شورا مجلسی آچیلار. تاصصیق ادیلن مشروطه انقلابی نینگ تازه قانونینا گؤرأ تورکمنلره- ده مجلسده بیر وکیللیک اورنی بولماغا حاق تانالیار.	۹ سپتامبر ۱۹۰۷
روس-انگلیس دؤولتلیری ایرانی اؤز آرالاریندا پایلاشیارلار. تورکمن توپراغی روسلارینگ کنترولینا گچیار.	۳۱ آگوست ۱۹۰۷
تورکمن حالق آرتیستی، ملی تئاترینگ دؤیونو توتان آمان	۲۲ آگوست ۱۹۰۸

قولمامدوفينگ دوغلان گوني. اول توركيه ده عليم آليپدي. سونگرا استالين- ينگ قاهر- غاضابيننا دوچار بولدى. اؤلومي ۳۱ آگوست ۱۹۷۷	
تورکمنيستانينگ پارتيا و دؤولت يولباشچيسي، تاريخچي عاليم، شاجا باتيروفينگ دوغلان گوني. اؤلومي ۱۴ اکتبر ۱۹۶۵	۳ اکتبر ۱۹۰۸
تورکمنيستاندا سوو و الکتریک ايسنگلاري آچيلار.	۱۹۰۹ م
تورکمن سينماسي نينگ دؤيبؤني توتان آلتی قارلی يف- ينگ دوغلان گوني. اؤلومي ۱۱ دسامبر ۱۹۷۳	۶ ژانويه ۱۹۰۹
عاليم احمد صاياتلي(آخوندوف گورگنلي نينگ) دوغلان گوني. اول ۲- نجی جهان اورشوندا (ژوئن ۱۹۴۳) وفات بولدى	۲۳ مارس ۱۹۰۹
▪ مشروطه انقلابچيلار طاراپيندان تاغندان آغداريليب، اورسيده سؤرگون اديلن محمدعليشاه، تاج- تاغتينا قاويشماق اوچين تورکمنلردن ياردام سوراپ ايکينجي گزگ کؤميشدفاکليار. ▪ امير اعظم آسترابادينگ حاکيمي بوليار.	بهار ۱۹۰۹ م
قاجارلارينگ سونگقي پادشاسي احمد شانينگ حکم سؤرن دؤوري.	۱۹۲۵-۱۹۰۹
احمد شانينگ تاج گه ييش داباراسينا غاتاشماق اوچين دوردی حان گؤکلنگ و باشغا- دا ييرنأچه تورکمن حان- بگري تهرانه باريار.	۱۶ جولای ۱۹۰۹
باش يووسغالی آناجان آخون يارالی ايران مجلسينگ ايکينجي	۱۵ نوامبر ۱۹۱۰

دؤور سايلاويندا كۆميشدغه دن وكيل سايلانيار.	
توركمينيستاندا ايلكينيچي گزه ك توركمين ديلينده اوقوو كتاپلار چاپ اديليأر.	۱۹۱۱ م
آمريكا دا عياللارينگ حالقارا گونينه سبأپ بولان يۇريشى.	۸ مارس ۱۹۱۱
محمدعليشاه اورسيتدن حوجه نغسه گليپ، شوخ باي ديين بيرسي نينگ اوونده يرلشيار.	۱۷ جولاي ۱۹۱۱
محمدعليشاه آسترابادي اوژ كترولينا گچيريأر. اونونگ رئاكسيون (ارتجاعي) حركتلرينه قارشى بولان بيرناچه توركمين حوجه نغسه داره آسيليار.	۲۲ جولاي ۱۹۱۱
محمدعليشانينگ قشوني تهرانينگ قولانندا وراميندا مشروطه چيلر طاراپيندان دري- داغين اديليأر، بير توپار توركمين هلاك بولوپ، اونلارچاسى اسير دوشيار.	۱۱ سپتامبر ۱۹۱۱
محمدعليشاه مشروطه چيلر طاراپيندان توسساع اديليپ، اورسيته سؤرگون اديليأر.	۱ مارس ۱۹۱۲
يازيجى آمان ككيلوف- ينگ دوغلان گوني. اولومي ۱۳ دسامبر ۱۹۷۴	۹ ژوئن ۱۹۱۲
يازيجى بكى سه يتاكوفينگ دوغلان گوني. اولومي ۷ مارس ۱۹۷۹	۳۱ مارس ۱۹۱۴
ايران مجلسى نينگ ۳-نجى دؤور سايلاولارنندا كۆميشدغىلى آوغان قاضى وكيل بولوپ تهرانا گيديأر.	۵ دسامبر ۱۴/۱۹۱۴ ۱۲۹۳
ايلكينيچى گزك آستراباد- گورگن (حاضيركى كؤممت قاوبز) آراليجيندا يولاغچى قاتناتيان ماشين ايشلاپ باشلايار.	۱۱ آگوست ۱۹۱۴

۱۹۱۷-۱۹۱۴	يېرىنچى جهان اورش يىللارى.
۱۹۱۵ گۆيز	منگلى خان و باباخان سالئر، خان حاجى يىف نىگ داغى آطلى توپارى اترىش دۆزلىنىداكى سؤوش ميدانلارنىدا باتئرلىق گؤركىزلر.
۱ ژانويه ۱۹۱۵	يازىچى قاراسه يىتلى يىف- يىنگ دوغلان گونى. اؤلومى ۲ ماى ۱۹۷۱
ماى ۱۹۱۵	يېرىنچى جهان اورشى اوچىن روسلارنىگ توركمنىستاندان سرياز، آت و ايمىدى زور بىلن يىغناماق ايشينه توركمنلر برك قارشى دورولار. طالاپلارى قاناخاتلانمادىق روسلار توركمنلردن قاتى اؤچ آليار. تۆركمنلر، گورگنه طاراپ گؤچؤپ باشلايلار.
ژانويه ۱۹۱۶ م	ضياءالدوله آسترابادىنگ حاكىمى بوليار.
اكتوبر ۱۹۱۶	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ژنرال مادريتوف يىنگ باش توتانليغىندا روس قشونى چات يىنگ اوستى بىلن كوممت قاويزا هجوم اديار. ▪ توركمنلر يىنگ اركىنلىك اوغرونداق گؤرشلر يىنه ياردام بىرمك ماقصادى بىلن يىرناچه توركيه لى افسر توركمنصأحراً گليپ كوميشدغه ده عثمان آخون بىلن دوشوشيايلار.
نوامبر ۱۹۱۶	روس ژنرالى مادريتوف آق قالا و كوممت قاويزى قانا چايقايار.
۱ مارس ۱۹۱۷	باغشى نوربىردى قولوف يىنگ دوغلان گونى. اؤلومى ۱- نچى ماى ۱۹۹۲
۱۲ مارس ۱۹۱۷	اورسىتده پادشالىق رژىمى آغداريليار.

<p>بولشويك قوزغالانگى نىنگ توركمن توپراغينا يايراماغي نىنگ اۋنگونى آلماق اوچين ديقما سردار اوغلى اوراز سردار، جنيدحان و عزيز حان داغى آياغا قاليار.</p>	<p>اكتوبر ۱۹۱۷ م</p>
<p>بولشويك بوتين اورسيتده ينگيش قازانيارلار.</p>	<p>۷ نوامبر ۱۹۱۷</p>
<p>توركمنلره قارشى اورشماق اوچين گيلانلى ميرزا كوچك حان مشروطه چيلره قوشوليار. اول كوميشدافانينگ قولايىندا قى اورشدا يارالانيار.</p>	<p>آپريل ۱۹۱۸ م</p>
<p>توركمنيستانى بولشويكلردان آزاد ادمك اوچين انگليسلى افسر مالله سون- ينگ باش توتانليغيندا قى انگليس قشونى تجن- ينگ قولايىندا «آرتيق» قطارايستگاه سيندان توركمنيستانا گيريار.</p>	<p>۱۲ آگوست ۱۹۱۸</p>
<p>آق گاردلار(تزارينگ طاراپدارلارى) و توركمن ملتچيلرى، آشغابات و قيزيل آريادى بولشويكلرينگ كتروليندان آزاد اديارلر.</p>	<p>ژوئن ۱۹۱۸ م</p>
<p>توركمنيستاندا " دانگ يئلدنز" قازياتى نشير اديليار.</p>	<p>اكتوبر ۱۹۱۸ م</p>
<p>▪ عثمان آخون- ينگ توركمنصحراده جمهوريت قورماق اوقورندا قى گورشلرينه حمايت برمك اوچين توركمن آق ساقغاللارى كوممت شاهرينده قورولتاي گچيريارلر. ▪ توركمنيستاندا بولشويكلرينگ قارشيسينا مى حؤكومت دؤره ديلىار.</p>	<p>۴ مارس ۱۹۱۹</p>
<p>توركمنيستاندا " صدای فقرا" قازياتى نشير بوليار.</p>	<p>۹ آگوست ۱۹۱۹</p>

<ul style="list-style-type: none"> ▪ روس ژنراللاری کوبیشف (Kubişev) و فرونزه (Fronze) تورکمنیستانداقی ملی دؤولتی آغداریب، بلشویک رژیمی دیکلیدیالر. ژنرال پالتاراتسکی آشغابادی باسیپ آلیار، اونونگ آدی آشغابادا داقیلیار (بو آد ۱۹۲۷-نجی ینلا چنلی یۇرگونلی بولدی). ▪ عزیز خان چاپیقوف آتیلیپ اؤلدوریلدی. 	دسامبر ۱۹۱۹
<ul style="list-style-type: none"> ▪ بولشویکلر خیوه، بخارا و خوقندداقی ملی حکومتلری آغداریلار. ▪ بخارا و چارجووده عثمانلی افسری انورپاشا بیلن ابراهیم بگ لاقای بولشویکلره قارشى گۆرشیارلر. 	۱۹۲۰
بولشویکلر اسغولی و چکیشلری باسیپ آلیارلار.	فوریه ۱۹۲۰
اترک تورکمnlری، حاجی بابانینگ یولباشچیلیغیندا روسلارا قارشى گۆره شیار.	مارس ۱۹۲۰
مکرم الملك آسترابادینگ حاکیمی بولیار.	۴ مارس ۱۹۲۰
آشغاباتدا حالق وکیل لری نینگ قورولتای آچیلار.	۱۸ مارس ۱۹۲۰
« تورکمنیستان » قازیاتی نشیر ادیلیار.	۲۹ جولای ۱۹۲۰
آشغاباتدا « زاكاسپی اوبلاست » (تورکمنیستان) پارتیا قوراماسی نینگ ۱-نجی کنفرانسی آچیلار.	۸ آگوست ۱۹۲۰
آشغاباتدا « قیزیل ینلدين » قازیاتی نشیر ادیلیار.	سپتامبر ۱۹۲۰
تورکمنیستانینگ حالق گینگشى نینگ مجلسینده قایغیسیز آتابایف اترک-گورگن تورکمnlری نینگ گۆرشلریندن	۱۵ سپتامبر ۱۹۲۰

آرقا چيقماليديغيئي آيديار.	
آنانجان آخون يارالى ايکينجي گزه ک ايران مجلسينه وکيل سايلانيار.	۲۰ دسامبر ۱۹۲۰
کۆممت شأهر حاگيمي نينگ اورونباسارى مهدى حان آق اؤيلى اوباسيني توپ اوقونا توتيار، نتيجه ده ۲۰- دن قاوراق تورکمن اؤلدوريليار.	۱۵ فوریه ۱۹۲۱
رضاخان پهلوی، احمد شاه قاجارينگ قارشيسينا دؤولت آغداريلشيغيئي اديار. (کودتای سوم اسفند ۱۲۹۹)	۲۱ فوریه ۱۹۲۱
اترک- گورگن تورکمنلری نينگ اؤز-ارکينليک اوغرونداق حرکتيني باسيپ ياتيرماق اوچين، حکومت، حاربي هجوم اتمک بيلن حايبات آتيار. تورکمنلر کۆممت قاويزى قابايالار.	مارس ۱۹۲۱
کوميشدغه-آستراباد آرالغيغندا تلگراف چکيليار. کوميشدغه ده تلگراف اداراسى آچيليار.	آگوست ۱۹۲۱
عثمانلى دؤولتى آغداريليب، يرينه آتاتورک- ينگ ياش تورک انقلابچيلار حاکمته يتيار. داشکنتده تورکمن ديلينده « تورکمن ايلي » ژورنالى چاپ بوليار.	۱۹۲۲ م
بلشويکلر انورباشانى اؤلدوريارلر.	۴ آگوست ۱۹۲۲
اترک- گورگن تورکمنلری نينگ اؤز ارکينليک اوغرونداق گؤرشلرى بارها مؤوچ آليار. آسترابادينگ قشون سرکرده سى تهرانا چاغيريليار. محمدحسن حان سرتيب دميرقازيق قشونا باشليق بلله نيأر.	۲۵ ژانويه ۱۹۲۳

آشغاباتدا مرکزی اسپورت کلوب و استادیوم آچیلیار.	۱۹۲۳ م
حوجه نفس لی شوخ بای اورسیتدن ۲۰ مونگ سانی بردنکه تفتنگ ساتین آلیپ هر حایسینی ۱۲ تومن دن تورکمنلره ساتیار.	اگوست ۱۹۲۳
مصطفی کمال پاشا آتاتورک تورکیه جمهوریتی نینگ ایلکینچی جمهور باشلیغینا سايلانیار. تورکیه ده جمهوریت گونی.	۲۹ اکتبر ۱۹۲۳
آشغابادینگ مرکزی پارکینده لنین- ینگ هیکی بنا ادیلیپ باشلانیار.	۲۷ ژانویه ۱۹۲۴
تورکمنلره حاربی تألیم برمک اوچین تورکیه لی افسرلری کؤمیشدغه ده حاربی مکتب آچیارلار.	مارس ۱۹۲۴
قیات حانینگ اوغلی لؤللی حان اسنغولیدان کومیشدفا گلیار. صأحرأنینگ ارکینلیگی طالاب ادیان بیلدیریشلر یایرادیلیار.	۲۷ مارس ۱۹۲۴
یاراغلارینی یرده قویوپ بویون بولماق اوچین تهرآن حکؤمتی تورکمنلره اولتیماتوم بریار.	۱۰ مای ۱۹۲۴
<ul style="list-style-type: none"> ▪ تورکمن یاشولی و طایفه باشلیقلاری اومچالی اوباسیندا (دیوان پانگ- ینگ حاولوسینداقی توت آغاجی نینگ ساییسیندا) مرکزی حکومت بیلن آلنیپ باریلجاق سؤوش حاقیندا گنگش قورولتایینی گچیریارلر. یثغناقدا اولتیماتوم رد ادیلیپ، عثمان آخونی ایلرکی تورکمنیستانینگ ایلکنجی پره زیدنتی ادیب ساییلانیار. ▪ ایلرکی تورکمنیستاندا جمهوریت گونی. 	۲۰ مای ۱۹۲۴ / ۳۰ اردیبهشت ۱۳۰۳

قشون باشلىغى مەھدى خان ۸۰۰ سانى عسگرىنى گۆگله نىڭ اۆستى بىلەن كۆمىت قاويزا سوريۇر.	جولاي ۱۹۲۴
عثمان آخونىنىڭ وكىللىرى آستراتابادا، توركىمن دۆولتى نىنىڭ چاكلرى (اختيارلارى) باراسىندا حاكىم بىلەن گېلە شىك گچىريۇر.	۲۰ اكتوبر ۱۹۲۴
توركىمنىستان ساويت سوسىيالىستىك رسپوبلىكاسى TSSR – نىڭ جار ادىلەن گونى.	۲۷ اكتوبر ۱۹۲۴
توركىمنىستاندا انقلابى كىمىتە لىر دۆره دىليۇر.	۵ نوامبر ۱۹۲۴
توركىمنىستاندا سوادسىزلىغى يوق ادمك اوغروندا انقلابى كىمىتە قارار چىقاريۇر.	دسامبر ۱۹۲۴
آشغاباتادا معلم لارىنىڭ ۱- نىچى قورولتايى. توركىمن دۆولت نىشرياتى (TDN) دۆره دىليۇر.	۱ ژانويه ۱۹۲۵
موقامچى سازاندا آتا آولى يىف- نىڭ Ata Awlynyň دوغلان گونى.	۳۱ ژانويه ۱۹۲۵
توركىمنىستان شورالارى نىنىڭ ۱- نىچى قورولتايى. قورولتايىدا TSSR-iň دۆره دىليشى و اونونىڭ شوروى نىنىڭ حاطارىنا گىريۇندىگى باراسىندا قارار آلىنيۇر.	۱۵-۲۴ فوريه ۱۹۲۵
توركىمنىستان كومونىستىك پارتىياسى نىنىڭ ۱- نىچى قورولتايى.	۱۴-۱۹ فوريه ۱۹۲۵
ايران مجلسى رضاخانى باش وزير دىيىپ تصدىقلايۇر.	۱۴ فوريه ۱۹۲۵
تهران حكومتى، توركىمنصحرادا عاداتدان داشارى ياغداى (حكومت نظامى) جار اتدى.	مارس ۱۹۲۵

آشغاباتدا بۇتەن تورکمنیستان عیالاری نینگ ۱-نجی قورولتایی.	۸ مارس ۱۹۲۵
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ایران حکومتی یونکرز اوچارلار بیلن تورکمنلرینگ اؤستوندن بومبا یاغدیریار. کومیشدغه و حوجه نفسه ۲۳ بمب آتیلیار. ▪ ساللاخ اوباسی اود بریلدی. 	۱۹۲۵ مای ۱۲-۱۸
تورکمن یاشولی لاری نینگ کومیشدغه ده ۲-نجی اولی قورولتایی.	۲۰ مای ۱۹۲۵
کۆپ قاندۆكۆشیک لیگینگ اؤنگونی آتماق اوچین ارجب آخون (صیادی) مرکزی حکومت بیلن ایلاشماغی ماخول گۆریأر.	۱۹ جولای ۱۹۲۵
۷۵ سانی گورشجنگ تورکمن ییگیدی تهراندا آتیلیپ اۆلدۆریلیأر.	۳۱ جولای ۱۹۲۵
یاشولی لارینگ کۆمیشدغه داگی یئغناغیندا نفس سردار، حکومت بیلن ایلاشیغی رد ادیب، یاراغلی چاقناشیغا گیرمگی نینگ طاراپیندا دوریار.	۴ اکتبر ۱۹۲۵
تورکمنلره حایبات آتماق اوچین ایرانینگ حاربی اوچارلاری کومیشدغه و ساللاخینگ اؤستوندن مانور بریار.	۵ اکتبر ۱۹۲۵
الله یارحانینگ باش توتانلیغیندا گۆکلنگ یاشولی لاری کریم ایشان اوباسیندا یئغناشیار.	۱۷ اکتبر ۱۹۲۵
یوموت یاشولی لاری و آطلی گورشجنگ ییگیتلری باش یووسغا اوباسیندا یاراغلاری ساقلاماق یا- دا بویون بولماق مسئله سی باراسیندا ماصلاحات یئغناغینی گچیریارلر.	۱۸ اکتبر ۱۹۲۵

ایران حکومتی، مدرن یاراغا بسله نن ۴ اولی قشون توپاری بیلن تورکمنصحرا یوریش ادیار.	۹ اکتبر ۱۹۲۵
کومیشدغه باسیلیپ آلینیار.	۱۰ اکتبر ۱۹۲۵
گوژی صوفی، آنناگدی سردار (آج) و نفس سردار پارتیزانلیق سؤوشلر بیلن حکومت قشونلارینا آغیر ضاربا اوریارلار.	۲۵ اکتبر ۱۹۲۵
رضاشاه پهلوی حاکمیت باشینا گجیار.	۳۱ اکتبر ۱۹۲۵
ایران حکومتی نینگ ایبرن قشونی کؤمت قاویزا گیریار.	۱ نوامبر ۱۹۲۵
تورکمنلرینگ ایلکینجی بوسغونلار توپاری «بایات حاجی» نینگ اؤستی بیلن تورکمنیستانا سیغینیار. عثمان آخون و الله یارحان اورسیت سرحد قاراقوللاری طاراپیندان توساغ ادیلیار.	۲-۸ نوامبر ۱۹۲۵
بوسغونلار بایات حاجی دا قورولتای گچیریپ، تورکمن دؤولتی نینگ طالابی بویونجا یاراغلارینی دؤولته برملی دین قرارا گلیارلر.	۲۹ نوامبر ۱۹۲۵
ایران حکومتی نینگ ایبرن قشونی کومت شأهرینده بیرگیپ، ینگیش! بایرامینی (شاغال مسلیگینی) ادیارلر.	دسامبر ۱۹۲۵
تورکیه ده تقویم هجری دن، میلادیه اؤیتگه دیلیار.	۱ ژانویه ۱۹۲۶
آشغاباتدا « تورکمن فیلم» کینو استودیوسی دؤره دیلیار.	۷ فوریه ۱۹۲۶
تورکمنلرینگ گؤرشلرینی باسیپ یاتیراندان سونگ رضاشاه ایرانینگ پادشاسی بولیار.	۲۴ آپریل ۱۹۲۶
تورکمنیستاندا ایلکینجی دوکما فابریکی، آشغاباتدا قورجاق تئاتری و دراما استودیوسی آچیلیار.	۲۵ مارس ۱۹۲۶

محمد آخون گرگانی (جرجانی) تورکمنلرینگ آدیندان ایران مجلسینه وکیل بلله نیار.	۱۰ جولای ۱۹۲۶
<ul style="list-style-type: none"> ▪ جنیدحان بلشویکلر بیلن سؤوشیپ، آخر سونگی تورکمنصأحرا، سونگرا دمیرقازیق آوغانیستانا گچیار. ▪ تۆرکمن توپراغئی باسیپ آلاندان سونگرا رضاشاه ایلکینجی گزه ک کومیشدغه و کومت قاویزا گلیار. ▪ تورکمنصحرادا پارس دیلینده ساپاق بریان مکتبلر آچیلیار. ▪ حکومتینگ بویروغی بیلن نایب (استوار) ملاسؤیون نیازی، آنناگلدی آجی قارق اوباسی نینگ قولانندا آئتپ اؤلدؤریار. 	اکتبر ۱۹۲۶
باکودا تورکولوگلارینگ ۱- نجی قورولتای آچیلیار، أهلی تورکی جمهوریتلرینگ یازوو حاطی نینگ عاراپچادان لاتینچا اویتگه دیلمگی باراسیندا قرار قبول ادیلیار.	۱۹۲۶ م
ایرانینگ مرکزی حکومتی، ارجب آخونی (صیادی) کومیشدغه تورکمنلرینه قاضی باشلیغی ادیب بلله یار.	۲ ژانویه ۱۹۲۷
تورکمنیستان س س ر- ینگ ایلکینجی اساسی قانونی تاصصیق ادیلیار.	۳ آوریل ۱۹۲۷
کومت شأهرینده " قابوس " مکتبی آچیلیار.	۱ سپتامبر ۱۹۲۷
آشغاباتدا رادیو ایستگاسی آچیلیار.	۲۲سامبر ۱۹۲۷
تورکمنیستان یازجیلار بیرله شیگی نینگ نشیر اورگانی « قیزیل یول» ژورنالی چاپ بولیار. ژورنال لاتین حاطینی	ژوئن ۱۹۲۸

یایبانگلاندیرماق اوچین شول یتلینگ دسامبرینه چنلی نشیر بولیار.	
تورکمنیستاندا یازوو حاوی نینگ عاراپچادان لاتینچا گچیاندیگی حاقیندا دؤلت جاراناماسی یایرادیلیار.	سپتامبر ۱۹۲۸
<ul style="list-style-type: none"> ▪ رضاشانینگ قاتناشماغی بیلن بندرشاه دا دمیریول ایستگاسی، اسکله و آیلاو میدانی آچیلیار. ▪ کومیشدغه ده پست اداراسی آچیلیار. 	اکتبر ۱۹۲۸
تورکمنیستاندا یازوو حاوینینگ عاراپچادان لاتینچا گچمگی باراسیندا دؤولتینگ قراری.	۱ اکتبر ۱۹۲۹
<ul style="list-style-type: none"> ▪ مازندران استانی نینگ مرکزی ساری- بندرتورکمن آرالغیندا قطار قاتناپ باشلایار. ▪ بندرتورکمنده معلم تربیه بریان مکتب آچیلدی. 	۱۹۲۹ م
<ul style="list-style-type: none"> ▪ یوقاری علیم آلماق اوچین تورکمن اوقووجلاری نینگ ایلکینجی توپاری تورکییا گیدیارلر. احمد قاراداغلی، بایجان تورانی، حاجی حان (نورگدی) اوغوزی، نازوردی یموت، عبدالرحیم یموت، محمد شیرمحمدی (گؤکلنگ) بو توپارینگ آراسیندا بولوپدیر. ▪ فارسلاشدیما سیاساتی اساسیندا بیرنأچه تورکمن ییگیدی (سافار خطیبی، عبدالرحمان فرزانه، حلیم صیادی، رجب ناظری، نفس مهمیانی، ساری گوکلانی، قربان محمد سیوری، الیاس مختوم) تهرانه اوقووا اکیدیلیار. 	بهار ۱۹۲۹

آشغاباتدا تورکمن دؤولت دراما تئاترى و چپرچيليك تکنیکومی آچيليار.	۲۹ اکتبر ۱۹۲۹
پروفسور اؤده عبدالله يف- ينگ دوغلان گونی. اؤلومی ۱۹۸۷	۱۹ نوامبر ۱۹۲۹
باله آرتیستی مایا(مدنییت) شاهبردی یوانینگ دوغلان گونی.	۲۳ فوریه ۱۹۳۰
ایران حکومتی تورکمنلره اؤز ملی اشیکلرینی گه یمگی قاداغان ادیار، آغاچ اؤیلر اود بریلیار. اومچالی اوباسیندا پارس دیلینده مکتب آچیلدی. کومیشدغه ده اداره نظمیه / شهربانی آچیلدی. نوسایدا روس عالیمی آ. مارشچنکو علمی قازوو ایشینی باشلایار.	۷ مارس ۱۹۳۰
آشغاباتدا قایغیسز آتابایف ایلکینچی تورکمن دیل کنفرانسینی آچدی.	۱۹۳۰.ماي
▪ آمریکانینگ بنسیلوانیا اونیورسیتته تی نینگ عالیمی Wulsun «تورنگ- دغه» و «شادغه» ده علمی قازوو ایشلرینی گچیریار. ▪ کومت قاوزدا پست اداراسی و معلم تربیه بریان مکتب (دانشسرای عشایری) آچیلار. ▪ تورکمنصأحرادا ژاندارما بۇستلاری دؤره دیلیار.	۱۹۳۱ م
گورنوکی شاهیر و ادبیاتچی عالیم، گورشچنگ عبدالحکیم قول محمذوف ترور ادیلیار.	۱۹۳۲ ژوئن
آشغاباتدا تورکمن مدیسین انیستیتوتی آچیلار.	۱ ژانویه ۱۹۳۲
▪ ایران حکومتی نینگ فارسلاشدیرما سیاستی	۱۹۳۲ باهار

<p>اساسیندا آسترابادینگ آدی گۆرگن و تورکمنلرینگ یاشایان توپراغی بولسا " دشت گرگان " آدلارینا دگیشدیریلیار.</p> <p>▪ آستراباد- بندرتورکمن آرالغیندا شوسه یولی چکیلیار.</p>	
<p>▪ کوممت قاوز و کومیشدغه ده ایلکینجی گزه ک شهر شوراسینا(انجمن شهره) سایللو گچیریلیار.</p> <p>کوممت قاوزدا ملا تقی، محمد اسکوبی، ملا مأمی، حلیمی، میرزا محمود علیقلی، میرزا آق آتابای، دوردنقلیچ آمانی نژاد؛</p> <p>▪ کومیشدغه ده بولسا آفاتقی مهمیانی، قوشیت حان عبدالله زاده، دوردی مآد جعفری، گلدی روشنی، تایی ساریحانی و محمود سیدمحمدی سایلانیارلار.</p>	<p>۳ نوامبر ۱۹۳۲</p>
<p>▪ رضاشاه نینگ تورکمنلردن باسیپ آلان اکرانجیلیق یرلرینی قایتادان تورکمن دایخانلارینا ساتماق باراسیندا ایران مجلسینده یؤریته قرار چیقاریلیار.</p> <p>دوره دین املاک اداراسی نینگ کوممت قاوزداقی باشلیغی سروان صفاری تورکمنلری قاتی حورلایار.</p> <p>▪ حازاردان اشبیل صادر ادمک امتیازی دوللو دین بیر گلمیشگه بریلیار.</p>	<p>۷ ژانویه ۱۹۳۳</p>
<p>آمریکانلی آرخیولوگ R.Pumpelly آشاغابادینگ قولاینندا «أنوو» ده قازو ایشینی باشلایار.</p>	<p>۱۹۳۳ م</p>

تورکمنیستانینگ آطلی حاربی قشون بؤلومی نشیر اورگانی « قیزیل قلیچ» قازیاتی نشیر بولیاری. (قازیاتدان جمعی ۱۲ سانی نشر بولوپدیر)	۱۹۳۳-۱۹۳۴
تورکمن سینماسی نینگ گؤرنوکلی آرتیستی بابا آنانوف- ینگ دوغلان گونی. اؤلومی ۱۹۹۴	۲۰ فوریه ۱۹۳۴
تورکمنیستاندا، تورکمن یازیچیلار بیرلشیگی دؤره دیلیدی.	۱۹۳۴ مای
بندر تورکمن شهرینده حاضیرکی مختومقلی (شول واقتی هدایت) آدینداقی اورتا مکتبی آچیلیدی. کومت قاویزدا " دولتی " آدینداقی کارخانه سالیندی.	۱۹۳۶ م
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ملی قهرمانلار قایغیسیز آتابایف، ندربای آیتاکوف و... داغی استالین- ینگ بوپروغی بیلن آتیلیپ اؤلدۆریلیدی. ▪ تورکمنصحرالی گؤرشجنگ ییگیتلر آنناقلیچ بابایی، قوربان محمد سیوری Siveri (دانشکده افسرینگ استیودنتی)، حاجی خان اوغوزی (تاریخ معلمی) و دکتر احمد فرزانه داغی توسساغ ادیلیدی. سیوری غیناغ آستیندا زنداندا شهید بولدی. 	۱۹۳۷ م
دیچی عالیم الله قلی قاراحانوف آشغاباندا آتیلیپ اؤلدوریلیدی. مازاری نابللی.	۲۶ فوریه ۱۹۳۸
آئاتورک آرادان چیقدی. دوغلانی ۱۱ اکتبر ۱۸۸۱	۱۰ نوامبر ۱۹۳۸
ایران حکومتی نینگ قراری بیلن حاجیلار و قاراتیکن شهرلری، مینودشت و شاه پسند دییلیپ اؤیتگه دیلیار.	۱۹۳۹ م

داشلی بوروندا پست اداراسی آچیلدی.	
ایکینجی جهان سؤوشی یئللاری. بو سؤوشده ۱۰۰ مۆنگه قولای تورکمن قوربان بولدی.	۱۹۳۹-۱۹۴۵
تورکمنیستاندا بدن تربیه (اسپورت) گونی.	۱۸ ژوئن ۱۹۳۹
تورکمنیستاندا کمونیستیک پارتیانینگ ۹-نجی قورولتای گچیریلدی.	مارس ۱۹۴۰
<ul style="list-style-type: none"> ▪ تورکمنیستاندا یازوو حاط لاتینچادان روسچا(کرلیچاً) اؤیتگه دیلدی. ▪ تورکمنیستان بیلن ماراوا دپانینگ آراسیندا حاصارچادا گمرگ اداراسی آچیلدی. 	۱۹۴۰.ماي
باغشی اوراز سالیر آرادان چیقدی. دوغلانی ۱۸۷۸	۱۷ نوامبر ۱۹۴۰
<ul style="list-style-type: none"> ▪ بندرتورکمن- ینگ اؤستی بیلن شوروی نینگ قیزیل قشونی کومتت قاویزا گیردی. ▪ کومتته ایلکینجی گزه ک ایلات یازوی گچیریلدی. 	۲۵ آگوست ۱۹۴۱
رضاشاه ایراندان قاجیب گیتدی. (۳ شهریور ۱۳۲۰)	۲۵ آگوست ۱۹۴۱
<ul style="list-style-type: none"> ▪ آلمانلارا قارشى سؤوشده، شوروی قشونونا یاردام برمک اوچین بندرتورکمن- خرمشهر آراسیندا دمیر یول چکیلدی. ▪ بندرتورکمنده روسلارینگ اداراسی آچیلدی. ▪ تورکمن دیپلوماتی قیلچ قلی یف آستراتادا شوروی کنسولی بولوپ ایشلدی. 	آگوست ۱۹۴۱
ایراندای سیاسی بندیلیر اوچین گونا گچیش ایغلان	۱۹ سپتامبر ۱۹۴۱

ادىلدى. كۆپ سانى بىندىلر شول ساندىن آناقلىق بابائى زنداندىن بوشادىلدى. ▪ توده پارتىيانىنگ (حزب توده ايران) دۇران گونى.	
مجلسىنىڭ قىرارى بويونچا رضاشانىنگ باسىپ آلان اكرانچىلىق يىرلى اوغلى محمدرضاشاه بىرىلدى.	۲۰ سېتامبر ۱۹۴۱
آشغاباتدا مختومقلى آدىندا قى توركىمن دۇولت اپرا و بالت تئاترى دۇره دىلدى. تئاترى، نيازوف ۲۰۰۱- نجى يىلنىڭ آپرىلىنىدە ياپدى.	۶ نوامبر ۱۹۴۱
توركىستانىنىڭ خوقىند اركىن دۇولت يولباشچىلارىندىن مصطفى چوقاى اوغلى آلماندا شىبهه لى ياغدايدا آرادان چىقىدى. مازارى بىرىلدى.	۲۷ دسامبر ۱۹۴۱
توركىمن دۇولت اپرا و بالت تئاترى دۇروه دىلدى. اىلكىنجى توركىمن مى باله قى «آلدار كۇسه» صاحىنلاشدىرىلدى.	ماى ۱۹۴۲
▪ گۇرنۇكلى دىلچى عاليم اوراز تآچ ناظارف زنداندا حورلانىپ اۇلدى. ▪ موقامچى سازاندا تآجمآمت سوحانقلى ۷۸ ياشىنىڭ اىچىنىدە دنىآدن اۇتدى.	۱۹۴۲ م
▪ بىرسىز- بىره توركىمنلردن سالغىت بىغىنايان بىندر توركىمنىڭ تۇوه رگىنىدە «تىكنجىك» گىمرگ- حاناسى، حالقىنىڭ غاضابىنا اوچراپ دارغادىلدى. ▪ گورگىن و كوممت قاوبىزىنىڭ تۇوه رگىنىدە گوپچلى بىر تىترمه	۲۱ جولاي ۱۹۴۲

تورکمنیستانلی دیلچی عالیم کۆمشالی بۇریف Kümşaly Böriýew آتیلیپ اۆلدوریلدی.	۲۷ اکتبر ۱۹۴۲
زنان شاهیرا آناسلطان ککیلواینینگ دوغلان گونی. اۆلومی ۳۰ نوامبر ۱۹۸۳	۳۰ نوامبر ۱۹۴۲
کومیشدغه لی ارجب آخون صیادی نینگ اوغلی، گوندوغارشناس عالیم آخمت اخوندوف گورگنلی ۲-نجی جهان اورشونده وفات بولدی. دوغلانی ۲۳ مارس ۱۹۰۹	ژوئن ۱۹۴۳
گۆرشجنگ شاهیر شالی ککیلوف ۲-نجی جهان اورشونده کاره لیا توقایئندا آرادان چیقدی. دوغلانی ۱۹۰۶	۸ اکتبر ۱۹۴۳
غایب بهلکه، بایرامجان نیازی، عبدالله پسر موسی، کریم، آرازقلى كلای، آشورپور، بۇده، ایرانپور، سفار انصاری، قیادی و... داغی توده پارتیاسینا قوشولدولار.	ژانویه ۱۹۴۴
یازیچی نورمرد ساریحان آرادان چیقدی. دوغلانی ۱۹۰۶	۴ مای ۱۹۴۴
ایکینجی جهان اورشی قوتاردی.	۹ مای ۱۹۴۵
گۆرشجنگ تورکمن افسری سروان عبدالرحیم ندیمی نینگ غاتناشماغئندا، ماشاتدا قوللوق ادیب یۇرن بیر توپار انقلابی افسر، مرکزی حکومتینگ سیاستلارینا قارشى بولوپ، آیاغا قالیپ، یاراغ گویچی بیلن ماراوادپانی آلانلاریندان سونگ، کومت قاوزا حرکت اتدیلر.	۱۹ آگوست ۱۹۴۵ ۲۸ مرداد ۱۳۲۴
انقلابی افسرلر بیلن حکومتینگ یاراغلی گویچلری نینگ آراسیندا قانلی چاقناشیق توردی. افسرلر ینگیلدیلر. سروان ندیمی آذربگجانینگ اۆستی بیلن شورویه سیغیندی. اول	۲۱ آگوست ۱۹۴۵

۱۹۷۰- نجى يىللاردا اورسىدىنگ ايوانف شھرىندە آرادان چىقىدى.	
تورکمن روشنفکرلىرى ايران حکومتينه يۆزلەنىپ «تورکمنلرينگ بو توپراقدا ياشاماغا حاقلارى يوقى؟» دىين بىلدىرىشىنى ياراتدىلار. اوندا حکومتينگ ظالم سياساتلارى، شئيله- ده بأش سانى تورکمن معلمينگ اربت شرطلى شھرلره سۇرگۇن ادیلیشى برك يازغارىلیدیپ.	۷ نوامبر ۱۹۴۵ ۱۶ آبان ۱۳۲۴
ايرانىنگ باش وزيرى احمد قوام مازندران حالقينا يۆزلىنىپ، اللريندأكى ياراغلارينگ بير آيننگ دواميندا دؤولته بريلمگى باراسيندا دويدىرىش بردى.	۱۳ آپريل ۲۴/۱۹۴۶ فروردین ۱۳۲۴
آذربىجان حالقى نينگ ارکينلىک اوغرونداق گۇرشلريندن آرقا چىقىپ، تورکمنلر کوممت شأھرىندە ميتينگ گچىردىلر. يىغناغى ژاندارما و قشون گوپچلرى مسلسل لر بيلن غاباپ، آدملارا حايبات آتدىلار. يىغناقدا سافار انصارى حالقا يۆزله نىپ، اولارى آغزى بيرليگه چاغىردى.	۱۲ ماى ۱۹۴۶
چاغلارينگ حالقارا گۇنى.	۱ ژوئن ۱۹۴۶
کوممت شأھرىندە « تورکمن سسى» آدى قازيات نشير ادیلیأر. قازياتدا سياسى مقاله لارينگ يانى بيلن عبدالرحيم مدرسى نينگ تانقىدى قوشغولارى دا چاپ بولىاردى.	۱۹۴۶ م
ولجان آخون(واڤى)، رحمت نژاد، رحمان(رجب) رحمانى و نجارى داغى، توده پارتىانينگ کلوبينده حالقا يوزله نىپ ادن چىقىشلاريندا ايراندا دمکراتىک حکومتينگ قورلماغىنى	۱۲ ژوئن ۱۹۴۶/ ۲۲ خرداد ۱۳۲۵

طالب اتديلر.	
كوميشدشفده ، چوده اى ديين آدمى نينگ اولى انباريندا «ظفر» (ينگيش) ادلى تئاترى توماشا ادماگه يئغنانانلارينگ اؤستونه پليس اوق آچدى، معلم آبا آباي شهيد بولدى.	۱۳ ژوئن ۱۹۴۶
گورگن شاهرينده شوروى نينگ كنسولى بولوپ ايشلان توركمين ديپلوماتى قليچ قلى يف ننگ تاغاللاسى بيلن، باغشيلار ساخى جبارى، نبات نورمحمدوانى كؤميشدشفه، اومچالى، باش يووسغا، آق قالا و كؤممت قاويزدا كانسرت برديلر.	۱۵ نوامبر ۱۹۴۶ / ۲۴ آبان ۱۳۲۵
<ul style="list-style-type: none"> ▪ توركمين اينتله گنترلى (روشنفكرلىرى) اؤز سياسى دؤشونجهلىرى اساسيندا ايكي توپارا بؤلونديلر. آنناقليچ باباي، قليچ نظرى و تاجى ايرانپور داغى دؤولتئينگ دؤره دن «دمكرات» پارتياسينا گچديلر. اولار چيچى توده پارتيانينگ آغضالارى بيلن ييتى جدله گيريشديلر. ▪ سروان آرشام بير ايرانلى افسر، آراچاگينگ ياقاسيندا " موخى " ديين بير توركمينى اؤلدوردى. 	اكتوبر ۱۹۴۷
توده پارتيانينگ كوممت شاهر بؤلؤمى نينگ ليدرى غايب بهلكه و اؤنونگ يولداشلارى قربان رابطى، قربان تكه، ولجان آخون توسساغ اديلدى.	۱۶ دسامبر ۱۹۴۶ / ۲۵ آذر ۱۳۲۵
توركمينلرده سؤودىگارچيلىك اؤسيار. بندر توركمنده آرازجان شمالى تراكتور و كمباين گتريب ساتيار، پاغتآ آراسسالايان و	۱۹۴۷ م

اوون کارخانالارینی سالیار. بو آلدالاری اوچین شمالی توسساغ ادیلیار.	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ توده پارتیانینگ آکتیویستلاریندان ۳۰ آدم شول ساندان غفور مختوم، محمدحاجی آخون نژاد توسساغ ادیلیار. ▪ تورکمنلرینگ آدیندان مجلسینداکی وکیل محمد آخون گرگانی اؤز چیقیشیندا کومت شهرینگ آستراباتدان آیریلیپ، اداری تایدان اؤز باشینا بیر شهر بولماغینی طالاب ادیار. 	۱۹۴۷ م
تورکمن دایخانلاری مینودشت- ینگ املاک اداره سی نینگ باشلیغی نینگ آلیپ باریان ظلمی باراسیندا یازان عارضالاری مجلسیده اوقالدی .	ژانویه ۱۹۴۷
گورگن شأهرینده پارس دیلینده گپله شیک بریان رادیو ایستگاه سی آچیلدی.	۱۳۲۷/۱۹۴۸
تهرانده، محمدرضا شاه اوق آیلدی. سیاسی آکتیویستلار ایزارلاندی. ۲۰ سانی تورکمن تورکمنیستانا سیغیندی.	۴ فوریه ۱۹۴۸ ۱۵ بهمن ۱۳۲۷
چؤره گینگ باهالانی اوچین، بندرتورکمنده حکومت قارشى سیاسی حرکتلر بولدی.	۷ مای ۱۹۴۸
آشغاباتدا گویچلی یر ایراندی. ۱۵۰ مونگه قولای ایلات هلاک بولدی. ماتم گونی.	۵ اکتبر ۱۹۴۸
مجلس ینگ قاراری بیلن رضاشانینگ تورکمنلردن باسیپ آلان اکرانچیلیق یرلر، محمدرضا شانینگ آدینا گجدی.	۱۱ جولای ۱۹۴۹ ۲۰ تیر ۱۳۲۸

كوممت قاوزدا ايلکينجی کسلحانه آچیلدی.	
آشغاباتدا تورکمن دؤولت اونيورسیتته تی آچیلدی.	۱ سپتامبر ۱۹۵۰
<ul style="list-style-type: none"> ▪ بندرتورکمنده ۷۰۰، کومیشدغه ده ۳۰۰ آدم بو شهرلرینگ تلگراف ادارلاریندا سیاسی اوتورشیق (تحصن) گچیرپ، تورکمن توپراغیندا مجلس سایلاییندا حکومت ایشگأرلریننگ آلیپ باریان قالب ایشلری باراسیندا تهرانه تلگراف یوللادیلار. ▪ آق قالادا مترولوگیا(هواشناسی) اداراسی دؤره دیلدی. 	۲۴ دسامبر ۱۹۵۱ ۳ دی ۱۳۳۰
تورکمنیستاندا علیملار آکادمیاسی دؤره دیلدی. اونی ساپارمیرات نیازوف ۱۹۹۸- نجی یئلینگ جولای آیندا یاپدی.	۱ جولای ۱۹۵۱
ایران حکومتی یر رفورمیئی عامالا آشیردی. بو ایشدن ماقصات تورکمن توپراغیندان باسلیپ آلنان اکرانچیلیق یرلری قابتادان حالقا ساتیب اولاری تآلاماقدی. شول اساسدا یرلر ۵ و ۱۰ هکتارلارا بؤلونپ، ۲۰ یئل مهلتی بیلن ساتیلیار. دؤمه یرلرینگ هکتاری ۱۶۰-۱۳۰ تومن، سوولی یرلرینگ هکتاری ۲۴۸۰-۱۳۰۰ تومان دیلیار. کوممت قاوزنگ تؤوه رگینده هر هکتار یر ۲۸۰ تومنه ساتیلیار. قاراسوو اوباسیندا ژاندارما اداراسی دؤره دیلدی.	۲۷ ژانویه ۱۹۵۲ ۷ بهمن ۱۳۳۱
کوممت قاوزینگ تؤوه رگینده «حور- حور» آدیندا سوو بندی قوریلدی.	۱۹۵۲
▪ اوقوو جایلار هم- ده معلم- ینگ یتمزچیلیگینه	۱۳۳۱/۱۹۵۲

<p>نأگيله ليك بيلديريب كوممت قاويزلى اوقووچيلار اوقوو جايلارا گيتمان، كؤچه لرده يۇرئيش گچيرديلر.</p> <p>▪ ايراندا اشببلى اكسپورت اديان شيلات اداراسى خصوصى ايه چيلگه بريلدى، توركمين باليقچيلار قاتي حورلاندى.</p>	
<p>آلمانينگ مونىخ شأهرينده «آزاد اروپا و آزالئيق رادىوسى» اؤز ايشينه باشلادى. اوندا توركمين ديلينده هم گپله شيك بريليار. اونونگ ايلكينجى ايشگارلريندن ۲- نجى جهان اورشوندا آلمانلارا اسير دوشن مراد تآچمراد، آمان برديمراد دى. بو راديو ۱۹۹۵- نجى يئلدا چك جمهوريتى نينگ پايئاغتى پراگ شأهرينه گؤچوريلدى و حأضير بو يرده اؤز ايشيني دوام اتديريار.</p>	<p>۱ مارس ۱۹۵۳</p>
<p>كوميشدفانگ اوزالقي حاربي حاكيمي عبدالله حان توماچ (اول توركمين دأل)، توركمينلرينگ آديندان ايران مجلسينه وكيلى سايلاندى.</p>	<p>۱۸ مارس ۱۹۵۳ ۲۷ اسفند ۱۳۳۲</p>
<p>توركمينصأحراده آشغابات رادىوسيني دينگله مكلرى نينگ اؤنگونى آماق اوچين گورگن و ماشات شهرلرينده توركمين ديلينده، ايران سياساتيني اؤويان راديو گپله شيگيني آچماغى پلانلاشديريان گيزلين فرمانيني، ايران حكومتى اؤز استاندارلارينا يوللايار.</p>	<p>۲۹ ژوئن ۱۹۵۳ ۸ تير ۱۳۳۲</p>
<p>كوممت قاويزدا ۲۲ ساني توركمين سياسى اکتىويستلارينگ گچيرمكچى بولان يئغناغيندان پليس حاباردار بولوب اولارى</p>	<p>۳۰ ژوئن ۱۹۵۳ ۹ تير ۱۳۳۲</p>

توسساغ اديار. شولارينگ آراسيندا تورکمن شاهيري آرازمحمد شاعري (آرام) هم بولوپدير.	
محمدرضا شاه، حالق غوزغالانگنا چندامان يورتدان قاچيار. بندرتورکمنده " بنبه " کارخاناسی قوريلدی.	۱۶ آگوست ۱۹۵۳ ۲۵ مرداد ۱۳۳۲
آمریکا و انگلیس دؤولتلىرى دکتىر مصدق- ینگ دؤولتینی آغداریب، محمدرضا شانی قايتادان تاغتا چيقاریار.	۱۹ آگوست ۱۹۵۳ ۲۸ مرداد ۱۳۳۲
تورکمنیستانینگ آراچاگینی برکیتتمک اوچین ایران و شوروی وکیللىرى " سنگر دبه " ده دوشوشیپ، بو بارادا یۇرتیه کمیسیون دؤره دیارلر. کومت قاویزدا " ملی " کارخاناسی سالیندی.	۲ دسامبر ۱۹۵۴
قاراقوم کانالی مرغاب و تجنه گلیپ يتدی.	۱۹۵۴-۱۹۵۵
یازیچی رحمت سیدوف آرادان چیقدی. دوغلانی ۱۹۱۰ لباپ	۱۸ ژانویه ۱۹۵۵
▪ آراچاگی برک قوراماق اوچین ایران- شوروی وکیل لری دره گزده دوشوشدیلار. ▪ بندرتورکمنده توده پارتیاسی نینگ کلوی پلیس طاراپیندان ضبط ادیلدی.	۵ آپریل ۱۹۵۵
ژاندارمالارینگ ظلمی نینگ اؤنگونی آلماق مقصادی بیلن باتیملارچا گؤره شن "مردآلی"، "ملا تاغان" و "اوه" حاینلیق بیلن توسساغ ادیلیپ آتیلیپ اؤلدوریلیار.	۱۹۵۵ مای
کومت قاویزدا «جین» کارخاناسی سالیندی.	۱۹۵۶ م
توده حزب- ینگ تورکمنصحرا بویونچا جوغاپکاری غایب بهلکه تاجیکستانده آرادان چیقدی. دوغلانی آرخ بزرگ ۱۳۰۱	۱۳۳۶/۱۹۵۷

ایرانداساواک (سازمان امنیت و اطلاعات کشور) اداراسی دوره دیلدی.	۱۹۵۷ م
باغشی مختومقلی قارلی آرادان چیقدی. دوغلانی ۱۸۸۱	۷ مای ۱۹۵۷
کومت قاویزدا تلفن و مترولوگیا (هواشناسی) ادارالاری ایشه باشلادی.	۱۹۵۸ م
شوروی بیلن آوغانیستانینگ آراسیندا (آمی دریا و تجن تۆوه رگینده) آراچاک بلله مک اوچین بیر شرط ناما قول چکلییار.	۱۸ ژانویه ۱۹۵۸
توده حزیندان بولوب، کۆپ یئللپ زنداندا اوتوران نورمحمد قرینجیک آغیر کسل ضرارلی آرادان چیقدی.	سپتامبر ۱۹۵۸
تورکمنیستانینگ داشاری ایشلر مینیسترلیگی نینگ یانیندا «تورکمنیستانینگ داشاری یورتلار بیلن دوستلوق و مدنی آرافاتناشیقلار باراسینداقی دوستلوق جمعیتی» دوره دیلدی.	۸ دسامبر ۱۹۵۸
<ul style="list-style-type: none"> ▪ آشغاباتدا تله گپله شیکلر (تلویزیون) ایشلأپ باشلادی. ▪ بندرتورکمن- گورگن آرالغیندا دمیریول چکیلدی. ▪ آق قالا و آی درویش (کلله) شهرلرینه الکتریک چکیلدی. 	۱۹۵۹ م
عراق دؤولتی بو یورتهده یاشایان تورکمنلرینگ قارشیسینا گینگ مؤچبرده قتل عامی عامله آشیردی. کرکوک قتل عامی.	۱۴ جولای ۱۹۵۹
گورگن رادیوسیندان تورکمن دیلینده گپله شیک بریلیپ باشلاندى.	۱۹ آگوست ۱۹۵۹ ۲۸ مرداد ۱۳۳۸
سازاندا میلی تأجمیراد آرادان چیقدی. دوغلانی ۱۸۸۶	۳۱ ژانویه ۱۹۶۰

<ul style="list-style-type: none"> ▪ تورکمنیستاندا ملی شاهیر مختومقلی نینگ ۲۲۵ یئللیغی دابارا بیلن بلله ندی. ▪ بندرتورکمن- گورگن آزالیغیندا اوتلی(ترن) قاتناپ باشلادی. 	<p>مای ۱۹۶۰</p>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ بندرتورکمندن محمد شرعی آز مهلت بیلن ایرانینگ ملی شورا مجلسینه وکیل بولوپ گیتدی. ▪ آنبار اولومداق اکرانچیلیق یرلری آلماق اوچین ایرانینگ قشون باشلغی ژنرال اویسی. و سرگرد کمال اؤز حاربی توپاری بیلن اوبانی باسیپ آلیار و اونگا " شاه مزرعه کمال" آدینی بریارلر. 	<p>۲۱ فوریه ۱۹۶۰</p>
<p>محمد رضا شانینگ اکرانچیلیق یر رفورمی نینگ بیرینچی تاپغیری عامالا آشیریلدی. تورکمنصأحرا توپار- توپار زابلی و بلوچ گؤچوریلدیپ گتیریلدی. زابلی لارینگ ۶۵۹ حوجالیغینا(خانوار) ۳۸۷۹۰ هکتار یر بریلدی.</p> <p>کومت قاوزدا " وئش دشت" ، " صنعتی" و "پنبه ایران" کارخانالاری سالیندی.</p> <p>کلاله ده " جین" کارخاناسی سالیندی.</p>	<p>۹ ژانویه ۱۹۶۱ ۱۹ دی ۱۳۴۰</p>
<p>گورشجنگ روحانی ولجان آخون وافی آرادان چیقدی.</p>	<p>۱۹۶۲-آناگونی</p>
<p>آمی دریانینگ سووی آشغابادا گلیپ یتدی.</p>	<p>۱۲ مای ۱۹۶۲</p>
<p>محمد رضا شانینگ گورگن، کومت قاویز و بجنورده بلان یوزیته وکیلی سرلشکر منصور مژینی تورکمن دایخانلارینی قاتی حورلایار.</p>	<p>مای ۱۹۶۲</p>

<p>میه ویت، مرجن آباد، آنا آباد، پیراواش، قیزیلجا و پشمک اوبالارنینگ تۆوه رگیندأکی اکرانچیلیق یر باسیلیپ آیینیار. حوجه لار گرکزده ۳ سانی دایخان اؤلدورلییار. پادشانینگ عیال دوغانلاری شمس و اشرف، گل چشمه دن مونگرچه هکتار یری ایه لیارلر.</p>	ژوئن ۱۹۶۲
<p>باش وزیر اسدالله علم ایراندا "ایالتی و ولایتی" لایحه سینی مجلسه حؤدورلییار.</p>	۷ اکتبر ۱۹۶۲ ۱۵ مهر ۱۳۴۱
<p>آخون روح الله خمینی "ایالتی و ولایتی" لایحه قارشى بولدی.</p>	۱ دسامبر ۱۹۶۲
<p>آشغاباتدا حالق فیلامونیاسی دؤره دیلدى.</p>	۵ دسامبر ۱۹۶۲
<p>پروتستلرینگ آرتماغی نتیجه سینده دؤولت "ایالتی و ولایتی" لایحه سینی ایزینا آلیار. ادارى بؤلونشیک و مجلس سایلارلاریندا، کومیشدغه، بندرتورکمن فارس شهرلری بندرگز و کردکویه، آق قالا بولسا گورگنه دگیشلی ادیلیار. کومت قاویزدا "پنجه شمال" کارخاناسی سالیندی.</p>	۷ ژانویه ۱۹۶۳
<p>رحمت الله فهیمی (تورکمن)، تورکمنلرینگ آدیندان مجلسه وکیل سایلاندى. دکتر آخمت قاراداغلی نینگ همتی بیلن کؤپ سانلی تورکمن یگیت و قیزلاری تورکیبا اوقووا ایبریلدی.</p>	۶ اکتبر ۱۹۶۳ ۱۴ مهر ۱۳۴۲
<p>محمدرضا شاه رژیم نینگ شوونیستیک سیاستینی یاینجی، تورکمنلری کمسیدیان "ترکمن" و "آراس خان" یالی فیلملر یاسالدى.</p>	۱۹۶۳ م

يازىجى قاراجا برونوف آرادان چىقدى. دوغلانى ۲ آگوست ۱۸۹۸	۲۳ مارس ۱۹۶۵
تورکمنيستانىنگ پارتيا و دؤولت ايشگارى شاجا باتىروف چىقىش ادىپ دوران واقى جان بردى. دوغلانى ۳ اکتبر ۱۹۰۸ دشت اوباسى	۱۴ اکتبر ۱۹۶۵
آوغانىستانلى عبدالرؤف ترکمنى "پيام وجدان" آدى قازياتى نشىر اتدىردى.	۹ فوريه ۱۹۶۶
گورگن آقارى نىنگ جۇشماغى سبابلى، حوجه نفس و اونونگ تؤوه رگىنى سوو آلدى. محمدرضا شاه هلىكوپتر بىلن سيل آلان يرلرى بارلادى.	۹ اپريل ۱۹۶۶ ۱۳۴۵ فروردين
<ul style="list-style-type: none"> ▪ تورکمنلرىنگ آدىندان ۷-۸ گزه ك مجلسه وكىل سايلانان محمد آخون گرگاني (جرجاني) تهراندا آرادان چىقدى. دوغلانى ۱۲۶۱ ▪ ير رفورماسى باشلانانى باری دؤولت، تورکمنلره ۳۷۴۴ تراكتور، ۶۷۱ كمباين ساتىپدير. ▪ بندرتورکمنلى گۇرشنجنگ يىگىت پرويز ايرانپور تورکمن باغشى- و ذکر (غازال) توپارىنى يىرنأچه داشارى يورتلار شول ساندان ايتالياداقى فستيوالا قاتناشدىردى. 	۲۵ نوامبر ۱۹۶۷ ۳۰ آبان ۱۳۴۶
اترک- گورگن دريالارى نىنگ سوولارى جوشوپ، كۆپ يرلر سيل سووى نىنگ آشاغىندا قالدى.	۹ اپريل ۱۹۶۹
حالق سازاندا پۇرلى سارى آرادان چىقدى. دوغلانى ۱۹۰۰	۷ فوريه ۱۹۷۰

<p>گۆلى داغ و قارناوا اوبالاريندا گويچلى ير ايراندى، ۳۲ اوبا ويران بولوب، ۱۷۵ آدم اؤلوب، ۵۰۰- دن آرتيق آدم يارالاندى.</p>	<p>۲ آگوست ۱۹۷۰ ۱۱ مرداد ۱۳۴۹</p>
<p>كومت قاويزنگ مركزي ميدانيندا اوتورديلان محمدرضا شانينگ هيكل، گورشنگ ييگيتلر طاراپيندان پارتلايدى.</p>	<p>مارس ۱۹۷۱ بهار ۱۳۵۰</p>
<p>▪ كمنيستيك حركتلىرىنگ اؤنگونى آلماق اوچين دؤره ديلن آمريكانلى «مارشال»- ينگ پلانى (طرح مارشال) اساسيندا، كومت قاويز و آراجاك ياقالارينا بيرنأجه آمريكانلى شول ساندان «مستر بركلى مۇر»، «ويليام آرونز» گليپ بارلاغ! ايشلرگچيرديلر. مستر مۇر بيرنأجه اوقيبلى (استعدادلى) توركمين ييگيدى يوقارى علم آلماق اوچين آمريكا اييردى.</p> <p>▪ آمريكانينگ جاسوسلىق اداراسى توركمينستانى دينگه مك ماقصادى بيلن ماراوادپانينگ قارشيسيندا يكه چنارينگ قوليندا اولى رادار مركزىنى دؤره تدى. شولار يالى رادار بجنوردينگ آشخانه سى نينگ قوليندا هم سالىندى.</p>	<p>ماي ۱۹۷۱</p>
<p>شاهير قاراسه ييتلى يف آرادان چيقدى. دوغلانى ۱- نجى ژانويه ۱۹۱۵</p>	<p>۲ ماي ۱۹۷۱</p>
<p>كومت قاويزدا گورشنگ ييگيتلرينگ تاغالاسى بيلن ۳ گيجه لآپ آيديم- ساز و قوشغى داباراسى گچيريلدى.</p>	<p>اكتوبر ۱۹۷۱ مهر ۱۳۵۰</p>

ساواک ۲۰ سانی تورکمنی توسساغ اتدی.	
آوغانیستانلی تورکمن فدامحمد فدایی " ملت " قازیاتی نی نشر اتدی.	۲۶ سپتامبر ۱۹۷۱
تورکمن سینماسی نینگ دؤیپۆنی توتان آلتی قارلی یف آرادان چیقدی. دوغلانی ۶- نجی ژانویه ۱۹۰۹	۱۱ دسامبر ۱۹۷۳
<ul style="list-style-type: none"> ▪ تورکمنلرینگ آدیندان محمد آخون گرگانی نینگ قیزی مهین گرگانی ایران مجلسینه وکیل سایلاندى. ▪ تورکمنلرینگ دورموشینا دگیشلی " يك اتفاق ساده" آدلی بیر فیلم یاسالدى و اوندا تورکمن آرتیستی آننا تاریخی رول آلدی. 	۱۸ دسامبر ۱۹۷۳ ۲۷ آذر ۱۳۵۲
گۆرشجنگ شاهیر آرازمحمد شاعری (آرام- ۱۳۵۲—۱۳۱۲) آرادان چیقدی. شاهیردان " رباعی لار " آدلی اثر یادگار قالدی. اونونگ چاپ بولمادیق " آرزوم " آدلی یئغیندیسی- دا بولمالی.	۱۳۵۲ / م ۱۹۷۳
یازیچی بردی کر بابایف آرادان چیقدی. دوغلانی ۱۵ مارس ۱۸۹۴	۲۷ جولای ۱۹۷۴
<ul style="list-style-type: none"> ▪ امیر شیروان پارس دیلینده « تورکمن » فیلمینی یاسادی. ▪ یازیچی آی محمد آی محمدی « سنت » و « قارا چویون » یالی نمایشلاری بیلن بوتین ایراندا تورکمن تئاترینی تاناندى. 	۱۹۷۴ ۱۳۵۳
یازیچی آمان ککیلوف آرادان چیقدی. دوغلانی ۹ ژوئن ۱۹۱۲	۱۳ دسامبر ۱۹۷۴
تورکمنلرینگ دورموشونا دگیشلی نادر ابراهیمی " صدای	۱۹۷۵

صحرا" فیلمینی یاسادی.	۱۳۵۴
<ul style="list-style-type: none"> ▪ شاهیر قربان ناظار عزیزوف ۳۵ یاشینگ ایچینده قازانجیغینگ قولیندا مونپ باریان ماشی نینا ۷۰- دن قاوراق اوق آتیلماغی نتیجه سینده آرادان چیقدی. دوغلانی ۱ مارس ۱۹۴۰ ▪ تورکمنصأحرانینگ بللی باغشیسسی قازاق پانگ آمریکانینگ قاراشسیزلیق گونی مناسیبتلی نیویورکده گچیریلن موزیک فستیوالینا قاتناشدیرئلدی. 	۲۹ سپتامبر ۱۹۷۵
<ul style="list-style-type: none"> ▪ رحمانقلی سیدی و قاوشاق(آلتی) جعفربای تورکمنلرینگ آدیندان ایران مجلسه وکیل سایلانیدی. ▪ بندرتورکمنینگ ژاندارما باشلیغی سروان حامد- ینگ دؤورینده بالیقچیلار عظیم اونق و اخی قلیچ نیازی اؤلدؤریلیپ، بابیش و امین کتته غیناغا چکلیپ عمر بوی مایئپ بولدی. 	۸ سپتامبر ۱۹۷۵ ۱۷ شهریور ۱۳۵۴
<ul style="list-style-type: none"> ▪ نادر ابراهیمی ایران تلویزیونی طاراپیندان، تورکمنلری کمسیدیآن "آتش بدون دود" فیلمینی یاسادی. ▪ "کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان" آدلی مدنی اداره، تورکمنلره دگیشلی "اسب" آدلی فیلمی یاساتدی. 	۱۹۷۶ م ۱۳۵۵
باغشی ساخی جباروف آرادان چیقدی. دوغلانی ۱۹۰۵	۸ آگوست ۱۹۷۷

<p>تئاتر آرטיستی آمان قولمأمدوف آرادان چيقدى. دوغلانى ۲۲ آگوست ۱۹۰۸</p>	<p>۳۱ آگوست ۱۹۷۷</p>
<p>دکتر آخمت قاراداغلى آرادان چيقدى. دوغلانى اسنغولى ۱۹۰۱ . مازارى كومت قاويدا.</p>	<p>۲۲ نوامبر ۱۹۷۷ ۱ آذر ۱۳۵۶</p>
<p>بوتين ايراندا محمدرضاشانينگ رژيمينه قارشى آياغا قالمالار بارها مؤوج آليار. كوميشده لى معلملار بهلوى رژيمه قارشى ايش تاشلايش گچيرديلىر.</p>	<p>نوامبر ۱۹۷۸ آبان ۱۳۵۷</p>
<p>▪ توركمنلر محمدرضاشانينگ حكومتينه قارشى: اوقوو گره ك، حاط گره ك، توركمنچه مكتب گره ك. الدين گيدن يرلرى، قايتارپ آلماق گره ك. يالى شيغارلار بيلن نأگيله ليكلريني گوركزديلر. ▪ ياش شاهير محمد برازنده قوجيق موتوردان ينقىليب آرادان چيقدى. شاهيرينگ گورگن راديو سيندان يايلان انجمه قوشغوسى بار.</p>	<p>۶ ژانويه ۱۹۷۹ ۱۶ دى ۱۳۵۷</p>
<p>محمدرضاشانينگ گيزلين اداراسى ساواك- ينگ كومت قاويد بؤلوم باشتوتانى، پادشاه وفالى آدملاردان بيدالانيب، توركمن اوبالاردان ساده توركمنلرى يئغناپ، كومت قاويدا بولاغابليق توروزدى. آذريلر بيلن توركمنلرينگ آراسينا دوشمانچيلىق دؤره ديلدى.</p>	<p>۹ فوريه ۱۹۷۹ ۲۰ بهمن ۱۳۵۷</p>

محمد رضا شاه پهلوی نینگ حكومتی آغداریلدی.	۱۱ فوریه ۱۹۷۹
گمیشه ك باى- فئودالار توركمنلرینگ ارکینلیك اوغروندا آلیپ باریان گۆرشلرینی توغاتماق ماقصادی بیلن كومت قاوز شاهر دادگاسی نینگ اؤنگونده تحصن اتدیله. حكومت وكیللری حجت الاسلام امید و رادنیا اولارا گؤونلیك بردی. اولارینگ پروكاسیا(تحريك) اوچین مونپ گن ایچی دولی یاراغلی ماشینی، گۆرشجنگ توركمن ییگیتر طاراپیندان ضبط ادیلدی.	۱۵ فوریه ۱۹۷۹
توركمنلرینگ گۆرشجنگ ییگیترلی "كانون فرهنگی و سیاسی" و "ستاد مرکزی شوراهای روستایی تركمنصحرا" یالی قوراملاری دؤره تدیله.	۱۵ فوریه ۱۹۷۹ ۲۶ بهمن ۱۳۵۷
توركمن یازیچی- شاهیرلارینگ كومت قاوزینگ پیشاهنگی سالونیندا انجمه گونلأپ حالقینگ عمومی ایسگری باراسیندا ماصلاحات اتدیله، اؤز فكرلرینی اورتا آتدیله.	۲ مارس ۱۹۷۹ ۱۱ اسفند ۱۳۵۷
یازیچی بکی سه یتاكوف مسكوده آرادان چیقدی. دوغلانی ۱ ژانویه ۱۹۱۵	۷ مارس ۱۹۷۹
<ul style="list-style-type: none"> ▪ توركمنلرینگ تولقونشلارینا حایبات آتماق اوچین، اسلامی حكومت فانتوم تیپلی حاربی اوچارلارینی بندرتوركمن، آق قالا و كومت قاوزینگ اؤستؤندن پس یردن اوچوردی. ▪ بندرتوركمن حالق آیاغا قالیپ، شهرینگ آدینى بندرشاه دان، بندرتوركمنه اویتگه دیلمگینی طالاب 	۱۰ مارس ۱۹۷۹ ۱۹ اسفند ۱۳۵۷

اتدیلر. اسلامی حکومتینگ پاسدارلاری اوق آتاند ۱۴ تورکمن یارالاندی.	
اسلامی حکومتینگ «حکومت اسلامی؛ هاوامی یوق (آری یا نه)» دیین رفرااندومه تورکمنلرینگ سس بریپ، برمزلیگی حاقیندا ماصلاحاتلاشماق اوچین، «مدنی و سیاسی اوجاق»، حالی ۲۶- نجی مارسده (۶ فروردین ۱۳۵۸) کومت قاویزینگ ملی پارکینده گچیریلجک متینگه جاغیردی	۲۳ مارس ۱۹۷۹
کومت قاویزدا سیگار ساتیان دوردی پور دیین بیر تورکمنی پاسدارلار آتیپ اؤلدوردیلر، باشغا بیر تورکمنی یارالادیلار.	۲۵ مارس ۱۹۷۹ ۵ فروردین ۱۳۵۸
<ul style="list-style-type: none"> ▪ آخوند عمادنینگ باشتوتانلیغیندا تورکمنلرینگ کومت قاویزینگ ملی پارکینده پاراحتچیلیقدا گچپ دوران یئغناغینا پاسدارلار یاراغلی چوزدی. اونلارچا تورکمن شهید بولدی. ▪ اسلامی حکومت بیلن تورکمنلرینگ آراسیندا ایکی هفته لاپ اورش دوام اتدی. ▪ کومت قاویزداقی ۱- نجی اورش. 	۲۶ مارس ۱۹۷۹ / ۶ فروردین ۱۳۵۸
بندر تورکمنده " بیرلشیک" آدیندا بیر ژورنال نشیر ادیلدی (ژورنالدان دینگه ۳ شماره چاپ بولدی)	۴ آپریل ۱۹۷۹
باش وزیر مهدی بازرگان، تورکمنلرینگ «اوبا شورالار مرکزی» نینگ یایلماغی اوچین اولتیماتوم بردی.	۲۴ مای ۱۹۷۹
" ایل گوچی"، "خبرنامه تورکمن صحرا" و "دایخان" یالی قازیات- ژورناللار نشیر ادیلدی.	۳۰ مای ۱۹۷۹ ۹ خرداد ۱۳۵۸

<p>مدنی و سیاسی اوجاغینگ " هنر و فولکلوریک بؤلومی دؤره ديلدی.</p>	
<p>يولما ساليان اوباسيندا ايلکينچي گزه ک "اوراق بايرامچيلیغی" گچيريلدی. حازار دنگیز ژاندارمالاری، بالیقچیلارینگ آشیرداداق یئغناغینا یاراغلی هجوم اتدی.</p>	<p>۱۶ جولای ۱۹۷۹ ۲۵ تیر ۱۳۵۸</p>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ آنبار اولومداق " شاه مزرعه" نینگ یرلری و تأسیساتی گورگن قشونی نینگ ارکینه بریلپ، اونگا " مزرعه نمونه ارتش" آدی بریلدی. ▪ تورکمن شورالارینا دگیشلی رضا علامه زاده "حرف بزن ترکمن" فیلمینی یاسادی. 	<p>۲۰ جولای ۱۹۷۹ ۲۹ تیر ۱۳۵۸</p>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ شیرمحمد درخشنده توماچ و عبدالحکیم مختوم مدنی و سیاسی اوجاغینگ، سافار انصاری بولسا توده پارتیاسی طاراپیندان اساسی قانونی دوزجک ایرانینگ خبرگان مجلسینه کاندیداتوراسینی حؤدورله دیلر. گره کلی سسی آلانديقلارینا قارامازدان اولارینگ مجلسه گیرمگینه یول بریلدی. ▪ حالپا باغشی- قازاق پانگ (قربان بایرامی گونی) اومچالی اوباسیندا آرادان چیقدی. 	<p>آگوست ۱۹۷۹ مرداد ۱۳۵۸</p>
<p>حلق فداییلار قوراماسی نینگ دؤره یش یئل دؤنومی اوجین یۇریش گچیریلجک حاقینداق بیلدیریش یایرادیلدی. بو بولسا</p>	<p>۶ فوریه ۱۹۸۰ ۱۷ بهمن ۱۳۵۸</p>

<p>كوممت قاوزيدا ايکينجى اورشا سبأ بولدى.</p>	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ پاسدارلار، فدایى لارينگ كوممت قاوزىداق يۇروشينه روغصات بريلمجکديگىنى مألیم اتدی. ▪ اوباشورالارينگ يولباشچيلارى شيرمحمد درخشنده توماج، عبدالحکيم مختوم، حاجى طواق واحدى و سؤيون جرجانى گيجه ساغات ۱۲- ده دؤولت وکيللرى بيلن گچيرن دوشوشيقدان اؤوريليب گليشلرينه، كوممت قاوزينگ قايراقى کؤفرسى نينگ يانيندا اوغورلانديلار. 	<p>۷ فوريه ۱۹۸۰ ۱۸ بهمن ۱۳۵۸</p>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ پاسدارلار، فدایى لارينگ يۇرشينه قاتناشانلارا اوق آندى. ايلات مدنى و سياسى اوجاينگ اؤنگونده تحصن اتدی. ▪ كوممت قاوزىداق ۲- نجى اورش. ▪ غاضاباگن حكومت طارابدارلارى، ياش تورکمن ييگيتدى بهروز آخوندينى كوممت قاوزينگ اورتآراسيندا واغشى لارچا اؤلدورديلر. 	<p>۸ فوريه ۱۹۸۰ ۱۹ بهمن ۱۳۵۸</p>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ توماج، مختوم، واحدى و جرجانى نينگ غيناغ آستيندا پارچالانان جسدلرى بجنوردينگ قوليندا "چمن بيد" ديين يرده، يولونگ قيراسيندان تاپيلدى. ▪ بندرتورکمينگ بللى ياشولى لارى پرويز ايرانپور، نازدوردى نوشين و يوسف قرجه داغى اوغورلانيب، 	<p>۱۸ فوريه ۱۹۸۰ ۲۹ بهمن ۱۳۵۸</p>

<p>ترور ادیلدی. اورشدا اۆلدى ديديرمك اوچين اولارينگ جسدلرى كوممت قاويزينگ امامزاده مازارليغينا تاشلانيدير.</p> <p>▪ ۱۰۰- دن قاوراق تورکمن آتيشيقدا يا- دا توسساغ بولانلاريندان سونگرا آتيلپ اۆلدوريلدى.</p> <p>▪ تورکمنصحرادا شهيدلر گوني.</p>	
<p>ايران و دونيا اينتله گنتلرى تورکمن يولباشچيلارنينگ ترور اديلمگيني يازغارديلار.</p>	<p>۶ مارس ۱۹۸۰ ۱۵ اسفند ۱۳۵۸</p>
<p>«تورکمنلرينگ مدني و سياسي اوجاغی»، تورکمنصحرادا حاکيم بولان ترور آتمسفرى ضرارلى، ايران مجليسه گچيريلجک سايلولارا قاتناشماجاغيني مالم اندى.</p>	<p>۷ مارس ۱۹۸۰</p>
<p>حکومتينگ آتان حايباتينا قارامازدان شهيدلرينگ ۴۰- ى «اوبا شورالارى» طاراپيندان يۇرئيش گچيريلپ بلله ندى.</p>	<p>۲۸ مارس ۱۹۸۰ ۸ فروردين ۱۳۵۹</p>
<p>«اوبا شورالارى نينگ» ۱۱- نچى قورولتاي، شيله- ده شهيدلر قاقا بزمونه، اماندوردى سرشاد و توماجى پور- ينگ ۱۰۰-ى آق دگيش اوباسيندا بلله ندى.</p>	<p>۴ ژوئن ۱۹۸۰/۱۴ خرداد ۱۳۵۹</p>
<p>گۇرئشجنگ ييگيتلر عبدالله قزل، مردگلى بيدار و آق محمد ييرامى آتيلپ اۆلدوريلدى.</p>	<p>جولای ۱۹۸۰ مرداد ۱۳۵۹</p>
<p>« خبرنامه ترکمنصحرا» نشریه سی نینگ چاپ اديلمگى قاداغان ادیلدی.</p>	<p>۱۹ جولای ۱۹۸۰</p>
<p>اسلامى حکومتہ وفالى حليم بردى عادل " ندای ترکمن" قازياتيني نشر اتدی.</p>	<p>مارس ۱۹۸۱</p>

باليقچى بردى مراد توماج دنگيز ژاندارمالار طاراپيندان آتيليپ اؤلدوريلدى.	۷ ماى ۱۹۸۱ ۱۷ اردىبهشت ۱۳۶۰
گۆرشجنگ ييگيتلر گورگن بهلكه و انين گوجلانى آتيليپ اؤلدوريلدى.	جولاي ۱۹۸۲ تابستان ۱۳۶۱
ابراهيم نديمى، حميد فرجاد، آراز محمد (آرچا) بصيرى، حاللى حاللى زاده (آلغير) و حضرتقى كُر آتيليپ اؤلدوريلدى.	جولاي ۱۹۸۲
توركمينيستاندا مىللى شاهيرىمىز مختومقىلى نىنگ ۲۵۰- يىللىغى دابارا بىلن بلله ندى. يۇنه توركمينصحراده آق توقايا يىغنانشانلارا ايرانىنگ ياراغلى گويچلرى قىسيس گوركدى، صدقه ضيافت نهارىنى بيشيرتمدى.	ماى ۱۹۸۳
گۆرشجنگ زنان شاهيرا آناسولتان ككيلوا ۱۳ يىل توسساغ هم دالىجانادا ساقلانىپ، دۇرلى پسيكوتراپىكى غىناغلاردان سونگ اؤلدى. دوغلانى ۳۰ نوامبر ۱۹۴۲	۳۰ نوامبر ۱۹۸۳
آنامحمد غراوى كوممت قاويزدان ايران مجلسينه وكيل سايلاندى.	سپتامبر ۱۹۸۴ شهرىور ۱۳۶۳
توركمينصحرادا «سالک» دىين بير حىلى يوقونچ كسل يايرادى.	سپتامبر ۱۹۸۴
ساپارمىرات نيازوف توركمينيستانىنگ كمونىستىك پارتىياسى نىنگ ۱- نچى سكره تارليغىنا بلله ندى.	مارس ۱۹۸۵
توركمينيستانا سيغنان توركمينصحرالى سياسى بوسغونلار «ايل گويچى» نشرىه نىنگ ۲- نچى دۇورىنى چيقاردىلار.	مارس ۱۹۸۵
سياسى حركتلىرىنگ اركىن بولوپ، «فدائى لار» دان آيرىلماق اوچىن، «مدنى و سياسى اوجاغىنگ قايتادان دىكلدش	اكتوبر ۱۹۸۷

توبارى(هئيت بازسازى كانون) دۇره دىلدى.	
اۋزلىرى «مدنى و سىياسى اوجاغىنگ» حاقىقى ايه لرى دىين بىرنأچه توركمن، اوجاغىنگ اركىندىكى باراسىندا آلماندا بىر بىلدىرىش ياپراتدىلار. مدنى و سىياسى اوجاغىنگ تاراپدارلارى ايگا بۇلوندولر.	ماى ۱۹۸۸
ياش يىگىتلر آشغابات و نفت داغدا آياغا غالىپ، گمىشكرىنگ تالانگچىلىقى سىياساتلارى نىنگ بس ادىلمگىنى طالب اتدىلر.	ماى ۱۹۸۸
ايراندا تريك سۇوداسىنى ادیانلر بىلن گۇرش واقتىندا بىرنأچه سىياسى بندىلر- ده آسىلدى. اولارىنگ آراسىندا گۇرشچنگ يىگىت حالق بردى الفت ده بولدى.	توموس ۱۹۸۸ ۱۳۶۷
حالق شاهىرى، مجلسىنگ وكىلى، مختومقلى بايراغى نىنگ ايه سى كريم قربان نفس ۵۹ ياشىنگ اچىنده يورك كسلى سبألى آرادان چىقدى.	۱ سېتامبر ۱۹۸۸
آلمانده اۋزىنى «مدنى و سىياسى اوجاغىنگ» نشىر اورگانى دىپ آدلاندىران « توركمنستان ايران» نشرىه سى چىقىپ باشلادى. نشرىه ۱۹۹۱- نجى يئلا چنلى چاپ بولدى (جمعى ۳۰ شماره)	سېتامبر ۱۹۸۸
كلاله شأهرىندن ياغمور قلىزاده ايران مجلسىنه وكىل بولوپ سايلاندى.	سېتامبر ۱۹۸۸ ۱۳۶۷
حالق باغشى مختومقلى قارى نىنگ ۱۰۰ ياشى داش حاويزدا دابارا بىلن بلله ندى.	مارس ۱۹۸۹

<p>تورکمنیستاندا " آغزی بیرلیک حالق حرکتی " آدیندا بیر سیاسی جمعیت دۇره دیلیدی. «آغزی بیرلیک» تورکمنیستانینگ ارکینلیگینه قاویشماغیندا، ملی دویغولارینگ اویانماغیندا قاتی آلادا اتدی.</p> <p>اولار دیکتاتور نیازوف- ینگ ظلمونا دوچار بولدولار. یولباشچیلاری اۆلدوریلدی(باپبا گۆکلنگ)، زندانا آتیلدی(نوربردی نورمأمدوف)، کأبیرلری(شاهیر شیرالی نورمراد) یورتدان قاجیب آتماغا مجبور ادیلدی.</p>	<p>۳۰ آگوست ۱۹۸۹</p>
<p>۴۰ یئل سانسوردان سونگ آنا قاوشیدینگ "پرمان" زُمانی، پروفیسور ماتی کۆسایف ینگ ایشلان "قورقوت آنا" اثرنینگ چاپ بولماغینا روغصات بریلدی.</p> <p>قاداغان ادیلن سازلارقاتادان یانگلانندی.</p>	<p>سپتامبر ۱۹۸۹</p>
<p>تورکمنیستاندا تورکمن دیلینه دؤولت دیل استاتوسی (حقوقی) بریلدی.</p>	<p>۲۴ مای ۱۹۹۰</p>
<p>" آغزی بیرلیک حالق حرکتی " ایلکینجی گزه ک گۆکدپه ده شهید بولانلارینگ حاطیرالارینا صداقا برجکدیگینی مألیم اتدی. تورکمنیستان حکومت یولباشچیلاری اولارینگ اؤنگونی آلقاقدیغی بیلن حایبات آتدی.</p>	<p>ژانویه ۱۹۹۰</p>
<p>عالیم آخمت بکمرادوف آرادان چیقیدی.</p>	<p>۱۳ آگوست ۱۹۹۰</p>
<p>آلمانینگ مونیک و سونڈینگ گوتنبرگ و لروم شأهرلرینده یاشایان تورکمنلر " مدنی جمعیتلری " اساسلانیدیردیلار. بو جمعیتلار آدی آغزالان دؤولتلرینده رسمی تایدان حاسابا</p>	<p>سپتامبر ۱۹۹۰</p>

آلیندی.	
تورکمنیستانینگ ارکینلیگی اوغروندا اؤز سیاسی دۆشۆنجه لری سبأپلی كؤپ آدم حكومتینگ غاضابینا دوچار بولدی. اولاردان شاهیر شیرالی نورمردوف توسساغ ادیلیپ ایلكی چأرجوو سؤنگ اورسیت زندانینا یوللاندى. اول حأضیر سوئدده بوسغونلیقدا یاشایار.	اکتبر ۱۹۹۰
دکتر مظفر آرسلانینگ تقلاسی بیلن "عراق تورکمن ملی پارتیاسی" دؤره دیلدى.	فوریه ۱۹۹۰
"آغزی ییرلیک"، تورکمنیستانینگ شوروی دن آیریلیپ، اؤز باشئنا بولماغینی طالاب اتدی.	۱۷ مارس ۱۹۹۱
گویچلی آپی- توپان حازار دنگیز یاقاسیندا یاشایانلاری حورلادی. بیر توپار اؤی ینقیلیپ كؤپ سانى مال- قارا هلاک بولدی.	۲۸ آپریل ۱۹۹۱ ۸ اردیبهشت ۱۳۷۰
بللی آرتیست آقمیرات شیروف کینواستودیویانینگ بالکنیندان یره قاچیب! اؤلدى.	۱۲ مای ۱۹۹۱
<ul style="list-style-type: none"> • بندرتورکمنده یاراغلی گویچلر بیر توپونگ توتولماغینی یاتیرجاق بولوپ آدملارا اوق آتاندا ییاس آرازقلیجی دین تورکمن اولوپ، باشغاسی یارالاندى. • یاراغلی گویچلر قریان بایرامیندا لاله قاقیان قیزلارا آزار بردیلسر. باغشیلارینگ تامدیرالارینی دؤگوب، اولارا شهرینگ اورتآراسیندا شلاق اوردولار. 	۱ مای ۱۹۹۱ ۱۱ اردیبهشت ۱۳۷۰

<p>ملی شاهیرمختومقلی نینگ دوغلان گونینه قاباتلانیپ، تورکمنیسـتاندا " دؤنیـا تورکمنلری نینگ گومانیتار(هومانیتار/انسانپرور) بیرله شیگی نینگ ۱- نجی کنفرانسی آچیلدی.</p>	<p>۱۸ مای ۱۹۹۱</p>
<p>تورکمنصحرالی باغشیلار فرانسه نینگ "آوینیون" موزیک فستیوالیندا شاوخنلی چیقیش اندیلر. ساویت سایوزی(شوروی رژیم) دارغادی. (۲۱- نجی آگوست)</p>	<p>آگوست ۱۹۹۱</p>
<p>تورکمنیستانینگ اوپوزیسیون توپارلاری "گنگش" آدی آستیندا یئغناندیلار. اولار: ۱- آغزی بیرلیک حالق حرکتی ۲- دموکراتیک(اؤسوش) پارتیاسی ۳. استیودنتلرینگ(نظریت) توپاری ۴- ماری حالق حرکتی ۵- بالقان حالق حرکتی ۶- کامونیستلاردان آیرئلانلار.</p>	<p>۲۰ آگوست ۱۹۹۱</p>
<p>"گنگش" بیرینجی بیلدیرشینه اهللی تورکمن دؤولت یولباشچیلارنینگ ایشدن چتلمشه گینی ایسله دی. ۵۰- دن آشا تورکمنستانلی اینتله گنتلر دؤولتینگ آلیپ باریان سیاستلارینی یازغاریپ، آشغاباتداق مختومقلی نینگ یادیگارلیگی نینگ یانیندا آچلیق اوتورشیغینی گچیردیلر.</p>	<p>۲۱ آگوست ۱۹۹۱</p>
<p>تورکمنیستان اؤزاختیارلی دؤولت دیلیپ جار ادیلدی.</p>	<p>۲۲ آگوست ۱۹۹۱</p>

تورکمنیستاندا ملی حاوپسوزلیق کمیته سی (KNB) دؤره دیلیدی.	۳۰ سپتامبر ۱۹۹۱
تورکمنصحرالی باغشیلار آلمانینگ دوسلدورف شهر موزیک فستیوالینا قاتناشدیلار.	اکتبر ۱۹۹۱
آشغاباتدا " دنیا تورکمنلری نینگ گومانیتار بیرله شیگی نینگ" ۲- نجی قورولتای گچیریلدی.	۲۵ اکتبر ۱۹۹۱
تورکمنیستان، اؤز ملی قاراشسیزلیغینی جار اتدی.	۲۷ اکتبر ۱۹۹۱
کومیشدغه و بندرتورکمندن یوسف بسنجیده ایرانینگ اسلامی مجلسه وکیل سایلاندى.	نوامبر ۱۹۹۱ آبان ۱۳۷۰
گۆرشجنگ شاهیر بابا گۆکلنگ شبه لی بیر ماشین تصادفینده اؤلدی.	۲۳ دسامبر ۱۹۹۱
۷۰ یئلدان سونگ ایلکینجی گزه ک ایران بیلن تورکمنیستانینگ آراسیندا اینجه بوروندان گچلگه نوقادی آچیلدی.	۱۷ ژانویه ۱۹۹۲ ۲۷ دی ۱۳۷۰
تورکمنیستانینگ بایداق و دؤولت نشانی (گرب) تاصصیق ادیلدی. تورکمنیستاندا دؤولت بایداق گونی.	۱۹ فوریه ۱۹۹۲
تورکمنیستان بیرلشن ملتر قوراماسینا آغضا ادیلیپ آلیندی.	۲ مارس ۱۹۹۲
خزر دنگزنینگ ژاندارمالاری ۴ سانی کومیشدغه لی بالیقچینی آتیپ اؤلدوردی. بئيله واقعا هر یئل دیین یالی قایتالانیار.	آپریل ۱۹۹۲ اردیبهشت ۱۳۷۱
حالق باغشی نوربردی قولوف آرادان چیقیدی. دوغلانی ۱ مارس ۱۹۱۷. اول کومونیست رژیمینی اؤویان یکه	مای ۱۹۹۲

جه- ده آيديم آيتمادى.	
قاراشسىز توركمينستانينگ ايلكىنجى اساسى قانونى تاصصيقلاندى.	۱۸ ماى ۱۹۹۲
باغشى حوجه شرقى كوميشدغه ده آرادان چيقدى.	۵ ژوئن ۱۹۹۲ ۱۵ دى ۱۳۷۰
يکه كانديداتورلىق اساسيندا، سافارميرات نيازوف قاراشسىز توركمينستانينگ ايلكىنجى پره زيدنتى بولدى. سونگرا اوزينه توركمينباشى و حتى بيغمبر ديديرن نيازوف توركمينستاندا گورؤلمه ديك شخصيت كولتى سياساتيني(شخصيت پرستليگى) اساسلاندىردى.	۲۱ ژوئن ۱۹۹۲
نيازونىگ پرمانى بيلن آشغاباتدا قايعيسىز آتابايوف- ينگ هيكل يئقىلدى. هيكل ۱۹۶۵- نجى يئلدا هيكل تراش مومى سيدميرادوف ياساپدى.	ماى ۱۹۹۳
هيكل تراش مومى سيدميرادوف آرادان چيقدى.	۲ جولاي ۱۹۹۴
گورشجنگ توركمين افسرى، ۱۹۵۱- نجى يئلدا توركمينستانا سيغنان سرهنگ سافار خطيبى آشغاباتدا آرادان چيقدى. سافار خطيبى ايرانينگ انقلابى افسرلار توبارنينگ حاطاريندا پادشاليق رژيمه قارشى گوره شيبىدى. دوغلانى اومجالى ۱۹۱۸	۱۵ مارس ۱۹۹۴ ۲۴ اسفند ۱۳۷۲
نيازوف- ينگ رژيمينه قارشى آشغاباتداق اولى يۇرئش باسليپ ياتيريلدى. كؤپ آدم توسساغ اديلدى. قارا چهارشنبه.	۱۲ جولاي ۱۹۹۵

تورکمنیستاندا باغشیلار گونی دییلیپ ایغلان ادیلدی.	۱۰ سپتامبر ۱۹۹۴
تورکمنیستانینگ خواهشی اساسیندا بیرلشن ملتر قوراماسیندا بو دؤولته بی طاراپلیق حقوقی بریلدی.	۱۲ دسامبر ۱۹۹۵

ايکينچى بۆلۆم: واقعالار آى حاسابئندا

۱- ژانويه (دى- بهمن)

۱ ژانويه ۱۸۷۵	<ul style="list-style-type: none"> كۆميشدغه تۆركمنلرى آشپرادادا يرلشن روس حاربى قارارگاهيمنه هجوم اديپ، اولارا آغير ضاربا اوريارلار. روسلارا قارشى دوروپ، دورمازلىق باراسيندا آحال ياشوللارى گۆكدېده گنگش ماصلاحتاينى گچيريارلر.
۱ ژانويه ۱۹۱۵	يازيچى قاراسه ييتلى يف يىنگ دوغلان گونى. اؤلومى ۲/۵/۱۹۷۱
۱ ژانويه ۱۹۲۵	آشغاباتدا معلملرينگ ۱- نچى قورولتاي آچيلدى. توركمن دؤولت نشرياتى(TDN) دؤره ديلدى.
۱ ژانويه ۱۹۲۶	توركيه ده تقويم هجرىدن ميلاديه اويتگه ديللدى.
۱ ژانويه ۱۹۳۲	آشغاباتدا «توركمن دؤولت مديسين» انيستيتوتى آچيلدى.
۲ ژانويه ۱۹۲۷	حكومت ارجب آخون(صيادى)نى كوميشدغه لى توركمنلره قاضى باشلىق اديپ بلله دى.
۳ ژانويه ۱۵۰۱	شاهيرعليشيرنوايى ۶۰ ياشينگ ايجينده آرادان چيقدى. دوغلانى ۱۴۴۱
۶ ژانويه ۱۹۰۹	توركمن سينماسى نينگ دؤيبؤنى توتان آلتى قارلى يفينگ دوغلان گونى. اؤلومى ۱۱ دسامبر ۱۹۷۳
۶ ژانويه ۱۹۷۹ ۱۶ دى ۱۳۵۷	<ul style="list-style-type: none"> تۆركمنلر محمدرضا شائينگ حكومتينه قارشى: اوقوو گره ك، حاط گره ك، توركمنچه مكتب گره ك.

	<p>الدىن گيدىن يرلىرى فايتاريپ آلماق گره ك. يالى شيغارلار بيلن ناغييله ليك گۇركزديلر. ▪ ياش شاهير محمد برازنده قوجيق وفات بولدى. شاهيرينگ گورگن راديو سيندان يايلان انجمه قوشغوسى بار.</p>
۷ ژانويه ۱۸۹۰	<p>توركيستانينگ گۇرشجنگ ييگيدى مصطفى چوقاي دونيا ايندى. وفاتي ۲۷ دسامبر ۱۹۴۱ مازاري برلينده.</p>
۷ ژانويه ۱۹۳۳ ۱۷ دى ۱۳۳۲	<p>▪ ايران حكومتى حالقینگ اكرانجيليق يرلرينى اوزلرينه ساتماق باراسيندا مجلسده يۇرپته قرار چيقارتدى. دۇره ديلن املاك اداراسى نينگ كوممت قاويزداق باشليغى سروان صفارى توركمنلرى قاتي حورلادى. ▪ حازاردان اشبيل صادر ادمك امتيازي دوللو ديين بير گلميشگه بريلدى.</p>
۷ ژانويه ۱۹۶۳ ۱۷ دى ۱۳۴۲	<p>▪ روحانى لارينگ قارشى بولانليغى سبأبلى ايرانينگ باش وزيرى علم "ايالتى و ولايتى" لايحه سيني مجلسدن ايزينا آلدى. ▪ ادارى بۇلونشيك و مجلس سايلاولاريندا كوميشدغه، بندرتوركمن فارس شهرلىرى بندرگز و كردكو-ه ، آق قالا بولسا گورگنه دگيشلى اديلدى.</p>
۹ ژانويه ۱۹۶۱	<p>محمد رضا شانينگ ير رفورماسى نينگ يرينجى تابغيرى عمله آشيريلدى. توپار- توپار زابلى و بلوچلار توركمن توپراغينا</p>

	<p>گوچوريليب گتيريلدى. زابلى لارينگ ۶۵۹ حوجاليغينا(خانوارينه) ۳۸۷۹۰ هكتار ير بريلدى. كوممت قاويزدا " وڭش دشت" ، " صنعتى" و "پنبه ايران" كارخانالارى سالىندى. آي درويش(كلاله) ده باغتا آراسسالايان " جين" كارخanasى سالىندى.</p>
<p>۱۱ ژوئن ۱۹۹۸ ۲۱ خرداد ۱۳۷۷</p>	<p>ادبياتچى، گورگن راديوسى ننگ دىكتورى آنه قربان قليچ تقانى آرادان چئقدى. دوغلانى ۱۳۲۵</p>
<p>۱۲ ژانويه ۱۸۸۱</p>	<p>ژنرال اسكوبلهوف- ينگ باش توتانليغيندا روس قشونى گوكديپه قالاسينا هجوم اتدى، نتيجه ۳۰ مونگه قولاي توركمن شهيد بولدى. حاظيرا گوني.</p>
<p>۱۳ ژانويه ۱۹۳۷</p>	<p>توركمنيستان دؤولتيني اساسلانديرانلاردان نديرباي آيتاكوف استالين- ينگ قانلى رپره سياسيندا (تصفيه خونين) واقتيندا آتليپ اولدوريلدى.</p>
<p>۱۵ ژانويه ۲۰۰۰</p>	<p>دكتور ماميشير جعفرباي آلمان- دوسلدورف ده آرادان چئقدى</p>
<p>۱۷ ژانويه ۱۹۹۲ ۲۷ دى ۱۳۷۰</p>	<p>۷۰ يئلدان سونگ ايلكيجى گزه ك ايران بيلن توركمنيستانينگ آراسيندا اينجه بوروندان گچلگه نوقادى آچيلدى.</p>
<p>۱۸ ژانويه ۱۹۵۸</p>	<p>▪ شوروى بيلن آوغانيستانينگ آراسيندا (آمي دريا و تجن تۋوه رگينده) آراجاك بلله مك اوچين بير شرط ناما قول چكىلدى. ▪ آوغانيستاندا ياشايان توركمنلر بيلن توركمنيستاندا اقيلارينگ آراسينا سرحد بلله ندى.</p>

۱۸ ژانویه ۱۹۵۵	يازيچى رحمت سيدوف آرادان چيقدى. دوغلانى ۱۹۱۰ آقدرى، حالاچ رايونى.
۲۵ ژانويه ۱۹۲۳ ۴ بهمن ۱۳۰۱	<ul style="list-style-type: none"> ▪ اترك- گورگن توركمنلرى نينگ اؤز ارکينليك اوغرونداق گۆرشلرى بارها مؤوچ آليار. ▪ آسترابادينگ قشون باشليغى تهرانا چاغيريليار. محمدحسن حان سرتيب دميرغازيق قشونا باشليغيغا بلله نيأر.
۲۷ ژانويه ۱۹۲۴	آشغابادينگ مركزى پارکينده لنين هيکلى قورلوق باشلاندى.
۲۷ ژانويه ۱۹۵۲ ۶ بهمن ۱۳۳۰	ايران حكومتى اكرانچيليق ير رفورماسيني عمله آشيردى. بو ايشدن ماقصات توركمن توپراغيندان باسليپ آلنان يرلرى قايتادان حالقا ساتيب، اولارى تالاماقدى. شول اساسدا يرلر ۵ و ۱۰ هكتارلارا بؤلونيب، ۲۰ يئل مهلتى بيلن ساتيليار. دؤمه يرلرينگ هكتارى ۱۶۰-۱۳۰ تومن، سوولى يرلرينگ هكتارى ۲۴۸۰-۱۳۰۰ تومان ديليار. كومت قاويزينگ تؤوه رگينده هر هكتار ير ۲۸۰ تومنه ساتيلدى. قاراسوو اوباسيندا ژاندارما اداراسى دؤره ديلدى.
۳۱ ژانويه ۱۹۲۵	سازاندا آتا اولى يفينگ دوغلان گونى.
۳۱ ژانويه ۱۹۶۰	موقامچى سازاندا ميللى تآچميراد آرادان چيقدى. دوغلانى ۱۸۸۶

۲- فوریه (بهمن-اسفند)

۲ فوریه ۱۹۱۸	تورکمنیستاندا حالق کمیسرلار شوراسی، دینی دؤولتدن، مکتبی بولسا عبادت حانادان بؤلپ آیرماق باراسیندا قارار چیقاردی.
۴ فوریه ۱۹۴۸ ۱۴ بهمن ۱۳۲۷	تهران اونیورسیتته تینده، محمدرضا شاهه اوق آتیلدی. سیاسی آکتیویستلار ایزارلاندى، ۲۰ سانی تورکمنصحرالی سیاسی آکتیویست، تورکمنیستانا سیغیندی.
۵-۷ فوریه ۱۹۰۵	قیزیل آرباتدا روس پادشاسینا قارشى ایشچیلر آراسیندا سیاسی تولغونشيق بولدی.
۶ فوریه ۱۹۸۰ ۱۷ بهمن ۱۳۵۸	کوممت قاوزدا «اوبا شورالاری نینگ» ۱۰- نجی قورولتایی گچیریلدی.
۶ فوریه ۱۹۸۰ ۱۷ بهمن ۱۳۵۸	«خلق فداییلار» توپاری اؤزی نینگ دؤره یش یئل دؤنومی نی کوممتده بلله جکدیگی حاقیندا بیلدیریش یایراندی. بو بولسا کوممت قاوزدا ایکینجی اورشا سبأ بولدی. ارته سی گون پاسدارلار اولارا روغصات بریلمجکدیگینی مألیم اتدی.
۷ فوریه ۱۹۲۵	تورکمنیستان جمهوریتی نینگ رسمی دؤره دیلن هم اداره ادیلیپ باشلانان گونی.
۷ فوریه ۱۹۲۶	آشغاباتدا " تورکمن فیلم" کینواستیودیوسی دؤره دیلدی.
۷ فوریه ۱۹۷۰	حالق سازاندا پۇرلی ساریف آرادان چیقدی. دوغلانی ۱۹۰۰
۷ فوریه ۱۹۸۰ ۱۸ بهمن ۱۳۵۸	اوبا شورالاری نینگ یولباشچیلاری شیرمحمد درخشنده توماج، عبدالحکیم مختوم، حاجی طواق واحدی و سؤیون جرجانی

	گيجه ساغات ۱۲- ده حكومت وكيلىرى بيلن گچيريلن دوشوشيقدان اووريليپ گليشلىرىنه، كومت قاويزينگ قايراقى كؤفريسينده، پاسدارلار طاراپيندان اوغورلاندى.
۸ فوريه ۱۹۸۰	▪ فدایى لارينگ يۇریشينه قاتناشانلار اوق آتيلدى. ايلات مدنى و سياسى اوجاينگ اۇنگونده سياسى اوتورشيق (تحصن) گچيردى. ▪ كومت قاويزداقى ۲- نچى اورش.
۹ فوريه ۱۹۶۶	آوغانىستانلى عبدالرؤف تركمى "پيام وجدان" قازياتىنى نشير اتدى.
۸ فوريه ۱۹۸۰ ۱۹ بهمن ۱۳۵۸	توركمن ييگيدى بهروز آخوندى كومت قاويزينگ اورتآراسيندا واغشيلارچا اؤلدوريلدى.
۹ فوريه ۱۹۷۹ ۲۰ بهمن ۱۳۵۷	رژيمينگ گيزلين اداراسى ساواک، پادشاه وفالى آدميلاردان پيدالانىپ، اوبالاردان توركمنلى يئغناپ، كومت قاويزدا بولاغايلىق دؤرتدى.
۹ فوريه ۱۹۸۰ ۲۰ بهمن ۱۳۵۸	بيرنآچه گون اوزاغا چكن اورشدا كومت قاويزينگ ايلاتى شهرى ترك اديار. بدلجه اوباسى ياراغلى گويچلىرى طاراپيندان اود بريلدى.
۱۱ فوريه ۲۰۲۱	سياسى آكتيويست، ايلدشيميز احمد مرادى، بيليفلد آلماندا آرادان چئقدى.
۱۱ فوريه ۱۹۷۹	محمدرضا شاه بهلونينگ حكومتى آغداريلدى.
۱۹-۱۴ فوريه ۱۹۲۵	توركمنىستان كومونىستىك پارتىياسى نينگ ۱- نچى قورولتايى.
۱۴ فوريه ۱۹۲۵	ايران مجلسى رضاخانى باش وزير اديپ بلله يار.

۲۵ بهمن ۱۳۰۴	
۱۵ فوریه ۱۸۶۹	تورکمن شاهیری اسدالله غالبی آرادان چیقدی.
۱۵ فوریه ۱۹۲۱ ۲۶ بهمن ۱۲۹۹	کۆممت شأهر حأكیمی نینگ اورونباساری مهدی خان، آق اؤیلی اوباسینی توپ اوقونا توتیار، نتیجه ده ۲۰- دن قاوراق تورکمن اؤلیار.
۱۵ فوریه ۱۹۲۱	بخارا امیری سیدعالم خان بلشویلکرینگ اؤنگونده دوروپ بیلمأن مزارشریفه قاچیب آتیار.
۱۵-۲۴ فوریه ۱۹۲۵	تورکمنیستان شورالاری نینگ ۱- نجی قورولتایی. اوندا -TSSR in دؤره دیلیأندیگی و اونونگ شوروی نینگ حاطارننا گیریانیدیگی باراسیندا قرار آلیندی.
۱۵ فوریه ۱۹۷۹ ۲۶ بهمن ۱۳۵۷	گلمیشه ک باي- فتودالار تورکمنلرینگ ارکینلیک اوغرویندا آلیپ باریان گؤرشلرینی توغاتماق ماقصادی بیلن کوممت قاویز شهر دادگاسنینگ اؤنگونده تحصن اتدیلر. حکومت وکیللری حجت- الاسلام امید و رادنی اولارا گؤونلیک بردی. اولارینگ پروکاسیا(تحریک) اوچین مونپ گلن ایچی دولی یاراغلی ماشینی گؤرشجنگ تورکمن ییگیتلر طاراپیندان ضبط ادیلدی.
۱۵ فوریه ۱۹۷۹ ۲۶ بهمن ۱۳۵۷	"کانون فرهنگی و سیاسی" و " ستاد مرکزی شوراهاى روستایی ترکمنصحرا" یالی قورامالار دؤره دیلدی.
۱۸ فوریه ۱۴۰۵	امیر تیمورینگ اؤلومی. دوغلانی ۱۳۳۶
۱۸ فوریه ۱۹۸۰ ۲۹ بهمن ۱۳۵۸	▪ توماج، ماغتیم، واحدی و جرجانی نینگ غیناغ آستیندا پارجالانان جسدلری بجنورد یولی نینگ

	<p>غیراسیندا، چمن بید دیین یردن تاپیلدی.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ بندر تورکمنینگ بللی یاشولی لاری پرویز ایرانپور، نازدوردی نوشین و یوسف قرجه اوغورلانیپ، ترور ادیلدی. جسدلری کوممت قاوزینگ امامزاده مازارلیغینا تاشلانیپدیر. <p>۱۰- لارچا تورکمن آتیشیقدا یا- دا توسساغ بولانلاریندان سونگرا آتیلیپ اؤلدوریلدی.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ تورکمنصحرادا شهیدلر گونی.
۱۹ فوریه ۱۹۹۲	<p>تورکمنیستانینگ بایداق و دؤولت نشانی(گرپی) تاصبیقلاندى.</p> <p>تورکمنیستاندا بایداق گونی.</p>
۲۰ فوریه ۱۹۳۴	<p>تورکمنیستانینگ حالق آرتیستی، تورکمن سینماسینی اساسلانديرانلاردان، «آیغیتلی اديم» یالی فیلمده رولونی اوستادلارچا یرینه یترن بابا آنانوف ینگ دوغلان گونی.</p> <p>اؤلومی ۱۹۹۴</p>
۲۱ فوریه ۱۹۲۱	<p>رضاخان پهلوی احمد شاه قاجارا قارشى دؤولت آغداریلشیغینی گچیردی (کودتای سوم اسفند ۱۲۹۹)</p>
۲۱ فوریه ۱۹۶۰ ۱ اسفند ۱۳۳۸	<p>بندر تورکمندن مأمد شرعی ایرانینگ ملی مجلسینه وکیل سایلاندى. ۲-۳ گچپ- گجمانکأ مجلس دارغادی، تازه سایلولار گچیریلدی.</p> <p>آق قالانینگ قایرا یانینداق آنبار اولوم اوپا و توره گیندأکی اکران یرلری آلماق اوچین ایرانینگ قشون باشلغی ژنرال</p>

۳- مارس (اسفند- فروردین)

۱ مارس ۱۹۱۲	مشروطه گویچلری طاراپیندان توسساغ ادیلین محمدعلیشاه، اورسیده سؤرگون ادیلدی.
۱ مارس ۱۹۱۷	حالق باغشی نوربردی قولوف- ینگ دوغلان گۆنی. اولومی ۱- نجی مای ۱۹۹۲
۱ مارس ۱۹۵۳	آلمانینگ مونهن شأهرینده «آزاد اروپا و آزاتلیق رادیوسی» اۆز ایشینه باشلادی. اوندا تورکمن دیلینده هم گپله شیک بریلیپ باشلاندی. رادیو ۱۹۹۵- نجی یئلدا پراگ شأهرینه گۆچوریلدی.
۲ مارس ۱۹۷۹ ۱۱ اسفند ۱۳۵۷	تورکمن یازیچی- شاهیرلاری کوممت قاویزینگ پیشاهنگی سالونیندا انجه گونلأپ حالقینگ عمومی ایسگری باراسیندا ماصلاحات ادیب، اۆز فکرلرینی اورتا آتدیلار.
۲ مارس ۱۹۹۲	تورکمنیستان بیرلشن ملتئر قوراماسینا آغضا ادیلیپ آلیندی.
۴ مارس ۱۹۱۹ ۱۲ اسفند ۱۲۹۷	<ul style="list-style-type: none"> ▪ تورکمن آق ساققاللاری عثمان آخوندان آرقا چیقپ، کوممت شهرینده قورولتای گچیردیلر. ▪ تورکمنیستاندا بولشویکلرینگ قارشیسینا ملی حکومت قورولدی.
۶ مارس ۱۹۸۰ ۱۶ اسفند ۱۳۵۸	ایران و دنیا ایتلله گنتلری تورکمنصحرالی تورکمن یولباشچنلاری توماچ، مختوم، واحدی و جرجانی نینگ ترور ادیلمگینی یازغاردیلار.

۷ مارس ۱۹۷۹	يازيچى بكي سه يتاكوف مسكوده آرادان چيقدى. دوغلانى ۳۱ مارس ۱۹۱۴
۷ مارس ۱۹۳۰ ۱۶ اسفند ۱۳۰۸	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ايران حكومتى توركمنلره اؤز مى اشيكلىرىنى گه يميگىنى قاداغان اتدى، آغاچ اؤيلر اود بريلدى. ▪ اومچالى اوباسيندا پارس ديلينده مكتب آچيلدى. ▪ كوميشدغه ده اداره نظميه/شهربانى آچيلدى. ▪ نوسايدا آرخبولوگ آ. مارشچنكو علمى قازوو ايشىنى گچيردى.
۸ مارس ۱۹۱۱	آمرىكادا عياللارينگ حالقارا گونينه سباب بولان واقعا (پروتست يۇرئيش) بولدى.
۸ مارس ۱۹۲۵	آشغاباتدا بۆتين توركمينيستان عياللارينگ ۱- نجي قورولتايى.
۱۰ مارس ۱۹۷۹ ۱۹ اسفند ۱۳۵۷	<ul style="list-style-type: none"> ▪ توركمنلرينگ تولغونشلارينا حاييات آتماق اوچين اسلامى حۇكومت F16 تيپلى فانتوم حاربي اوچارلاريني بندرتوركمن، آق قالا و كوممت قاويز شهرلرينينگ اؤستوندىن پس يردن اوچوردى. ▪ بندرتوركمن حالقى آياغا قاليپ، شهرينگ آدينى بندرشاه دان، بندرتوركمنه دگيشديريميگىنى طالب اتديلر. ياراغلى گويچلرينگ اوق آتماغيندا ۱۹ توركمن يارالاندى.
۱۲ مارس ۱۹۱۷	اورسيتده پادشاليق رۇئيمي آغداريلدى.
۱۵ مارس ۱۸۹۴	شاهير، دراماتورگ و يازيچى بردى كرابايف-ينگ دوغلان گۆنى. اؤلومى ۲۷ جولاي ۱۹۷۴

۱۵ مارس ۱۹۱۵	يازيجي بكي سه يتاكوف- ينگ دوغولان گوني. اؤلومی ۷ مارس ۱۹۷۹
۱۵ مارس ۱۹۹۴ ۲۴ اسفند ۱۳۷۲	گورشجنگ تورکمن افسری، ۱۹۵۱- نجی یئلدا تورکمنیستانا سئغنان سرهنگ سافار خطیبی آشغاباتدا آرادان چیقدی. دوغلانی اومچلی ۱۹۲۰
۱۷ مارس ۱۹۹۱	تورکمنیستانینگ سیاسی قوراماسی "آغزبیرلیک حالق حرکتی"، تورکمنیستانینگ شورودن ایریلیپ، اؤز باشینا بولماغینی طالاب ادیب باشلادی.
۱۸ مارس ۱۹۲۰	آشغاباتدا حالق وکیلرینگ قورولتای آچیلدی.
۱۸ مارس ۱۹۵۳ ۲۷ اسفند ۱۳۳۱	کومیشدفانگ اوزالقی حاربی حاکیمی عبدالله حان توماج، تورکمنلرینگ آدیندان مجلسه وکیل بولوپ گیتدی. اول تورکمن دأل.
۱۸ مارس ۱۸۸۵	«داش کؤبری نینگ» یانیندا روس-آوغان قشونلاری چاقناشدی.
۲۱ مارس	تأزه یئل. نوروز و بهار بایرامی.
۲۱ مارس ۱۸۵۱ ۱ فروردین ۱۲۳۰ ش	تورکمنلر آشرداداقی روس حاربی قالاسئنا هجوم ادیب، بیرنأچه روس حاربیسنئی اؤلدوریاؤلر.
۲۳ مارس ۱۹۶۵	يازيجي قاراجا برونوف آرادان چیقدی. دوغلانی ۲ آگوست ۱۸۹۸
۲۳ مارس ۱۹۰۹	رجب آخون صیادی نینگ اوغلی گؤرنوکلی عالیم آخمت آخوندوف گورگنلی کومیش دفة ده دوغولدی. ۱۹۲۶- نجی یئلدا دوغانی بیلن تورکمنیستانا گیدن آخمت گوندوغارشناس

	بولوپ يتيشيار. لنينگراتدا اوقاپ يۇرگا ۲- نجى اوشونا اييريليار و ۱۹۴۳- نجى يئلدا وفات بولدى.
۲۳مارس ۱۹۷۹ ۳ فروردین ۱۳۵۸	اسلامى حكومتينگ "حكومت اسلامى هاوامى يوق؟ (آرى يا نه)" ديبين رفراندومه توركمنلرينگ سس بريپ، برمزلينگى حاقيندا ماصلاحتاشماق اوچين، «مدنى و سياسى اوجاق» حالقى ۲۶- نجى مارچ ده كومت قاويزينگ مىلى پاركينده گچيريلجك متينگه چاغيردى
۲۴مارس ۱۳۹۴	توركيستانينگ بللى منجمى اولوغ بگ- ينگ دوغلان گونى. اؤلومى ۱۴۴۹
۲۵مارس ۱۹۷۹ ۵ فروردین ۱۳۵۸	كومت قاويزدا سيگار ساتيب اوتوران دوردبپور ديبين توركمنى، چيليمى بها ساتيار بهاناسى بيلن ياراغلى گويچلر آتيب اؤلدوريار. باشغا يير توركمن- ده يارالانيار.
۲۵ مارس ۱۹۲۶	توركمنيستاندا ايلكينيچى دوقما فابريكى، آشغاباتدا قورجاق تئاترى و دراما استودىوسى آچيلدى.
۲۶مارس ۱۹۷۹ ۶ فروردین ۱۳۵۸	<ul style="list-style-type: none"> ▪ آخون عمادى نينگ باشتونانليغيندا حكومتينگ ياراغلى گويچلرى توركمنلرينگ باغ مىلى ده پاراحتچيليقدا گچيريپ دوران ميتينگينه هجوم اديار. اونلارچا توركمن اؤليار. ▪ ياراغلانان توركمنلر بيلن حكومت آراسينداقى اورش ايكي هفته لۇپ دوام اديار. ▪ كومت قاويزداقى ۱- نجى اورش.
۲۷ مارس ۱۹۲۴	خزر ياقا توركمنلرينگ مشهور كدخداسى قيات حانينگ

	<p>اوغلى لائى حان اسنقوليدان كوميشدفا گليپ، صحرانينگ ارکينليگى اوغروندا آلادا اديار. تورکمنصحرأدا ارکينليگى طلاب اديان بيلديريشئر يايрадيليئر.</p>
<p>۲۸ مارس ۱۹۸۰ ۸ فروردين ۱۳۵۹</p>	<p>حکومتينگ حايباتينا قارامازدان کومت قاويزينگ ۲-نجى اورشوندا شهيد بولانلارينگ ۴۰-ى «اوبا شورالار» طاراپيندان بلله ندى.</p>
<p>۳۱ مارس ۱۹۱۴</p>	<p>يازيچى بکى سه يتاکوف- ينگ دوغلان گوني. اولومى ۷ مارس ۱۹۷۹</p>

۴- اپریل (فروردین-اردیبهشت)

باشقی یکشنبه	تورکمنیستاندا «سوو دامجاسی، آلتین دأنه سی» بایرامچیلیغی.
۳ آوریل ۱۹۲۷	تورکمنیستان س س ر- ینگ ایلکینچی اساسی قانونی تاصصیقلاندی.
۴ آوریل ۱۹۷۹ ۱۵ فروردین ۱۳۵۸	بندرتورکمنده " بیرلشیک" آدیندا بیر ژورنال چاپ بولدی (ژورنالدان دینگه ۳ شماره چاپ بولدی)
۵ آوریل ۱۹۵۵ ۱۵ فروردین ۱۳۳۴	<ul style="list-style-type: none"> ▪ آراچاگی برک کنترول اتمک اوچین ایران و شوروی نینگ وکیللری درگزه گوروشدیلر. ▪ بندرشاه دا توده حزبی ننگ کلوبینی پلیس ضبط اندی.
۷ آوریل ۱۹۱۷	تورکوستان گنرال گوبرناتورلیغی (فرمانداری نظامی) پستی یاتیریلدی.
۷ آوریل ۱۹۲۷	تورکمنیستانینگ پایتاغی نینگ آدی پالتاراتسکی دن آشغابادا اویتگه دیلدی. بو آد اونگا ۱۹۱۹- نجی یئلینگ ۱۷- نجی ژانویه آیندا داقیلیپدی.
۸ آوریل ۲۰۱۴	سیاسی اکتیویست، مهندس عیسی ساعی آرادان چئقدی.
سونگفی یکشنبه	تورکمنیستاندا «تورکمن بدوو BEDÖW» نینگ گونی.
۱۳ آوریل ۱۹۴۶	ایرانینگ باش وزیری احمد قوام مازندران حالقینا یوزلنیپ، اللریندکی یاراغلارینی بیر آیننگ دوامیندا دؤولته بریلمگینی ایسله یار.

۵- مای (اردیبهشت - خرداد)

۱ مای ۱۸۸۶	ایشچیلرینگ حالقارا گونینه سباب بولان قانلی یوریش.
۱ مای ۱۹۴۰ ۱۱ اردیبهشت ۱۳۱۹	<ul style="list-style-type: none"> ▪ تورکمنیستاندا یازوو حاط، لاتینچادان روسچا (کرلیچا) اؤیتگه دیدلی. ▪ تورکمنیستان بیلن ماراوا دپانگ آراسیندا حاصارچادا گمرگ اداراسی آچیلدی.
۱ مای ۱۹۹۱ ۱۱ اردیبهشت ۱۳۷۰	<ul style="list-style-type: none"> ▪ بندرتورکمنده یاراغلی گویچلر بیر تویونگ توتولماغینی یاتیرجاق بولوب اوق آتاندالیاس آرازقلیچی دیین تورکمن اولوب، باشغاسی یارالاندی. ▪ یاراغلی گویچلر قربان بایرامیندا لاله قاقیان قیزلارا آزار بردیلر. باغشیلارینگ تامدیرالارینی دؤگوب، اولارا شهرینگ اورتآراسیندا شلاق اوردولار.
۲ مای ۱۹۷۱	شاهیر قارا سه ییتلی یف آرادان چیقدی. دوغلانی ۱ ژانویه ۱۹۱۵
۴ مای ۱۹۴۴	یازیچی نورمرداد ساریحانوف آرادان چیقدی. دوغلانی ۱۹۰۶
۵ مای	تورکمنیستاندا مطبوعات گونی.
۷ مای	تورکمنیستاندا رادیو و آراقتناشیق گونی.
۷ مای ۱۱۵۶	سلطان سانجار ۶۲ یاشیندا آرادان چیقدی.
۷ مای ۱۹۴۸ ۱۷ اردیبهشت ۱۳۲۷	چؤره گینگ بهالانی اوچین، بندرتورکمنده حکومت قارشى حرکتلر باشلانار.
۷ مای ۱۹۵۷	باغشی مختومقلی قارلی آرادان چیقدی. دوغلانی ۱۸۸۱

۷ ماى ۱۹۸۱ ۱۷ اردىبېشىت ۱۳۶۰	بالىقچى بردى مراد توماج، دنگيز ژاندارمالارينىڭ اوق آتماغى نتيجه سينده اۋلدى.
۸ ماى ۱۹۴۵	ھيتلرچىلىك فاشىزىمىنىڭ يىنگىلن گونى.
۹ ماى ۱۹۴۵	ايكىنچى جهان اورشى قوتاردى.
۹ ماى ۱۹۱۲	يازىچى آمان ككىلوف - يىڭ دوغلان گونى. اۋلومى ۱۳ دسامبر ۱۹۷۴
۱۰ ماى ۱۹۲۴ ۲۰ اردىبېشىت ۱۳۰۳	تهران حكۈمتى، ياراغلارى برمك اوچىن توركىمنلر اولتيماتوم بردى.
۱۲-۱۸ ماى ۱۹۲۵	حكومت، يونكرز اوچارلار بىلن توركىمنلر يىڭ اۋستۈندىن بومبا ياغدىردى. كومىشده و حوجه نىفسه ۲۳ بومبا آتىلدى. سالاخ اوباسى اود برىلدى.
۱۲ ماى ۱۹۴۶	آذربىجان حالقنىڭ اركىنلىك اوغروندا قى گۈره شىندىن آرقا چىقان توركىمنلر، كوممت شىرىندە مېتىنىڭ گچىردىلر. يىغناغى ژاندارما و قشون گويچلرى مسلسل بىلن غاباپ، حايبات آتدىلار. يىغناقدا سافار انصارى حالقى آغزىبىرلىگە چاغىردى.
۱۲ ماى ۱۹۶۲	آمى درىانىڭ سووى آشغابادا گلىپ يتدى.
۱۳ ماى ۱۹۹۱	بلى آرتىست اقميراد شىروف كىنواستودىويانىڭ بالكنىندىن يره قاچىپ! اۋلدى.
۱۸ ماى ۱۹۹۱	ملى شاھىرمختومقى نىڭ دوغلان گونىنە غاباتلانىپ، توركىمنىس تاندا " دۈنىا توركىمنلرى نىڭ گومانىتار (ھومانىتار/انسانېرور) بىرلە شىگى نىڭ ۱- نچى

	کنفرانسی آچیلدی.
۱۸ مای ۱۹۹۲	قاراشسیز تورکمنیستانینگ ایلکینجی اساسی قانونی تاصصیقلاندی.
۱۹ مای ۱۹۸۴ ۲۹ اردیبهشت ۱۳۶۳	حکومتینگ یاراغلی گویچلری ملی شاهیر مختومقلی نینگ ۲۵۰ یئللغینی گچیرمک اوچین «آق دو قایا» اویشن تورکمنلرینگ اویشمه لگینی دارغادیپ، صاداقانینگ اوڭگونی آلدی.
۱۹ مای	مختومقلی شاهیرینگ (پاییزیا) قوشغی بایرامچیلیغی.
۱۹ مای ۱۹۸۴ ۲۹ اردیبهشت ۱۳۶۳	حکومتینگ یاراغلی گویچلری ملی شاهیر مختومقلی نینگ ۲۵۰ یئللغینی گچیرمک اوچین «آق دو قایا» اویشن تورکمنلرینگ اویشمه لگینی دارغادیپ، صاداقانینگ اوڭگونی آلدی.
۱۹ مای ۱۹۹۰	تورکمن دلیینه دؤولت دیلی استاتوسی / حقوقی بریلدی.
۲۰ مای ۱۹۲۴ ۳۰ اردیبهشت ۱۳۰۱	تورکمن یاشولی و طایفه باشلیقلاری اومچالی اوباسیندا مرکزی حکومت بیلن آلنیپ بارلیجاق سؤوش باراسیندا گنگش قورولتاینی گچیردیله. دیوان پانگ دین آدمینگ توت آغاجی نینگ ساییسیندا گچن یئغناقدا یاراغلاری برمک باراسینداق حکومتینگ اولتیماتومی رد ادیلدی و عثمان آخون ایلرکی تورکمنیستانینگ ایلکینجی جمهور باشلیغینا ساییلندی.
۲۰ مای ۲۰۱۲	سیاسی آکتیویست ایلدشیمیز حاجی حالمحمدی. کلن آلماندا آرادان چئقدی.
۲۰ مای ۱۹۲۵	کومیشدغه ده تورکمن یاشولیلارنینگ ۲-نجی قورولتایی

	گچیریلدی.
سونگقى يکشنبه	تورکمنیستاندا حاصل گونی.
۲۴ مای ۱۰۴۰	مارینگ تۆوه رگینه «دندانقان» (دانگدان آقئن) اورشوندا مسعود غزنوی نینگ قشونینی، سلجوقلار ینگدیله. طغرل بگ سلجوقلی تورکمن دؤولتی اساسلانديريار
۲۴ مای ۱۹۷۹ ۳ خرداد ۱۳۵۸	باش وزیر مهدي بازگان، «اوبا شورالارینینگ مرکزی نینگ» یاپیلماغی اوچین تورکمنلره اولتیماتوم بردی.
۲۴ مای ۱۹۹۰	تورکمنیستاندا تورکمن دیلینه دؤولت دیل استاتوسی (حقوقی) بریلیار.
۲۸ مای ۱۸۸۰	روس گنرالی اسکوبلف ۲-نجی آحال-تکه یۇریشینی باشلادی. حوجه قالا باسلیپ آلیندی. ژوئن آیندا بولسا قاری قالا و بامی آلیندی.
۳۰ مای ۱۹۷۹ ۹ خرداد ۱۳۵۸	<ul style="list-style-type: none"> ▪ تورکمنصحرادا " ایل گویچی"، "خبرنامه تورکمن صحرا" و "دایخان" یالی قازیات- ژورنال لار نشیر ادیلیپ باشلاندى. ▪ مدنی و سیاسی اوجاغینگ " هنر و فولکلوریک بؤلومی دۆره دیلدى.
۳۰ مای ۱۹۷۹ ۹ خرداد ۱۳۵۸	علی آباد شهرینگ یاراغلی گویچلری کوچک نظرخانی اوباسینا جوزوپ ۳ سانى تورکمنی اۆلدوریپ، ایکیسینی یارالادیلار.

6- ژوئن (خرداد- تیر)

ژوئن ۱۹۴۳	آخامات (آخوندوف) گورگنلی ۲- نجی جهان اورشدا قوریان بولدی. دوغلانی کۆمیش دفة ۲۳ مارس ۱۹۰۹
۱ ژوئن ۱۹۴۶	چاغلاری قوراماغینگ حالقارا گونی.
۲ جولای ۱۹۹۴	هیكل تراش موممی سیدمرادوف آرادان چیقدی.
۴ ژوئن ۱۹۸۰ ۱۴ خرداد ۱۳۵۹	«اوبا شورالارینگ» ۱۱- نجی قورولتایی، شئيله- ده ۲- نجی اورشدا شهید بولان قاقا بزمونه آماندوردی سرشار و توماجی پورینگ ۱۰۰-ی آق دگیش اوباسیندا بلله نیپ گچیلدی.
۵ ژوئن	طبیغاتی قوراماغینگ حالقارا گونی.
۵ ژوئن ۱۹۹۲ ۱۵ خرداد ۱۳۷۱	کومیش دفة لی باغشی «حوجه شرقی» آرادان چیقدی.
۹ ژوئن ۱۹۱۲	یازیجی آمان ککیلوف ینگ دوغلان گونی. اولومی ۱۳ دسامبر ۱۹۷۴
۱۲ ژوئن ۱۹۴۶ ۲۲ خرداد ۱۳۲۵	کۆمیشدفأنینگ گۆرشجنگ بیگیتلری ولجان آخون (وافی)، رحمت نژاد، رحمان (رجب) رحمانی و نجاری داغی توده بارتیانینگ کلوینده حالقا یوزله نیپ، ایراندا دمکراتیک بیر حۆکومتینگ قورلماغینی اؤنگه سؤردیلر.
۱۳ ژوئن ۱۹۴۶ ۲۳ خرداد ۱۳۲۵	کومیشدغه ده چوده ای دیین بیرسی نینگ اولی آنباریندا ظفر (ینگیش) آدی تئاتری توماشا ادمآگه بارانلارینگ اؤستونه پلیس اوق آتدی. معلم آبا آبای اؤلدی.
۱۸ ژوئن ۱۰۳۷	ابن سینا آرادان چیقدی. دوغلانی اورگنچ ۸ آگوست ۹۹۸
۱۸ ژوئن ۱۹۳۹	تورکمنیستاندا بدن تربیه (اسپورت) گونی.

۱۹ ژوئن ۱۰۳۵	سلجوقلار خراسانی آلدیلار.
۲۱ ژوئن ۱۹۹۲	يکه كانديداتورليق اساسيندا، هيچ حيلي باسدشه يول برمان سافارمراد نيازوف قاراشسيز توركمينيستانينگ ايلکينجي پره زيدنتي بولدى.
۲۵ ژوئن ۲۰۱۳	سياسى اکتیويست دکتربردى آهنگرى کلن- آلماندا آرادان چئقدى.
۲۵ ژوئن ۱۹۹۷	حازار دنگزى نينگ حالقارا اکولوگيا گوني ديپليپ جار ادپلمگى.
۲۹ ژوئن ۱۹۵۳ ۸ تير ۱۳۳۲	ايران دؤولتى نينگ گيزلين فرمانى اساسيندا تورکمنلرينگ آشغابات راديوسيني دينگله مکرى نينگ اؤنگوني آلماق اوچين گورگن و ماشات شهرلرينده تورکمن ديلينده راديو گپله شیکرى يولا قويولماغي پلانلاشديريليار.
۳۰ ژوئن ۱۹۵۳ ۹ تير ۱۳۳۲	کومت قايوزدا ۲۲ سانى تورکمن سياسى اکتیويستلارينگ گچيرمکچى بولان ميتينگيندن حاباردار بولان حکومت اولارى توساغ اديار. اولارينگ آراسيندا تورکمن شاهپرى آرازمحمد شاعرى(آرام) هم بولوپدير.

۷- جولای (تیر - مرداد)

۱ جولای ۱۹۵۱	تورکمنستاندا علیملار آکادمیاسی دؤره دیلدی. ۱۹۹۸- نجی ینلدا نیازوف اونى یاپدی.
۴ جولای ۱۹۷۵	تورکمنصأحرانینگ بلسی باغشیسی قازاق پانگ آمریکانینگ قاراشسیزلیغی مناسیبتلی نیویورکده گچیریلن موزیک فستیوالینا قاتناشدیریلیار.
۱۰ جولای ۲۰۲۰	سیاسی آکتیویست ایلدشیمیز جعفر پیری برلین ده آرادان چئقدی.
۱۰ جولای ۱۹۲۶ ۱۸ تیر ۱۳۰۵	محمد آخون گرگانی تورکمنلرینگ آدیندان ایران مجلسینه وکیل بولوپ گیتدی.
۱۱ جولای ۱۹۴۹ ۲۰ تیر ۱۳۲۸	▪ رضا بهلوی نینگ تورکمنلردن باسیپ آلان اکرانچیلیق یرلرینگ اوغلی محمدرضاشاهه گچیرمک اوچین مجلس قانون قبول اتدی. ▪ کومتمده ایلکینجی کسلحانه آچیلدی.
۱۲ جولای ۱۹۹۵	آشغاباتدا نیازوف- ینگ دیکتاتور رژیمینه قارشى حالقینگ دمونستراسیاسی دارغادیلدی، توتها-توتلیقلار. قاراچارشنبه.
۱۴ جولای ۱۹۵۹	عراق دؤولتی بو یورتدا یاشایان تورکمنلرینگ قارشیسینا گینگ مؤچبرده قتل عامی گچیردی. کرکوک قتل عامی.
۱۵ جولای ۱۹۰۴	گؤرنوکلی اؤزبک سیاسی شخصیتلاریندان، استالین- ینگ قانلی رپره سیاسیسیندان (تصفیه سیندان) داشاری یورتلارا قاجیب آتان، مصطفی چوقادینگ یولداشلاریندان ولی قیتوم

	<p>خاينىڭ دوغولان گونى. اول آلماندا «تورک ايلي» آديندا بير جمعيتى اساسلانديرىار. قيوم خان توركىستانينىڭ بيتە وليگىنى اۋنگە سوردى. اولۇمى ۱۳ آگوست ۱۹۹۳</p>
<p>۱۶ جولای ۱۹۰۹ ۲۵ تیر ۱۲۸۸ ش</p>	<p>احمد شاه قاجارينىڭ تهراندانى تاج گە ييش داباراسينا تورکمن خان- بگلىرى شول ساندان دوردى خان گۆكلنىڭ داغى قاتناشدىلار.</p>
<p>۱۶ جولای ۱۹۷۹ ۲۵ تیر ۱۳۵۸</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ «اوبا شورالارى» ايلكىنجى گزه ك يولما ساليان اوباسيندا «اوراق بايرامچىليغىنى» گچيريار. ▪ حازار دنگيز ژاندارمالارى، باليقچىلارينىڭ آشيردادانى يىغناغينا ياراغلى هجوم اديار.
<p>۱۷ جولای ۱۹۱۱ ۲۵ تیر ۱۲۹۰ ش</p>	<p>مشروطه چيلر طاراپيندان اورسیده سۆرگۆن اديلىن محمدعليشاه قاجار تاج- تاغيتىنى قايتادان ايه لمك ماقصادى بيلن تورکمنلردن ياردام سوراماق اوچين ۲- نجى گزه ك حوجه نفسه گليپ، شوخ باى ديين بيرسى نينىڭ تاميندا يرلشيار.</p>
<p>۱۹ جولای ۱۹۲۵ ۲۸ تیر ۱۳۰۴</p>	<p>كۆپ قاندۇكۇشىگينىڭ اۋنگۇنى آلماق اوچين كوميشدغه لى ارجب آخون، مركزى حكومت بيلن ايلاشماغى ماخوللايار.</p>
<p>۱۹ جولای ۱۹۸۰ ۲۸ تیر ۱۳۵۹</p>	<p>«خبرنامه تورکمنصحرا» قازياتى نينىڭ چاپ اديلمگىنى، ايران حكومتى قاداغان اديار.</p>
<p>۲۰ جولای ۱۹۷۹ ۲۹ تیر ۱۳۵۸</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ آنبار اولومداق اوزالقى " شاه مزرعه " گورگنداكى قشونى نينىڭ ارکينه بريليپ، اونگا "مزرعه نمونه ارتش " آدى بريلييار. ▪ رضا علامه زاده، تورکمن شورالارينا دگيشلى "حرف

	بزن تركمن" فيلميني ياسادى.
۲۱ جولای ۱۹۴۲ ۳۰ تیر ۱۳۲۱	<ul style="list-style-type: none"> ▪ بندرتورکمنینگ تۆوه رگیندأكى "تيکنجيك" گمرگ حاناسى حالقدان یرسیز- یره سالغئت آلیانلیغی اوجین، تورکمنلرینگ غاضابینا اوچراپ دارغادیلیر. ▪ گورگن و کومت قاویزینگ تۆوه رگینده گویچلی یر تیره دی.
۲۲ جولای ۱۹۱۱ ۳۰ تیر ۱۲۹۰ ش	تورکمن حان- بگری نینگ یاردای بیلن محمدعلیشاه آسترآبادی اؤز کنترولینا گچیریار. مونگا قارشى بولان تورکمنلر محمدعلیشانینگ بویروغى بیلن حوجه نفسده دار آغاجینا آسیدلی.
۳- نجی یکشنبه	تورکمنیستاندا غلته بابرامی.
۲۴ جولای ۱۹۷۴	یازیچی بردی کرابایف- ینگ آرادان چیقان گونی. دوغلانی ۱۵ مارس ۱۸۹۴
۲۹ جولای ۱۹۲۰	تورکمنیستاندا عاراپ حاطئندا « شورالار تورکمنیستانی» قازیاتی نشیر ادیلیار.
۳۱ جولای ۱۹۲۵ ۹ مرداد ۱۳۰۴	۷۵ سانى تورکمن بیگیدی تهراندا آتیلیپ اؤلدوریلیر.

۸- آگوست (مرداد- شهريور)

۱- نجي يكشنبه	تورکمنيستاندا قاوين بايرامچيلیغی.
۱ آگوست ۱۹۷۵	هلسينکی ده «اروپادا حاوپوسوزليق و حیدماتداشلیق قوراماسی نینگ جمع له یجی بیان ناماسینا قول چکیلدی.
۲ آگوست ۱۹۷۰ ۱۱ مرداد ۱۳۴۹	تورکمنصحرانینگ گؤللی داغ و قارناوا اوبالاریندا گویچلی یر ایراندی. ۳۲ اوبا ویران بولدی، ۱۷۵ آدام اؤلدی، ۵۰۰- دن قاوراغی یارالاندی.
۸ آگوست ۹۸۰	بللی تورک عالیمی ابن سینا اورگنچده دوغولدی. اؤلومی ۱۸ ژوئن ۱۰۳۷
۸ آگوست ۱۹۲۰	آشغاباتدا " زاكاسپی اوبلاست" (تورکمنيستان) بولشویک پارتیا (حزب) سی نینگ بیرینجی قورولتای آچیلدی.
۸ آگوست ۱۹۷۷	باغشی ساخی جباروف آرادان چیقدی. دوغلانی ۱۹۰۵
۹ آگوست ۱۹۱۹	تورکمنيستاندا « صدای فقرا» قازیاتی نشیر بولدی.
۱۱ آگوست ۱۹۱۴ ۱۹ مرداد ۱۲۹۳ ش	ایلکینجی گزک آستراباد- گورگن (حاضرکی کؤممت قاویز) آرالییغیندا یولاغچی قاتناتیان ماشین ایشلأپ باشلادی.
۱۱ آگوست ۱۹۹۲	تورکمنيستانینگ دؤولت سرحد قشونی دؤره دیلدی.
۱۲ آگوست ۱۹۱۸	تورکمنيستانی بولشویکلردان آزاد ادمک اوچین انگلیسلی سرهنگ مالله سون- ینگ باش توتانلیغیندا انگلیس قشونی تجن- ینگ یانینداقی «آرتیق» قطار ایستگاه سیندان تورکمنيستانا گیردی.
۱۳ آگوست ۱۹۹۰	ادبیاتچی عالیم آخمت بکمیرادوف آرادان چیقدی.

<p>۱۶ آگوست ۱۹۵۳ ۲۵ مرداد ۱۳۳۲</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ حالقینگ گۆره شينه چيداماديق محمدرضا شاه بهلوی ايراندان قاجدی. ▪ بندرتورکمنده " پنبه " کارخاناسی قورولدی.
<p>۱۹ آگوست ۱۹۴۵ ۲۸ مرداد ۱۳۲۴</p>	<p>گۆرشجنگ تورکمن افسری سروان عبدالرحيم نديمی نینگ غاتناشماغنندا، ماشاتدا قوللوق اديپ يۇرن بير توپار انقلابی افسرلر مرکزی حکومتینگ سياساتلارينا قارشى ياراغلى باش گۆترديلر. اولار ايلكى بيلن ماراوادپانى آليپ، سونگرا کوممت قاوزا يولا دوشديلر.</p>
<p>۱۹ آگوست ۱۹۵۳</p>	<p>آمریکا و انگليس دؤولتلىرى دکتر مصدق ينگ دؤولتيني آغداريپ، محمدرضاشانى قايتادان تاغتا چيقاردنلار. کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲</p>
<p>۱۹ آگوست ۱۹۵۹</p>	<p>گورگن راديو سيندان تورکمن ديلينده گپله شيك بريليپ باشلاندى. ۲۸ مرداد ۱۳۳۸</p>
<p>۲۱-۱۹ آگوست ۱۹۹۱</p>	<p>شوروی ده ميخائيل گارباچووا قارشى دؤولت آغداريشيق سينانشيغي. شوروی نینگ دارغاماغی.</p>
<p>۲۰ آگوست ۱۹۹۱</p>	<p>تورکمنيستانينگ اوبوزيسيون توپار " گنگش " آدی آستيندا يئغنانشدیلار. اولار: ۱- آغزی بيرليک حالق حرکتی ۲- دموکراتیک (اؤسوش) پارتیاسی ۳- استیودنتلرينگ (نظريت) توپاری ۴- ماری نینگ حالق حرکتی ۵- بالقان- ينگ حالق حرکتی ۶- کمونيستلاردان آيريلانلار.</p>

<p>۲۱ آگوست ۱۹۴۵ ۳۰ مرداد ۱۳۲۴</p>	<p>سروان ندىمى نىنگ باشتوتانلىغىندا قى انقلابى افسرلر بىلن حكومتىنگ ياراغلى گويچلرى نىنگ آراسىندا كوممت قاويدا قانلى چاقناشيق توردى، افسرلر ينگىلدىلر. سروان ندىمى آذربىجانىنگ اۋستى بىلن شورويە سيغىندى. روس عيالا اۋيلنن سروان ندىمى، ۸۰- نى يىللاردا اورسىدىنگ ايوانف شەرىندە آرادان چىقىار.</p>
<p>۲۱ آگوست ۱۹۹۱</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ «گنگش» توپارى اۋزى نىنگ حالقا يىرىنجى يوزلنمە سىندە توركمنىستانىنگ اھلى دۋولت باشتوتانلارنىنگ ايشدن چتلىشمە گىنى طالاب اتدى. ▪ ۵۰- دن آشا توركمنىستانلى اينتلا گنتلرى (روشنفكرلرى) دىكتاتور نيازوف- نىنگ باشتوتانىندا قى دۋولتىنگ آلىپ بارىان سياساتلارنى يازغارىپ، مختومقلى نىنگ يادىگارلىقى نىنگ يانىندا آچلىق اوتورشىغىنى گچىردىلر.
<p>۲۲ آگوست ۱۹۰۸</p>	<p>حالق آرتىستى، مىلى تئاترىنگ دۋىيۋنى توتان آمان قولمامدوف- نىنگ دوغلان گۋنى. اول توركيە دە عليم آلىپدى. استالىنچىلىق رېژىمىنگ غاضابىنا دوچار بولدى. اۋلۋمى ۱۹۷۷- نى يىلنىنگ ۳۱- نى آگوستى.</p>
<p>۲۲ آگوست ۱۹۹۱</p>	<p>توركمنىستان، اۋز-اختيارلى دۋولت دىيلىپ جار ادىلدى.</p>
<p>۲۳ آگوست ۲۰۲۲</p>	<p>ھۋنارلى سازاندا ماشات قلىچ تقانى كلن- آلماندا، كسل</p>

	ضراری آرادان چئقدی. دوغلانی (۱۹۵۱-۲۰۲۲)
۲۵ آگوست ۱۹۴۱ ۳ شهریور ۱۳۲۰	<ul style="list-style-type: none"> ▪ بندرتورکمنینگ اوستی بیلن شوروی قشونی کومتت قاپوزا گپردی. ▪ کومتته ایلکینچی گزک ایلات یازوی (آمار نفوس) گچیریلدی.
۲۵ آگوست ۱۹۴۱ ۳ شهریور ۱۳۲۰	<ul style="list-style-type: none"> ▪ رضاشاه بهلوی ایراندان قاجیب گیتدی. ▪ متفقین (آمریکا، انگلیس، فرانسه) توپاری هیتلرچی آلمان قارشنی اورشدا، شوروی قشونونا یاردام برمک اوچین بندرتورکمن- خرمشهر آراسیندا قاتنایان قطاردان پیدالاندیلار. بندرتورکمنده روسلارینگ اداراسی آچیلدی. ▪ تورکمن دیپلوماتی قلیچ قلی یف آستراپاتدا شوروی کنسول بولوپ ایشلدی.
۳۰ آگوست ۱۹۸۹	<p>تورکمنیستاندا «آغزی بیرلیک حالق حرکتی» آدیندا بیر سیاسی جمعیت اسالاندى. آغزی بیرلیک تورکمنیستانینگ ارکینلیگینه قاپوشماغیندا، ملی دویغولارینگ اویناماغیندا قاتی آلادا اتدی. اولار دیکتاتور نیازوف- ینگ ظلمونا دوچار بولدولار. یولباشچیلاریندان اؤلدوریلدی (باببا گوکلنگ)، زندانا آتیلدی (نوربردی نورمأمدوف)، کاپیرلری (شاهیر شیرالی نورمراد) یورتدان قاجیب آتماغا مجبور ادیلدی.</p>
۳۱ آگوست ۱۹۰۷	<p>روس-انگلیس دؤولتلیرى ایرانى اؤز آرالاریندا پایلاشدیلار. تورکمنصحرا روسلارینگ کنترولینا گچدی.</p>

۹- سپتامبر (شهریور- مهر)

۱ سپتامبر	حالقارا پارااحتاجیلیق گونی.
۱ سپتامبر ۱۹۲۷ ۹ شهریور ۱۳۰۶	کومتت قاویزدا " قابوس " آدیندا مکتب آچیلدی.
۱ سپتامبر ۱۹۵۰	آشغاباتدا تورکمن دؤولت اونیورسیتته تی آچیلدی
۱ سپتامبر ۱۹۸۸ ۱۰ شهریور ۱۳۶۷	<ul style="list-style-type: none"> ▪ حالق شاهیری، مجلسینگ وکیلی، مختومقلی بایراغی نینگ ایه سی کریم قریان نفسوف ۵۹ یاشندا یوره ک کسلیندان آرادان چیقدی. ▪ یاغمو قلیزاده کلاله دان ایران مجلسه وکیل سایلاندى.
۱ سپتامبر ۱۹۹۷	تورکمنیستاندا « دؤولت انرگیا انیستیتوتی » دؤره دیلدى.
۹ سپتامبر ۱۹۰۷ ۱۷ شهریور ۱۲۸۶ ش	ایراندا ایلکینجی گزه ک مجلس آچیلدی. تاصصیق ادیلن مشروطه انقلابی نینگ تازه قانونینا گؤرا تورکمنلرینگ- ده مجلسده بیر وکیلی نینگ بولماغینا حاق تانالدى.
۲- نجی یکشنبه	تورکمن باغشیلار گونی.
۱۱ سپتامبر ۱۹۱۱ ۱۹ شهریور ۱۲۹۰	مشروطه انقلابینی آغدارماقچی بولیان مأمدهلیشانینگ قشونی تهرانینگ قولاینددا- ورامین- دا دربی- داغین ادیلیار، بیر توپار تورکمن هلاک بولوپ، اونلارچاسی اسپر دؤشیار.
۱۵ سپتامبر ۱۹۲۰	قایغیسیز آتابایف و ندیربای آیتاکووف حالق گنگشی- نینگ مجلسینده اترک- گورگن تورکمنلری نینگ گؤرشلریندن آرقا چیقیلماغینی اونده یار. یؤنه بو قارایشا قارشى دورانلار، بو لیدرلرینگ حرکتی نینگ اؤنگؤنی آلدنلار.

۱۶ سپتامبر ۱۹۷۶	حالق آرتیستی حوجاوانادوردی آرادان چیقدی. دوغلانی ۱۹۰۹
۱۹ سپتامبر ۱۹۴۱ ۲۸ شهریور ۱۳۲۰	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ایراندا سیاسی بندیلر اوچین گونا گچیش ایغلان ادیلیار. کؤپ سانلی سیاسی بندیلر شول ساندان آنناقلیچ بابائی داغی زنداندان بوشادیلیر. ▪ توده پارتیائی نینگ (حزب توده ایران) دؤرأن گونی.
۲۰ سپتامبر ۱۹۴۱ ۲۹ شهریور ۱۳۲۰	مجلسینگ قراری بویونچا رضاشانینگ تورکمنلردن باسیپ آلان اکرانچیلیق یرلر، اوغلی محمدرضاشاهه بریلیار.
۲۶ سپتامبر ۱۹۷۱	آوغانیستانلی تورکمن فدامحمد فدائی «ملت» قازیاتینی چیقاریپ باشلادی.
۲۹ سپتامبر ۱۹۷۵	شاهیر قوربان ناظار عزیزوف ۳۵ یاشینگ ایچینده قازانجیغینگ قولاینداء، مونوپ باریان ماشی نینا ۷۰- دن قاوراق اوق آتیلماغی نتیجه سینده آرادان چیقدی. دوغلانی ۱-نجی مارس ۱۹۴۰ بۆزمؤین- آشغابات
۳۰ سپتامبر ۱۹۹۱	تورکمنیستانینگ ملی حاوپسوزلیق کمیته سی (KNB) دؤره دیلیدی.
۳۰ سپتامبر ۲۰۱۵	دکتر محمدقلیچ (قلیچ نوبری) بورس- تورکیه ده آرادان چئقدی. مرحوم بیرناچه تاریخی-مدنی کتابلاری یازدی. دوغلانی ۱۶ دسامبر ۱۹۳۴

۱۰- اکتبر (مهر-آبان)

۱ اکتبر ۱۹۲۹	تورکمنیستاندا یازوو حاط- ینگ عاراپچادان لاتینچا گچمک باراسیندا قرار قبول ادیلدی.
۳ اکتبر ۱۹۰۸	پارتیا و دؤولت یولباشچیسى، تاریخچی عالیم شاجا باتیروف- ینگ دوغلان گونی. اؤلومی ۱۴ اکتبر ۱۹۶۵
۴ اکتبر ۲۰۲۱	مدنی آکتیویست محمد دردی بور گوتنبرگ سوئدده آرادان چئقدی.
۴ اکتبر ۱۹۲۵ ۱۲ مهر ۱۳۰۴	تورکمن یاشولی لاری نینگ کومیشدغه دأکی ماصلاحاتیندا نفس سردار حکومت بیلن یاراغلی چاقناشیغا گهرمگی نینگ طاراپینی توتیار.
۵ اکتبر ۱۹۲۵	تورکمنلره حایبات آتماق اوچین حکومت یونکرز تیپلی اوچارلاری / آلمانلی پیلوتلار (خلبان) بیلن کومیشدغه و ساللاخینگ اؤستونده مانور بریار.
۵ اکتبر ۱۹۴۸	گیجه ساغات ۱۲- ده آشغاباتدا گویجلی یر ایراندی ۱۵۰ مونگه قولای ایلات هلاک بولدی. ماتم گونی.
۶-۹ اکتبر ۱۹۴۹	تورکمن دیلچیلری نینگ ایلکینجی قورولتایی.
۶ اکتبر ۱۹۶۳ ۱۴ مهر ۱۳۴۲	<ul style="list-style-type: none"> ▪ رحمت الله فهیمی (تورکمن) تورکمنلرینگ آدیندان مجلسه وکیل سایلانبار. ▪ دکتر آخمت قاراداغلی نینگ همتی بیلن کؤپ سانلی تورکمن بالالاری تورکیباً اوقووا ایبریلدی.
۶ اکتبر ۱۹۸۸	«اقبال» رومانی نینگ یازاری خدر دریایف آرادان چیقدی.

	اول ۱۰ يئىلاپ سىپرىده سورگونده بولدى. دوغلانى ۱۹۰۵
۷ اکتبر ۱۹۲۵ ۱۵ مهر ۱۳۰۴	تورکمنصحرانينگ ارکينليگيني ماصلاحاتلاشماق اوچين، گوکلنگ ياشوليلارى الله يارحانينگ باش توتانليغيندا كريم ايشان اوباسيندا يئغاندىلار.
۷ اکتبر ۱۹۶۲	باش وزير اسدالله علم ايراندا فدراتيو سيستمينه چاليمداش «ايالتى و ولايتى» لايحه سيني مجلسه حؤدورلدى.
۸ اکتبر ۱۸۸۴	شاهير ملامورت- ينگ دوغولان گوني. اولومى ۱۹۳۰
۸ اکتبر ۱۹۲۵ ۱۶ مهر ۱۳۰۴	يموت ياشولى لارى و گورشجنگ توپارى، ياراغلارى ساقلاماق يا- دا بويون بولماق مسئله سيني گنگشمک باراسيندا «باش يووسغا» اوباسيندا ماصلاحات يئغانغيني گچيردىلر.
۸ اکتبر ۱۹۴۳	گورشجنگ شاهير شالى ککيلوف ۲- نجى جهان فرونتيندا، کاره ليا توقايلبيغيندا آرادان چيقدى. دوغلانى ۱۹۰۶
۸ سپتامبر ۱۹۷۵ ۱۶ مهر ۱۳۵۴	<ul style="list-style-type: none"> ▪ رحمانقى سیدی و قاوشاق(آلتی) جعفرباي تورکمنلرينگ آديندان ايران مجلسه وکیل بلله ندىلر. ▪ بندرتورکمن ژاندارما باشليغي «سروان حامدينگ» دؤورينده باليقچيلار عظيم اونق و اخى قلیچ نيازی اؤلدؤريلپ، بابيش و امين کلتە غيناغا چککپ عمر بويى ماييب بولدولار.
۹ اکتبر ۱۷۱۶	روس گنرالى چرکاسكى خزر ياقاسي «DÜYPGARAGAN-DA» حاربي قالا سآليپ باشلايار.

۹ اکتبر ۱۹۲۵ ۱۷ مهر ۱۳۰۴	تورکمنلرنینگ ارکینلیک اوغرونداق حرکتینی باسیپ یاتیرماق اوچین ژنرال فضل الله زاهدی نینگ باشتوتانلیغیندا مدرن یاراغا بسله نن ایرانینگ ۴ اولی قشون توپاری تورکمن توپراغینا یوللاندى.
۱۱ اکتبر ۲۰۱۶	شاهیر شیرالی نورمراذوف استکهلم سوئدده ۷۰ یاشنندا آرادان چنقدی. دوغلانی ۷ دسامبر ۱۹۴۵
۱۰ اکتبر ۱۹۲۵ ۱۸ مهر ۱۳۰۴	ایران قشونی کومیشدفانی باسیپ آلدی.
۱۱ اکتبر ۱۸۸۱	مدرن و دنیوی تورکیه جهوریتی نینگ دویونی توتان آتاتورکونگ دوغلان گوئی. اولومی ۱۰ نوامبر ۱۹۳۸
۱۴ اکتبر ۱۹۶۵	تورکمنیستانینگ پارتیا و دوولت ایشگاری، تاریخچی عالییم شاجا باتیروف، چیقیش ادیب دوران واقتی جان بردی. دوغلانی ۳ اکتبر ۱۹۰۸
۱۸ اکتبر ۱۹۰۰	سازاندا پورلی ساریف- ینگ دوغولان گوئی. اولومی ۷ فوریه ۱۹۷۰
۱۸ اکتبر ۱۹۲۹	شاهیر کریم قربان نفسوف- ینگ دوغولان گوئی. اولومی ۱ سېتامبر ۱۹۸۸
۱۹ اکتبر ۱۹۰۰	آشغاباتدا کۆپچولیکله یین انقلابی حرکتلر.
۲۰ اکتبر ۱۹۲۴	تأزه قورلان ایلرکی تورکمنیستان جمهوریتی نینگ اختیاریلیقلاری باراسیندا ماصلاحاتلاشماق اوچین، پره زیدنت عثمان آخون اؤز وکیللرینی آسترابادا اییریأر.
۲۵ اکتبر ۱۸۱۳	حازاردنگیز یاقاسی نینگ سرداری قیات، ایران- روس

	<p>آرالیغیندا «گلستان» شرط ناماسی باغلانان ماصلاحاتینا قاتناشیدی. شرط نامادا ایرانینگ حاربی گامیلری نینگ حازارا گیرمگی قاداغان ادیلیار. شوندان سونگرا كومیشدغه، ایران گامیلریندن آتیلان توپ اوقوندان آماندا قالیار.</p>
<p>۲۵ اکتبر ۱۹۲۵ ۳ آبان ۱۳۰۴</p>	<p>گۆکی صوفی، آناگلدی سردار (آج) و نفس سردار پارتیزانلیق سؤوشلر بیلن ایران قشونلارینا آغیر ضاربا اوریارلار.</p>
<p>۲۵ اکتبر ۱۹۹۱</p>	<p>آشغاباتدا " دۇنيا تورکمئلی نینگ گومانیتار / انسانپرور بیرله شیگی نینگ " ۲- نجی قورولتاپی</p>
<p>۲۷ اکتبر ۱۹۲۷</p>	<p>اورتا آسیادا ملی دؤولت بؤلونشیگینی گچیرمک باراسیندا SSSR مرکزی اجرائیه کمیته نینگ ۲- نجی اوتورشیغی. تورکیستانینگ بارچالانماغی.</p>
<p>۲۷ اکتبر ۱۹۲۴</p>	<p>تورکمئستان ساویت سوسیالیستیک رسپوبلیکاسی – TSSR ینگ جار ادیلن گونی.</p>
<p>۲۷ اکتبر ۱۹۳۷</p>	<p>میلتچیلیکده عایپلانان تورکمئن دیلچی عالمی کؤمشالی بۇری یف، یولداشلاری اورازمحمد وفایف و سیدمراد عۇضبايف بیلن بیله لیکده سۆرگۆنده آتیلدی. دوغلانی ۱۸۹۶</p>
<p>۲۷ اکتبر ۱۹۹۱</p>	<p>تورکمئستان اؤز ملی قاراشسیزلیغینی جار اتدی.</p>
<p>۲۹ اکتبر ۱۹۲۳</p>	<p>آتاتورک تورکیه جمهوریتی نینگ ایلکینجی جمهور باشلیغینا/ بره زیدنتینه سایلاندى. تورکیه ده جمهوریت گونی.</p>
<p>۲۹ اکتبر ۱۹۲۹</p>	<p>آشغاباتدا «تورکمئن دؤولت دراما تئاتری» و «چپرچیلیک تکنیکومی» (هنرستانی) آچیلدی.</p>

۱۱- نوامبر (آبان-آذر)

۱ نوامبر ۱۹۱۶ ۱۰ آبان ۱۲۹۵ ش	روس گنرالی مادريتوف آق قالا و كوممت قاويزى قانا چايقادى.
۱ نوامبر ۱۹۲۵ ۱۰ آبان ۱۳۰۴	تورکمنلرينگ اؤر-ارکينليک اوغرونداق گؤرشلرينى باسيپ ياتيرماق اوچين تورکمنصأحرا يوللانان ايران قشونى كؤممت قاويزا گيريب، شاغال مسليگيني اديأر، ينگيش! تويونى توتيار.
۲-۸ نوامبر ۱۹۲۵	تورکمنلرينگ ايلکينجى بوسغونلار توپارى بايات حاجى نينگ اؤستى بيلن تورکمنيستانا سيغينيار. عثمان آخون و الله يارحان روس سرحدچيلرى طاراپيندان توسساغ اديليأر.
۳ نوامبر ۱۹۳۲ ۱۲ آبان ۱۳۱۱	كوممت قاويز و كوميشدغه ده ايلکينجى گزه ک انجمن شهر سايلاوى گچيريليأر. كوممت قاويزدا ملاتقى، محمد اسکوي، ملا مأمى حليمى، ميرزا محمود عليقى، ميرزا آق آتاباى، دوردبليچ آمانى نؤاد؛ كوميشدغه ده بولسا آقاتقى مهمياني، قاوشيت حان عبدالله زاده، دوردى مآد جعفرى، گلدى روشنى، تايلى ساريحاني و محمود سيدمحمدى سايلانيارلار.
۴ نوامبر ۱۹۷۹ ۱۳ آبان ۱۳۵۸	«تورکمنصأحرا اوبا شورالارى» نينگ ۸-نجى قورولتايى.
۵ نوامبر ۱۹۲۴	تورکمنيستاندا انقلابى کميته لر دؤره ديليأر.
۷ نوامبر ۱۹۱۷	بولشويکلر بوتين اورسيتده ينگيش قازانيارلار.
۷ نوامبر ۱۹۴۵ ۱۶ آبان ۱۳۲۴	تورکمنصأحراالى روشنفکرلر ايران حکومتينه يوزلنيپ «تورکمنلرينگ بو توپراقدا ياشاماغا حاقلارى يوق مى؟» ديين

	بیان نامانی یایراتیارلار. اوند ا حکومتینگ ظالیم سیاستلاری، شئله- ده بأش تورکمن معلم- ینگ اربت شرطلی شهرلره سؤزگؤن ادیلیشی برک یازغارلیبیدیر.
۱۰ نوامبر ۱۹۳۸	تورکیه جمهوریتی نینگ دویونی توتان آتاتورک آرادان چیقدی. دوغلانی ۱۱ اکتبر ۱۸۸۱
۱۱ نوامبر ۲۰۱۰	دکتر تیمور یمودی تورکیه- زنگولداغ دا آرادان چئقدی.
۱۵ نوامبر ۱۹۱۰ ۲۳ آبان ۱۲۸۹ش	ایران مجلسی نینگ ۲- نجی دؤور سایلارلاریندا باش یووسغالی آنناجان آخون یارالی کومیشدغه دن وکیل سایلانیار.
۱۵ نوامبر ۱۹۵۳	« پرمان » آدی رومانینگ یازجیسی، گؤروغلی دستانیی یئغنان آتا قاوشودوف- ینگ یوغولان گونی. دوغلانی ۵ مای ۱۹۰۳
۱۵ نوامبر ۱۹۶۶ ۲۴ آبان ۱۳۲۵	گورگن شهرینده شوروی نینگ کنسولی بولوپ ایشلان تورکمن دیپلماتی قلیچ قلی یف- ینگ تقلاسی بیلن باغشیلار ساخی جبار، نابات نورمحمدوا داغی کومیشدغه، اومچالی، بأش یووسا، آق قالا و کومت قاویزدا کانسرت بریدیر.
۱۷ نوامبر ۱۹۴۰	باغشی اوراز سالیر آرادان چیقدی. دوغلانی ۱۸۷۶
۱۷ نوامبر	استیودنتلرینگ حالقارا گونی.
۱۹ نوامبر ۱۹۲۹	پروفیسور اؤده عبدالله یف- ینگ دوغلان گونی. اؤلومی ۱۹۸۷
۲۲ نوامبر ۱۹۷۷ ۱ آذر ۱۳۵۶	ایران تورکمنلری نینگ یوقاری علیم آماغیندا کؤپ قایرات ادن دکتر آخمت قاراداغلی آرادان چیقدی. مازاری کومت قاویزدا. دوغلانی اسنقولی ۱۹۰۱

۱۳ نوامبر ۱۹۱۵	يازيجى تاوشان اسن-اوا نينگ دوغولان گوني. وفاتي ۱۹۸۸
سونگقى يکشنبه	تورکمنيستاندا حاصيل بايرامچيليغي.
۲۵ نوامبر ۱۹۶۷ ۴ آذر ۱۳۴۶	<ul style="list-style-type: none"> ▪ تورکمنلرينگ آديندان ۷-۸ گزه ک ايران مجلسه وکيل بولوپ گيدن محمد آخون گرگاني(جرجاني) تهراندا آرادان چيقدي. ▪ محمدرضا شاه اؤز اکرانچيليق ير رفورماسيني باشلاناي باری دؤولت، تورکمنلره ۳۷۴۴ تراکتور و ۶۷۱ ساني کمباين ساتيپدير. ▪ بندرتورکمنلى پرويز ايرانپورينگ(تورکمن) تقلاسى بيلن تورکمن باغشى- و ذکر(غزل) توپاري بيرناچه داشاري يورتلارا شول ساندا ايتالياداقى فستيوالا قاتناشديريلدي.
۲۹ نوامبر ۱۹۲۵ ۸ آذر ۱۳۰۴	تورکمنصحرالى بوسغونلار بايات حاجى دا قورولتاي گچريپ، ياراغلاريني تورکمنيستان دؤولتینه برملی ديين قارار گليارلر.
۲۹ نوامبر ۱۹۷۹ ۸ آذر ۱۳۵۸	تورکمنصحراده «مدني و سياسي اوجاق» يارادان بيلديريشینه ايرانينگ تازه قبول اديلن اساسی قانونينا گچيريلجک رفراندوما قاتناشماجاغيني مألیم اتدی. قانون بويونچا پره زيدنتی شاي مذهبيندن بولماغي شرط اديليپ، بو مذهب رسميته تاناليار.
۳۰ نوامبر ۱۹۴۲	تورکمنيستانينگ گؤرشجنگ زنان شاهيري آناسولطان که کليوانينگ دوغولان گوني.
۳۰ نوامبر ۱۹۸۳	آناسولتان ککيلوا ۱۳ يئل توساغلقيدا هم دأليجانادا ساقلانيب، دؤرلى بسيكوتراپيك غيناغلاردان سونگ اؤليار.

۱۲- دسامبر (آذر- دی)

باشقى يکشنبه	تورکمنیستاندا «قونگشی اوقارا» بايرامچیلیغی.
۱ دسامبر	ایدز کسله قارشى گۆره شینگ حالقارا گونی.
۲ دسامبر ۱۹۵۴ ۱۱ آذر ۱۳۳۳	<ul style="list-style-type: none"> ▪ آراجاگی برک کنترل ادمک اوچین ایران و شوروی نینگ وکیللری «سنگر دپه» ده دوشوشیپ، بو بارادا یؤریتته کمیسیونینگ اساسلانديريلماق بارسیندا ایلالاشدیلار. ▪ کومت قاوزدا " ملتی " کارخاناسی قورولدی.
۳ دسامبر ۲۰۲۰	مدنی آکتیویست مهندس جبار مهشید لروم- سوئده آرادان چئقدی.
۳ دسامبر ۲۰۰۷	سیاسی آکتیویست هوشنگ قرینجیک بیلیدلر آلماندا ماشین هلاکچیلیگینده آرادان چئقدی.
۵ دسامبر ۱۹۱۵ ۱۳ آذر ۱۲۹۴ ش	کومیشدپه لی آوغان قاضی ایرانینگ ملی شورا مجلسینه وکیل سایلاندى.
۵ دسامبر ۱۹۶۲	آشغاباتدا حالق فیلامونیاسی دۆره دیلدى.
۸ دسامبر ۱۹۵۸	تورکمنیستانینگ داشاری ایشلر وزیرلیگی نینگ یانئندا، «داشاری یورتلار بیلن دوستلوق ومدنی آراغاتناشئقلار بارسینداقی جمعیت» دۆره دیلدى.
۹ دسامبر ۱۸۸۱ ۱۸ آذر ۱۲۶۰ ش	ایران و اورسیت دؤولتلىرى تورکمن توپراغئنی اؤز آرالارئندا پایلاشماق بارسینداقی ائلاشئغا قول چکدیلر.
۱۰ دسامبر ۲۰۰۸	اجه گل شفيعی- گوتنبرگ سوئده آرادان چئقدی.

۱۰ دسامبر ۱۹۴۵	بیرلشن ملتزر قوراماسی نینگ باش آسسامبلیاسی (مجمع عمومیسی) آدام حقوقلاری نینگ أهلی عمومی جارناماسنی قبول اتدی. (روز جهانی حقوق بشر)
۱۱ دسامبر ۱۹۷۳	تورکمن سینماسی نینگ دؤیونی توتان آلتی قارلی یف آرادان چیقدی. دوغلانی ۶ ژانویه ۱۹۰۹
۱۲ دسامبر ۱۹۹۵	تورکمنیستانینگ بی طاراپلئق گونی.
۱۳ دسامبر ۱۹۷۴	یازیچی آمان ککیلوف آرادان چیقدی. دوغلانی ۹ ژوئن ۱۹۱۲
۱۶ دسامبر ۱۹۴۶ ۲۵ آذر ۱۳۲۵	حزب توده نینگ کوممت شهر بؤلومی نینگ لیدری غایب بهلکه و اونونگ یولداشلاری قربان رابطی، قربان تکه، ولجان آخون توسساغ ادیلیپ، ایلکی گورگن سونگرا ساری شهرینه آلتیپ گیدیلیار.
۱۸ دسامبر ۱۹۷۳ ۲۷ آذر ۱۳۵۲	<ul style="list-style-type: none"> ▪ تورکمنلرینگ آدیندان محمد آخونینگ قیزی مهین گرگانی ایران مجلسینه وکیل سابلانیار. ▪ تورکمنلرینگ دورموشینا دگیشلی «یک اتفاق ساده» آدلی فیلم یاسالیار. اوندا تورکمن آرتیستی آننا تاریخی دا رول آلیپدیر.
۲۲ دسامبر ۱۹۲۷	آشغاباتدا رادیو گپله شیکر افیره قویریلیپ باشلانیار. رادیو گونی.
۲۳ دسامبر ۱۹۹۱	گورشجنگ شاهیر باپبا گوکلنگ نابللی یاغدایدا! ماشین قاقیپ، اؤلدی.
۲۴ دسامبر ۱۹۵۱ ۲ دی ۱۳۳۰	<ul style="list-style-type: none"> ▪ بندرتورکمنده ۷۰۰، کومیشدغه ده ۳۰۰ آدم بو شهرلرینگ تلگراف ادارلاریندا سیاسی

